

86.

Aantekeningen, juni – juli 2022

Pieter Wisse

86.1

De relatie tussen twee knooppunten met een derde knooppunt als resultaat is begripsmatig (!) géén eigenschapsrelatie, maar een hoedanigheidsrelatie. Dat maakt Metapatroon kwalitatief immers principieel anders. Jij laat dat echter wèrken, althans, dat is mijn indruk, volgens een eigenschappelijke opzet. Dat kan ook niet anders, zelfs prima, want ... het wèrkt.

Er dreigt echter, telkens weer, misverstand door dat verschil in perspectief tussen, ik noem het maar even, begripsmatig ontwerpen en digitaal ontwikkelen. Ik probeer de relationele richting zó aan te geven dat 'ie strookt met jouw opvatting. Ik doe mijn best ...

Jij hebt gelijk, vaak strookt daar de naam van het resulterende knooppunt nog niet mee. Maar dáárvoor wil ik het hoedanigheids- ipv eigenschapsperspectief wèl behouden.

Jij stelt de oplossing voor, met dank. Ja, als ik dat knooppunt met 'gebruiker' aanduid, gaat het inderdaad om 'gebruiker van.' Met je letterlijke voorstel voor uitgebreidere aanduiding van 'personage' ben ik het overigens niet eens. Nogmaals, naar de geest wèl. Maar over hoedanigheid gesproken, daarbij gaat het niet om 'personage in,' maar om 'personage als.'

De omgekeerde richting zou uiteraard andere uitgebreidere aanduidingen vergen, zoals 'situationele hoedanigheid geldig voor' resp. 'voorziening in gebruik door.'

Afgezien van namen voor knooppunten hebben 'we' volgens mij voor de eerste versie van de proefopstelling de 'richtingen' inmiddels vastgesteld, eindelijk, :-) zoals ze m.i. voor, oeps, gebruikers het begrijpelijkst zijn. Er is een proef om o.a. dat na te gaan.

Lees 'personage' resp. 'gebruiker' ajb als verkorte aanduidingen van 'personage als' resp. 'gebruiker van.' Wat ik als, zeg maar, verkorte namen voorstel, vind ik ook begrijpelijk voor, eh, gewone :-) gebruikers. Even wennen ... Maar als jij slechts met de uitgebreidere, inderdaad treffender, namen kunt leven, neem je die op (maar dan dus 'personage als' ipv 'personage in').

86.2

Nee, over film(s) weet ik vrijwel niets. Wikipedia bevat het lemma **1917 (film)**, waar ik las dat

de film werd opgenomen en gemonteerd op een manier die de indruk wekt dat de film uit slechts één lange opname bestaat.

Met een vergelijking[, zie [aantekeningen 85.43 en 85.49](#),] is altijd ook voorzichtigheid geboden. Vroeg of laat gaat 'ie immers mank.

Voor zover de vergelijking [met Metapatroon als kwalitatief andere informatiekundige modelleermethode] nog relevant is, telt m.i. de film overigens niet zoals die gemaakt is. Wèl hoe de regisseur, Sam Mendes, las ik daar ook, er in slaagde om zijn plan voor zo'n blijkbaar afwijkende opzet gefinancierd te krijgen zodat hij 'm daadwerkelijk

kan gáán maken. Hij zal stellig niet willekeurig producenten met zijn plan hebben benaderd ...

86.3

Met Metapatroon is het hoedanigheidspectief primair, en – want nota bene pas daarvan afgeleid geldig – het eigenschapsspectief secundair.

86.4

Na mijn korte reactie die ik je daardoor vlot kon geven, volgt hier een lange(re). Het kritieke verandermoment, om toch – nog even? – bij de vergelijking te blijven, vind ik dus niet de première van zo'n film. In een véél eerder stadium moet een producent overtuigd raken, en dan is die film er dus nog helemaal niet. En zonder overtuigde producent komt 'ie er nooit.

Jij noemt de film **1917**, uitgebracht in 2019. De toeschouwer moet blijkbaar, zo begrijp uit het desbetreffende Wikipedia-lemma, “de indruk [van] één lange opname” krijgen. Rara, hoe lukt dat indien, zeg maar, het verhaal een veelvoud van opnamen vereist? Stel je voor dat regisseur Mendes een potentiële producent benadert om ‘zijn’ film gefinancierd te krijgen. Die antwoordt, prima, maar ik heb erg weinig tijd, vooruit, schiet maar een enkele opname en dan kijk ik wel of ik het wat vind. Jij hebt gelijk, het is zelfs ‘natuurlijk’ zo dat mensen “alleen kunnen zien wat ze herkennen.” Met die producent gaat het niets worden, beseft Mendes meteen. Hij moet daarentegen iemand zien te vinden die alvast nieuwsgierig genoeg is naar zijn ... idee, ofwel theorie, zonder de dienovereenkomstig gewijzigde praktijk als voltooide film te kunnen tonen. Als Mendes die film al klaar had, zou hij geen producent meer nodig hebben, toch?

Wellicht beschouw jij jezelf als BFS-medewerker vooral als een intermediair. Ik hoop dat je kunt waarderen dat wij-van-de-proef je anders zien, en wel vergelijkenderwijs als producent. Voor de aanduiding proefproducent voor jouw hoedanigheid doen we het ook. :-) Zo wéét ik dat ook jij nooit valt te overtuigen, zolang jij gelooft dat je slechts op een kleinschalig aanschouwelijk voorbeeld hoeft te wachten om ... alles verduidelijkt te krijgen. Want kleinschalig ‘zie’ je altijd maar enkelvoud, terwijl de clou van stelselmatigheid – facilitering van – véélvoud is. Dat is een kwalitatief (!) verschil. Véélvoud verschijnt niet als vanzelf door extrapolatie van enkelvoud. Integendeel, wie enkelvoud domweg volgens ongewijzigd paradigma extrapoleert krijgt méér enkelvoud.

De afgelopen maanden heb ik je uitgebreide emailberichten gestuurd ook en vooral als poging om je verklaren welke beginselen (lees dus ook: paradigma) stelselmatig wèl deugen. Tot dusver heb je dáár echter geen reacties op gegeven. Aldus verkeer ik onzekerheid of jij inmiddels, zoals je nog steeds vergelijkenderwijs terecht zelf opmerkt, “begrip van de oude en de nieuwe [camera hebt o]m de toegevoegde waarde van de [nieuwe] te zien.” En belangrijker nog, want een camera is ‘maar’ een middel, is m.i. de visie op digitalisering van informatieverkeer op maatschappelijke schaal. Zie je de noodzaak van stelselmatige maat? Zo ja, dan kom je niet om erkenning heen van betekenisvariëteit, ook nog eens veranderlijk, in wat allemaal tot één stelsel behoort.

Zodra je beseft dat ‘we’ daarvoor vooràl niet om gewijzigde beginselen heen kunnen, voegt een proefopstelling principieel niets aan je inzicht toe zolang je géén begrip hebt van stelselmatig passende uitgangspunten. Je hebt dat principiële begrip nodig om je opschaling van de noodzakelijkerwijs altijd kleinschalige proef te kunnen

voorstellen tot reële variëteit. Als je denkt het zònder die theorie te kunnen, of dat je die theorie van de proef kunt 'afkijken,' heb je het mis (zoals je terdege beseft als het over een kwalitatief andere filmopvatting gaat). En zonder overtuigd te raken van de noodzaak van andere beginselen, kan je ook nog steeds niets doen ter bevordering van stelselmatig bemeten voorzieningen voor informatieverkeer.

Je steekt je kop ècht niet uit, door de benodigde theorie te willen begrijpen. Die blijkt onder de noemer van allerlei (vak)disciplines allang gemeengoed, zij het alom vergaand impliciet. Allang klassiek in de natuurkunde is de differentiële verklaring van licht door Niels Bohr. Afhankelijk van (meet)omstandigheden 'gedraagt' licht zich als deeltje òf als golf. Het is òf het één, òf het ànder. Voor licht staat dat bekend als complementariteitstheorie. Je kunt Metapatroon beschouwen als veralgemenisering van die theorie. Daarmee is sociale psychologie gedekt met als beginsel situationele gedragsvariëteit van individuen. In de biologie heet het variabele genexpressie (wat verder boven m'n pet gaat). Ga zo maar door met vakdisciplines. Wat daarin blijkbaar nog nooit als opgave is opgevat, ik heb dat althans nergens kunnen ontdekken, is het met één model verschaffen van overzicht over de complementaire enzovoort gedragingen. Hoe dan ook is de behoefte aan zulk nota bene interdisciplinaire overzicht voor talloze maatschappelijke opgaven er wèl.

Okee, daarover valt te twisten. De eerste vraag luidt dan of je instemt met het idee dat 'iets' zich in verschillende situaties dienovereenkomstig verschillend kan gedragen. Zo nee, besef ajb dat je met je afwijzing tégen de gevestigde opvatting in allerlei disciplines in wenst te gaan. Sterkte ermee! Juist wanneer jij je nek niet wilt uitsteken, kies je het veiligst door variëteit van gedragingen (lees ook: eigenschappen) als beginsel te aanvaarden. Dan luidt de tweede vraag of je de noodzaak erkent van samenhangend overzicht over verschillende gedragingen per, algemeen uitgedrukt, object of subject. Dat lijkt mij vooral over overheidstaken evident. Maar om dàt uit te dragen vergt enige moed. Want bestuurders blijken vaak hun resp. domeintjes ... veilig te willen stellen. Met angstige afbakening werpen ze obstakels voor samenhang op. Zo blijken zgn affaires doorwoekeren. Zucht, voorspelbaar. Mocht je menen dat ik mij in mijn opvatting over bestuurders ernstig vergis (omdat ze volgens jou samenhang op stelselschaal juist hartelijk verwelkomen), tja, dan is er zelfs géén moed voor nodig om ze daarbij te helpen. Waar wacht je op?

Ik kom nog even op Bohrs theoretische en vervolgens uiteraard praktische doorbraak terug. Eerder dacht men dat het lichtverschijnsel verklaarbaar moest zijn volgens het beginsel van atomisme. Dat houdt in dat 'iets' absoluut geldige eigenschappen heeft (lees voor atomisme daarom ook: essentialisme). Volgens dat uitgangspunt heeft ook Bohr in eerste aanleg naar verklaringen gezocht, maar bleef op ònverklaarbaarheden uitkomen. Volgens golfgedrag is deeltjesgedrag strijdig, en omgekeerd. Toen hij overdrachtelijk de Gordiaanse knoop dóórhakte, bleek hem dat volgens het onderscheid tussèn twee helften voor èlke helft een consistente verklaring mogelijk en houdbaar is.

Dat dóórhakken met gedragsmatig consistente delen als resultaat is beslissend. Dàt zorgt voor de doorbraak vergeleken met onoplosbare tegenstrijdigheden volgens atomisme.

Een proefopstelling blijft noodzakelijkerwijs beperkt tot zo'n deel. Dat 'oogt' daarom nog steeds als atomisme. Ofwel, daar kàn je, zeg maar, situationisme (lees ook: relativisme) nog niet van afzien. Je kunt de mogelijkheden voor opschaling van zo'n

proef pas begrijpen, zeg ook maar het aan het variëteitsbeginsel inherente opschalingspotentieel, indien je beseft niet naar een geheel maar naar een deel ervan te kijken en er willekeurig andere delen aan, eh, vastgeknoopt kunnen worden, enzovoort. Ofwel, indien je allereerst dat beginsel serieus genoeg neemt.

Ik heb je ook gevraagd om je oordeel over voorstellen van de Belastingdienst en Slimmer met regelgeving. Daarmee hoopte ik je tot het nagaan van de beginselen te bewegen die zij al dan niet bewust volgen, en zo door tot het besef dat zij stellig vergaand onbewust nog verstrikt zijn in atomisme. Dat pakt stelselmatig averechts uit. Okee, daarover valt te twisten. Ook? Nee, ga ajb mijn vragen opnieuw na ... Opdrachtgevers (lees ook: bestuurders) hebben meestal geen idee wat zgn ict-ers uitvoeren. Andere vergelijking, een auto die in een modderpoel is vastgeraakt. De ict-ers blijven gas geven. Als dat niet helpt, sterker nog, als de auto daardoor onvermijdelijk dieper en dieper in de modder verdwijnt, stellen ze voor een sterkere motor in de auto te plaatsen. De meeste bestuurders gaan akkoord. Er moet iets gebeuren, nietwaar? Als na verloop van tijd – en nog meer geld – de motor is vervangen, hoera, geven de ict-ers wederom gas. ‘Dankzij’ de sterkere motor komt de auto zelfs versneld nog weer dieper vast te zitten. Dat gaat zo maar door. Dat werkt dus niet. Er is een principieel andere werkwijze nodig. Vandaar paradigmawissel. Je moet ‘m als theorie echt willen begrijpen om vervolgens te kunnen begrijpen wat er praktisch allemaal mee kan.

Je kunt je ook van enig oordeel over – verschil tussen – beginselen willen onthouden. Zo van, ik regel wat proefjes en dan zoeken ze het onderling maar uit. Ik herhaal, dat werk dus niet. Niet als vernieuwing noodzakelijkerwijs kwalitatief moet zijn, maw met voorrang een wijziging van beginselen betreft. Je denkt toch niet dat, bijvoorbeeld, de ict-ers in dienst van resp. ingeschakeld door de Belastingdienst vrijwillig open staan voor de slacht van de maatschappelijk-modderspuitende kip die exclusief voor hen spreekwoordelijk gouden eieren blijft leggen?

Je wil toch zeker wel begrijpen waarom o.a. de Belastingdienst voor informatiekundig stelselmatige opgaven nog steeds op een dwaalspoor zit resp. waarom Metapatroon in elk geval in theorie stelselmatig wel geschikt is?! Ik verzoek je dringend je te verdiepen :-) in beginselen, opdat je kunt beoordelen welke al dan niet geschikt zijn voor stelselmatige opgaven van informatieverkeer. Nee, ik verwacht heus niet dat je informatiekundig de diepte in gaat. Dat hoeft niet. Je kunt het bij deskundigheid over films houden. :-) Ik hoop je bruikbare aanwijzingen te hebben verstrekt voor het voldoende algemeen (!) gaan begrijpen van beginselen die stelselmatig passend zijn (en waarop Metapatroon als modelleermethode gebaseerd is). Ingewikkeld is het eigenlijk niet, in elk geval alom feitelijk allang aanvaard om variëteit te duiden. Doe ajb gewoon maar mee. Als je kritiek, opmerkingen, vragen enzovoort hebt, aarzel niet ze te opperen.

86.5

Ik had je emailbericht net bekeken en prompt belde [hij] mij op, deed meteen familiair. Ik begrijp er niets van, zo mogelijk nog minder toen hij over – het werk van – Kent Palmer begon. Hij beweert zelf een theorie te hebben, noemt het tetrahedron van Aristoteles en zegt dat ‘mijn’ semiotische theorie er in past. Luidt zijn verzoek met zoveel woorden of ik daar maar voor wil zorgen? Was verbaasd dat tetrahedron mij niets zei. Ik zei op mijn beurt, toen ik er even tussen dacht te kunnen komen, dat tetra Grieks voor vier is en dat de enneade negen elementen telt, dus het zou weleens andersom kunnen zijn, dat passen. Die humor was niet aan hem

besteed. Hij leek zelfs niet te hebben gehoord dat ik iets zei, laat staan wat. Verder schermde hij met allemaal namen van mensen die ik als belangrijke Nederlanders zou moeten kennen (maar niet doe). En hij is 77 jaar oud, dus nòg ouder dan wij. Ik zie voor òns het zakelijk belang nog niet, dus laten we ons vooral op het rechtspraakwerk blijven richten. Dat levert wel iets op. Het lijkt er op dat jij je er op een hoffelijke manier van hebt afgemaakt en zit ik er mee opgescheept. :-) Maar ik kan me vergissen. In elk geval zal ik ook maar beleefd doen.

86.6

Het lijkt mij flauwekul, nog ervan afgezien dat hij op een zaterdag wildvreemde mensen opbelt over, tja, waarover eigenlijk, dus, mee eens, daar gaan we “niet te veel tijd in steken.”

86.7

Ik ben ruwweg nagegaan wat zoal onder een tetrahedron wordt verstaan. Ja, zoals ik in Wikipedia nakeek, als “viervlak van gelijkzijdige driehoeken” (her)ken ik het, maar was die naam ervoor allang vergeten. Het blijkt ook een begrip uit de vierledige oud-Griekse metafysica, te weten voor vuur als lichtste element, en als zodanig uiteraard achterhaald. Jij suggereerde nadrukkelijk de associatie met Aristoteles. Daarover kon ik zo gauw niets ontdekken, wèl dat eerder Plato die metafysische opvatting huldigde (en, over betekenissenvariëteit gesproken, Aristoteles was het daarover naar verluidt zelfs grondig met Plato òneens).

Hoe dan ook kan ik mij, slechts afgaande op ons telefoongesprek en op de beide websites waarvan jij verwijzingen eerder aan Martijn Houtman opgaf, in de verste verte geen voorstelling maken wat jij met tetrahedron als een theorie bedoelt, laat staan dat ik zelfs maar een flauw idee zou kunnen krijgen hoe jij de semiotische enneade ermee ziet samenhangen resp. erin wil laten opgaan. Kortom, je stelt mij voor een raadsel.

Ik neem echter aan dat jij dat allemaal grondig hebt beschreven. Anders had je geen contact opgenomen, lijkt mij. Dus, als je mij afschrift van je documentatie in kwestie stuurt, kan je uiteraard op een reactie rekenen. Ik laat je dan eveneens weten of ik opbouwend verband herken en daarom vervolg zinvol acht.

Als je op de lijn van Kent Palmer zit met allerlei niveaus, enzovoort, enzovoort, haak ik overigens meteen àf. Hij is wellicht geniaal, in elk geval heb ik verder nooit met iemand te maken gehad die zó snel het ene na het andere opstel schrijft, ongelooflijk, maar ik begrijp er vrijwel niets van. Althans, Palmers insteek, als het dat al is, houd ik voor volstrekt nutteloos. Op mijn dringend herhaalde vraag naar pràktisch voordeel, kreeg ik nooit antwoord van hem terwijl ik juist dáárnaar benieuwd naar ben. Dat laatste geldt ook voor wat jij mij kennelijk wil laten weten.

86.8

Wie weet gaan we er iets mee doen. Hopelijk? Daarom heb ik [Stijlgids visuele bediening contextuele informatievoorziening](#) als concept uit 2016 nu maar gepubliceerd.

86.9

De ondertitel van **Janus** (Hutchinson, 1978) luidt **A Summing Up**. Arthur Koestler (1905-1983) schrijft er een samenvatting mee van zijn

works published [earlier on] the evolution, creativity and pathology of the human mind.[author's note]

Koestler kent aan de werkelijkheid een zgn holarchische structuur toe. Een holarchie kenmerkt hij als een hiërarchie met zgn holons als elementen, waarbij

each element of this hierarchy, on whatever level, is a sub-whole or '**holon**' in its own right – a stable, integrated structure, equipped with self-regulatory devices and enjoying a considerable degree of **autonomy** of self-government.[p. 27]

Dus, althans volgens Koestler, holons

are subordinated as **parts** to the higher centres in the hierarchy, but at the same time function as quasi-autonomous **wholes**. They are Janus-faced. The face turned upward, toward the higher levels, is that of a dependent part; the face turned downward, towards its own constituents, is that of a whole of remarkable self-sufficiency.[p. 27]

Wat Koestler voor ogen staat, is

a[n] approach [...] beyond reductionism and holism, which incorporates the valid aspects of both[p. 26 i.e.] designat[ing] those Janus-faced entities on the intermediate levels of any hierarchy, which can be described either as wholes or as parts, depending on the way you look at them from 'below' or from 'above'. [p. 33]

Zijn voorstel(ling) schiet m.i. echter nog tekort ter verklaring van variëteit. Daarvoor veronderstel ik het situationele ob- resp. subject als kleinste noemer van eenduidig gedrag (en zo door van betekenis; omdat een subject als deelbegrip van object kan worden opgevat, schrijf ik hier verder kortweg situationeel object).

Ik moet dus aangeven waarin een situationeel object verschilt van een holon, en waarom dat verschil nuttig is. Aan aanwijzing daarvoor kan ik aan Koestler zelf ontleen, waarbij het mij veelzeggend voorkomt dat hij 'slechts' in een voetnoot over samenlevingen opmerkt dat heldere verklaring

is somewhat obscured by the fact that complex societies are structured by several interlocking hierarchies[p. 34]

Verderop in de hoofdtekst uit hij zich minder terughoudend met zijn bewering dat

[o]ne obvious point is that hierarchies do not operate in a vacuum, but interact with others.[p. 47]

Koestler geeft daar echter een m.i. ontoereikende verklaring van wisselwerking. Weliswaar komt hij met netwerk als aanduiding, maar bedoelt hij er slechts verband mee tussen holons op vergelijkbaar niveau in verschillende holarchieën. Er zijn volgens hem aldus

networks at numerous levels.[p. 47]

Aan een aanduiding van de structuur van verwevenheid van het geheel waagt hij zich niet. Daarvoor acht ik ... netwerk geschikt. Voor zover ik hem begrijp, beschouwt hij vorming van 1. verschillende holarchieën op zichzelf en 2. netwerken van niveau-gerelateerde holons in zulke verschillende holarchieën als

complementary principles in the architecture of organisms and societies.[p. 47]

Naar mijn idee houdt ook Koestler met zijn begrip van een holon nog nodeloos vast aan atomisme. Hij onderscheidt met zoveel woorden weliswaar gedragsoriëntaties, maar dat zijn er slechts twee en die laat hij onverminderd exclusief gelden als eigenschappen van zo'n holon.

Mijn gedragsmatige veronderstellingen zijn kwalitatief anders. Een object 'komt tot' gedrag in samenloop met een situatie. Gedrag geldt dus niet exclusief een object,

laat staan dat gedrag dat met een object valt te associëren onveranderlijk is. Daarentegen wisselt zulk gedrag met de situaties waarmee het object in kwestie samenloopt. Een object, vooruit, wat Koestler een holon noemt, moet daarom als nader verdeeld in situationele objecten opgevat zijn. Dat zijn er in aantal zó veel als er verschillende gedragsmatig relevante situaties zijn. En daarbij heeft zo'n situationeel object géén twee gezichten à la Janus. Elke gedraging is een synthese, zeg ook maar heeft één gezicht als resultaat van samenloop.

Omdat een holon als element nog te grof bemeten is voor een structuurmodel waarmee variëteit (!) van gedragingen resp. betekenissen zowel nauwkeurig als overzichtelijk vallen te duiden, erkent Koestler – zo eerlijk is hij wel, zij het in de marge – dat zijn aanzet verklaringen “somewhat obscured” laat.

Ik ga hier niet herhalen hoe een netwerkmodel met situationele objecten als elementen kan worden opgesteld. Zie voor uitleg deel I in **Metapattern: context and time in informatie models** (Addison-Wesley, 2001), ook beschikbaar als [The pattern of metapattern: ontological formalization of context and time for open interconnection](#) (in: **PrimaVera**, working paper 2004-01, Universiteit van Amsterdam, 2004). Zie ook [Metapatroon, handboek stelselmatig informatieverkeer](#).

Is dan wellicht elk situationeel object een holon zoals Koestler dat op z'n Janus' schetst? Ik gaf daarop al ontkennend antwoord. Een situationeel object kan inderdaad als een (onder)deel worden opgevat, maar dan zowel van het object als van de situatie. Beide hebben constituerend aandeel. Als, zeg maar, delen van – wat in elk geval lijkt – één en hetzelfde object geldt samenhang tussen de verschillende (!) situationele (deel)objecten. Die samenhang laat zich volgens een nul-identiteit bijhouden; daarmee blijft er van wat Koestler als holon oppert, gedragsmatig noodzakelijkerwijs ... niets over. En vanwege recursiviteit – wat een krachtiger veronderstelling is dan louter hiërarchie – kan elk situationeel object op zijn beurt dienen, voor zowel object- als situatie-aandeel, in nadere samenloop, enzovoort. Het samenloopkarakter sluit autonomie à la atomisme uit, zou ik zeggen.

Koestler oppert holon als een hiërarchie-element. Mijn voorstel luidt om dat te vervangen door situationeel object als een netwerkelement. Ook nog eens recursief opgevat helpt dat veronderstelde element aan gedragsmatig – véél – nauwkeuriger verklaringen enzovoort. Zo ben ik het dus gróndig met Koestler oneens dat

[a]ll complex structures and processes of a relatively stable character display hierarchic organization[. p. 31]

Een netwerk is géén hiërarchie, zeker niet exclusief. En het gaat niet om stabiliteit, maar juist om veranderlijkheid (met stabiliteit als grensgeval van – tijdelijk – ontbreken van veranderingen, dwz afwisselende gedragingen). Kenmerkend voor een netwerk is – openheid voor – willekeurige verwevenheid. Ja, recursiviteit heeft nogal wat ... hiërarchisch, maar dat beperkt zich niet tot herhaalde ordening volgens geheel met delen (waaraan Koestler de aanduiding holon ontleent).

Omdat Koestler een holon als kleinste gedragseenheid veronderstelt en wel degelijk beseft dat gedrag kan variëren, meent hij dat een

set of fixed rules [...] govern[s] a holon's structure or function [which] we shall call its **code** or **canon**. However, let us note at once that while the canon imposes constraints and controls on the holon's activities, it does not exhaust its degrees of freedom, but leaves room for more or less flexible strategies, guided by the environment. This distinction between **fixed (invariant) codes** and **flexible (variant) strategies** [...] is fundamental to all purposeful behaviour[. p. 38]

Ik ga hier evenmin herhalen hoe ik dat volgens subjectief situationisme duid, zie daarvoor o.a. [Semiosis & Sign Exchange, design for a subjective situationism](#) (2002). Door hun samenloop hebben object en situatie elk hun aandeel aan – resulterend – gedrag. Als een object een subject is, dwz beschikt over cognitief vermogen ter bepaling van samenloop- en zo door tot gedragsaandeel, is de aanduiding “purposeful” inderdaad treffend (waarvoor de [semiotische enneade](#) motief als element telt). Van samenloop tot samenloop verandert (lees ook: leert) – ook – het subject in kwestie en dus zijn vermogen om aandeel aan toekomstige samenlopen te leveren. Tja, als er op enig moment al een grens tussen valt te trekken, wat zijn dan “fixed rules” resp. “flexible strategies”? Als Koestler er met de aanname van een enkele holarchie niet uitkomt, probeert hij zijn hiërarchisch beginsel te redden met de bezwering dat

it is important to realize that [it] is not based on a single hierarchy but on several interlocking hierarchies[. p. 50]

Hij blijft dus vaag over zulk “interlocking.” Ik zou zeggen: verwevenheid. Het is mij onduidelijk waarom hij niet van hiërarchie naar netwerk overgaat als principiële structuur. Zijn holonbegrip schiet nog te kort (want is gedragsmatig nog te ruim genomen). Daardoor geeft hij een nog steeds te simplistisch beeld o.a. van

the two basic tendencies[, i.e.,] **self-assertion and integration**[. When they] are more or less equally balanced, [...] the holon lives in a kind of dynamic equilibrium with the whole – the two faces of Janus complement each other.[p. 58]

Wat mij betreft ‘kent’ een object slechts een enkele neiging, met voor een subject optimalisering van samenloopeffect (door minimaal ‘eigen’ aandeel). Met veranderlijke situaties vergt dat telkens aangepast motief, enzovoort. Klopt, dynamiek. Wat telt als de evenwichtstoestand kent echter geen statische waarde, maar verandert daarom mee. Koestler stelt:

Under unfavourable conditions the equilibrium is upset, with dire consequences.[p. 58]

Mijn idee is dat het voor een subject mis gaat, zodra z/hij de situationele wijzigingen niet meer kan bijhouden met haar/zijn samenloopaandelen. Maar als een subject een motief ontwikkelt waarmee de statische situatie niet meer strookt, krijgt z/hij ‘natuurlijk’ óók een probleem. Voor telkens een aandeel geldt voor een subject m.i. wèl (on)redelijk wat Koestler aangeeft:

His self-assertive tendency is the dynamic manifestation of his individuality; his integrative tendency expresses his dependence on the larger whole to which he belongs, his partness.[p. 60]

Ik zou zeggen, mikt het subject met een samenloop vooral op aanpassing van de situatie aan haar/hem, of juist op ‘eigen’ aanpassing aan de situatie (overigens altijd, zoals door haar/hem subjectief ervaren)? Ik vrees dat Koestler gelijk heeft dat

it is one of the ironies of the human condition that its ferocious destructiveness derives not from the self-assertive, but from the integrative potential of the species.[p. 60]

De tegenstelling die Koestler veronderstelt, en dat is de reden waarom hij naar Janus verwijst, acht ik echter vergaand schijn. Een subject kan zelfbehoud immers zoeken in collectiviteit. Het is iets anders dat de – belofte van – veiligheid vaak vergaand schijn, want vals, is.

86.10

Ik vermoed dat zulke documentatie niet bestaat. Als hij nog steeds iets van ons wil, zal hij wel weer opbellen. Ik heb je niet direct afschrift gestuurd. Dat verkleint hopelijk de kans dat jij nog gestoord wordt.

86.11

Arthur Koestler, wereldberoemd, dat wèl, en m.i. ook terecht als vroeg criticus van communistische staatsterreur, neigt steeds meer naar zgn parapsychologie.

Daarvan wil ik met subjectief situationisme graag wègblijven.

Dat neemt niet weg dat ik op mijn beurt met een vergelijking met en bijbehorende kritiek op Koestlers structuuropvatting kan verduidelijken, zie **aantekening 86.9**, wat en hoe zulk situationisme alleszins redelijk helpt. Dat komt omdat wat Koestler als structurelement veronderstelt, een zgn holon, volgens mij niet, althans nog niet hinderlijk, mank gaat aan mystiek. Ik zie daarom geen reden om er op voorhand laatdunkend enzovoort over te doen. Het holon kan echter, en dat oordeel vergt uiteraard serieuze bestudering van wat Koestler er onder verstaat, voor

– volgehouden verklaringen van – structurele variëteit domweg niet als opbouwend element dienen. Daarvoor is ook dat holon nog te veel een ... geheel.

Weliswaar erkent Koestler omgevingsinvloeden, maar hij associeert gedrag

– verder – nog eenzijdig met ‘zijn’ holon. Daarentegen levert m.i. zowel ob-/subject als omgeving (lees hier dus ook: situatie) als het ware kenmerkend gedragsaandeel (en levert de situatie dus niet hoogstens ‘pas’ een aandeel via een ob-/subject met gedrag principieel exclusief van het ob-/subject in kwestie). Daarom ‘verklein’ ik het passende structurelement tot telkens de combinatie van – een – ob-/subject èn – een – situatie, voilà, situationeel ob-/subject. Zo ‘ontstaat’ de nodige en voldoende voorwaarde van eenduidige toe- resp. beschrijving van gedragingen. Terwijl Koestler de werkelijkheid als principieel hiërarchisch geordend wil opvatten, ga ik uit van netwerk met verwevenheid van dien.

Omdat ook Koestler dergelijke verfijning van veronderstellingen mist, waagt hij zich aan verklaringen van verschijnselen (lees ook: gedragingen) met begripsmatig ‘gereedschap’ waarmee hij onvermijdelijk tegenstrijdigheden oproept. Tja, ter verhulling daarvan kan mystiek dan onderdeel van dat gereedschap worden ...

Nu zijn veronderstellingen in de zin van beginselen naar hun aard irrationeel. Als ‘we’ dat gewoon toegeven, hoeven we ook niet zo moeilijk te doen over variëteit van allereerst veronderstellingen en eventuele wijziging ervan. Ze moeten als onbewijsbaar aangenomen zijn, nota bene praktisch, opdat ze althans voor een subject als voorwaarden voor redeneringen kunnen dienen en zo door tot oordelen en zo door tot planning van gedragsaandeel. Daaraan ontkomt ook subjectief situationisme dus niet, dwz aan het, vooruit, openbaringskarakter van veronderstellingen (lees ook: axioma’s, paradigma’s). Ik vind wèl, dat redelijkheid enz. alweer veel langer vol te houden valt met situationeel ob-/subject ipv holon als structurelement.

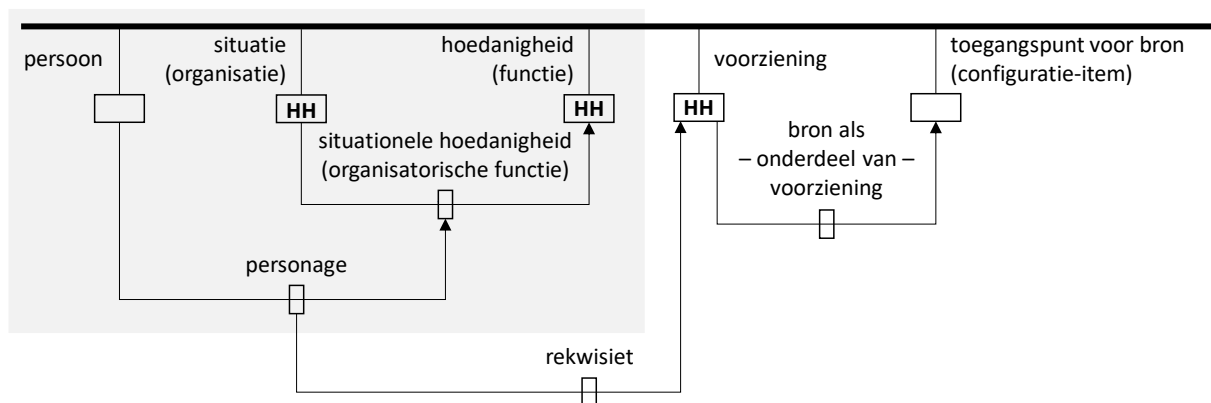
In menig opzicht helpt de aanname van een holon reeds verder dan die van een atoom à la atomisme. Maar omdat ook, zeg maar, holonistische verklaringen gauw bezwijken resp. toevlucht in mystiek zoeken, blijft ‘men’ zich gemakshalve met atomisme tevreden stellen en aldus blind voor nòg ontoereikender verklaringen inclusief mystiek daarmee. Ter rechtvaardiging van vernauwing krijgt Koestlers werk helemaal geen aandacht meer, maar daarvan worden de atomistische verklaringen

natuurlijk niet beter. Dat vergt kwalitatief andere veronderstellingen, inderdaad echter nog weer anders dan wat Koestler oppert.

86.12

[Dit is een vervolg op [aantekening 85.65](#).] Hier doe ik suggesties voor het a.s. gebruik van de – eerste – proefopstelling voor stelselmatig autorisatiebeheer. Als je gebruiker van de informatierotonde bent, weet je uiteraard allang hoe de opzet werkt.

Ik beperk deze, eh, gebruiksaanwijzing in eerste aanleg tot het gedeelte dat in figuur 26 lichtgrijs gemarkeerd is. Vergeleken met figuur 18 zijn 26 overigens de namen gewijzigd van twee begrippen (in het model geeft een knooppunt een begrip weer).

figuur 26

Ik zou zeggen, begin met situatie. Voor zgn interne autorisatie kan je dat begrip als organisatie opvatten. De mogelijkheid voor die keuze, dus onder de noemer van situatie, tref je aan op zoiets als het hoofdmenu. [...]

Goed, als je op het woord situatie klinkt, krijg je de organisatie-(onder)delen getoond die elk bovenaan een hiërarchische organisatiestructuur geplaatst zijn. Daarvoor moeten ze echter eerder als zodanig zijn geregistreerd. Voor registratie van zo'n exemplaar, klik op het plusteken achter de desbetreffende aanduiding (in dit geval: situatie).

Stel dat je als tekst Rechtspraakorganisatie toevoegt. (De datum in de rubriek start betreft de begindatum van de geldigheid van de tekstwaarde; voor oefeningen met de proefopstelling kan voor die datum voorsnag de voorgestelde waarde 'domweg' worden gevolgd.) [...]

[Ga] vervolgens terug [...] naar het hoofdmenu en [klik] op het woord situatie[. ...]

Omdat situatie – en daarmee wat o.a. als organisatie wordt geregistreerd – geldt als een homogene hiërarchie, herhaalt de opzet zich. Door onder Rechtspraakorganisatie op het plusteken achter het woord situatie te klikken, kan je telkens een hiërarchisch dienovereenkomstig geplaatst organisatieonderdeel toevoegen, enzovoort. [...]

Het is even wennen, maar met enige oefening moet het vlot lukken. [...]

Let wel, wat voorsnag met intern bereik onder die noemer als homogene hiërarchie wordt geregistreerd, is de organisatiestructuur zoals relevant voor autorisatie. Er zijn stellig reeds andere registers in gebruik met structuurinformatie over (de) organisatie. P-Direkt, bijvoorbeeld. Kijk wat je daarvan kunt overnemen.

Besef echter grondig, over verschillen gesproken, dat P-Direkt e.d. (een) ander(e)

doel(en) dienen dan autorisatie, waarvoor organisatieonderdelen navenant à anders aangegeven – moeten – zijn en/of anders van onderling verband – moeten – zijn voorzien.

Doe hetzelfde onder de noemer van hoedanigheid. Dat begrip laat zich voor intern autorisatiebeheer gelden als functie. Ik geef verder geen aanwijzingen. Die komen overeen met die voor situatie annex organisatie. Stel dat je meent toe te kunnen met slechts één hiërarchisch niveau. [...]

Je ziet dat ik voor beide functievermeldingen ben nagegaan of er op onderliggend niveau inderdaad géén toevoegingen gedaan zijn.

Een exemplaar van hoedanigheid (lees hier: functie) kan worden gecombineerd met een exemplaar van situatie (lees hier: organisatie). Dat levert een exemplaar van situationele hoedanigheid op. Open daarvoor twee (!) schermen van de proefopstelling. De toevoeging van een situationele hoedanigheid verloopt via situatie. Stel dat je de functie van functioneel beheerder geldig wil verklaren voor Rechtbank Den Haag. Zet daarvoor het ene venster klaar zoals het hierboven als laatste weergegeven beeld. En bereid het andere venster [...] voor[. ...]

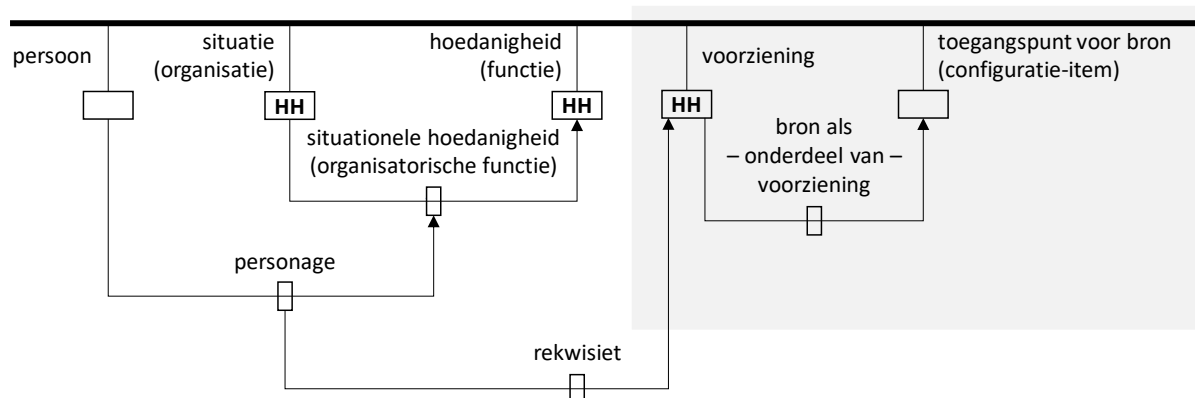
Wat de combinatie betreft gaat het dus om een situationele hoedanigheid ‘van’ Rechtbank Den Haag. Voor toevoeging van een combinatie, klik daarom op het plusteken achter de aanduiding van situationele hoedanigheid ‘onder’ Rechtbank Den Haag (nota bene, met die rechtbank als onderdeel van de Rechtspraakorganisatie). In het [resultaat]venster is de tekstbalk grijs gekleurd. Dat geeft aan dat er geen waarde kan worden ingevuld, maar ergens anders aan moet worden ontleend. Die, zeg ook maar, bron staat in de kop tussen haken aangegeven. Uitgaande van een exemplaar van situatie, in dit voorbeeld Rechtspraakorganisatie/Rechtbank Den Haag, betreft toevoeging een hoedanigheid resulterend in situationele hoedanigheid als combinatie. Daarvoor moet, nog steeds volgens dit ene voorbeeld, een relatie worden ‘getrokken’ met functioneel beheerder als hoedanigheidsexemplaar. Dat gebeurt met een sleepbeweging. [...] Klik vervolgens op toevoegen.

Een exemplaar van situationele hoedanigheid, hier dus te beschouwen als een exemplaar van een organisatorische functie, kan aan personen worden toegekend. Daarvoor moeten die personen uiteraard eveneens geregistreerd zijn. Ga daarvoor naar het hoofdmenu, enzovoort.

Een persoon in een bepaalde situationele hoedanigheid (hier: met een bepaalde organisatorische functie, zeg ook maar een rol) heb ik eerder actor genoemd. Als rol ligt de metafoor van toneel(spel) voor de hand. Een persoon ‘speelt’ een personage. Registratie verloopt via persoon. Kies dus in het ene venster de persoon waarom het gaat, en klik vervolgens op het plusteken achter personage. Zo open je het benodigde toevoegingsvenster. Zet in het ander venster de situationele hoedanigheid klaar om die vervolgens naar het toevoegingsvenster voor personage te slepen, enzovoort.

86.13

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.12.**] De proefopstelling heeft als het ware twee zijden resp. helften, overeenkomstig evenzovele dimensies van een matrix. Dan staan aan de ene zijde, maw langs de verticale matrixdimensie, personages (lees ook: actoren) opgesomd. Een personage geldt daarvoor als een persoon-in-een-situationele-hoedanigheid; voor intern (autorisatie)beheer is zo’n personage dus een persoon-in-een-organisatorische-functie.

figuur 27

Ik kan mij niet voorstellen dat we met verkenning van de personage-helft op begripsproblemen stuiten, zeker niet intern beperkt tot organisatorische functies. Relevante organisatieonderdelen moeten immers allemaal bekend zijn, evenals relevante functies. Vooruit, welke combinaties zijn relevant? Hoe ingewikkeld kan het nog zijn ...

Daarentegen lijkt mij enig voorbereidend overleg nuttig voor invulling van de andere helft, dwz het grijs gemarkeerde gedeelte in figuur 27. Daarvoor beschouw ik Martijn Houtman en jou als ... sleutelpersonages. :-) Martijn kan jou uitleggen hoe – en waarom – hij voor autorisatie van het gebruik van de informatierotonde verband veronderstelt tussen toegangspunt en voorziening (met voorziening als zgn homogene hiërarchie). En jij kan Martijn uitleggen wat configuratie-items volgens de reeds langdurig gevestigde praktijk van de huidige autorisatiewizard zijn, en wat daarom de eventuele volgende versie minstens moet dekken. Voor zover ik dat over en weer begrijp, verzorg ik documentatie (wat ook moet gebeuren).

Mijn vragen: Ben jij binnenkort op kantoor [...] en, zo ja, kunnen Martijn en ik je daar ontmoeten? Een middag heeft de voorkeur boven een ochtend. En ik zou zeggen, als wij drieën kunnen, gaat het dóór; wie verder wil en kan deelnemen, graag.

86.14

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.13.**] Aan het begin van [[aantekeningen 85.65](#)] probeer ik met zoveel woorden toe te lichten waarom behalve functie óók organisatie moet meetellen voor de – aldus nota bene samengestelde – noemer voor passende autorisatie. Dat ligt dus aan de schaal van het autorisatiebeheer. De inmiddels relevante schaal, Internet en zo, maar met een zgn Intranet geldt dat uiteraard ook allang, omvat zelfs voor intern autorisatiebeheer de ene – Nederlandse – Rechtspraakorganisatie meerdere organisatieonderdelen. Daartoe behoren ook en vooral rechtbanken met hun geborgde onafhankelijkheid. Hoezo verschillen?! Weliswaar kunnen functies in verschillende van die deelorganisaties hetzelfde heten, krijgen medewerkers op zulke functies vaak hetzelfde betaald e.d., maar bevoegdheden voor gebruik van voorzieningen kunnen voor medewerkers met dezelfde functie in verschillende deelorganisaties verschillen, vandaar. De, zeg maar, oorspronkelijke autorisatiewizard was daarentegen slechts bedoeld voor een enkele deelorganisatie. Als verbijzonderingsfactor is (deel)organisatie dan – nog – overbodig. Dat ontbreekt in die wizardversie inderdaad. Die versie mist daarmee echter nodige en voldoende mogelijkheid tot autorisatiegerichte

verbijzondering, met één zodra er nog een (deel)organisatie mee bediend moet worden. Nogmaals, schaalverruiming vanaf twee (deel)organisaties vergt tevens organisatie als expliciete verbijzonderingsfactor. En door die factor algemener situatie te noemen, is de uitgebreidere opzet in één moeite door geschikt voor autorisatie voor, zeg maar, externe digitale toegankelijkheid.

86.15

Ook – en vooral? – relativiteit, over relatief gesproken, is er kennelijk in, zoals dat dan heet, soorten en maten. Volgens een verhouding (lees dus o.a. ook: relatie) zijn deelnemers wederzijds afhankelijk. Voor de ene deelnemer behoren overige deelnemers allemaal tot omstandigheden of, met een woord in enkelvoud uitgedrukt, situatie. De ene situatie is de andere niet. De afhankelijkheid van een deelnemer verschilt daarom al naar gelang de geldige situatie, ook wel contingentie genoemd. Wat Latijn tussendoor. Het werkwoord contingo is een samenstelling van con en tingo. En con is de samenstellend-deelvorm van com, met com dan weer een vorm van cum. Verder komt tingo van tango. Cum betekent samen en tango treffen. Een contingentie is aldus een samenloop.

Telkens een bepaald object als deelnemer op de 'voorgond' loopt samen met een bepaalde situatie als 'achtergrond.' Dat noem ik objectief situationisme. Een deelnemer met cognitief vermogen waarmee z/hij haar/zijn aandeel aan wederzijdse afhankelijkheid opzettelijk(er) 'gestalte' geeft, noem ik een subject, voilà subjectief situationisme.

Ik vind elk subject dus een object, maar zeker niet elk object een subject.

Albert Einstein (1879-1955) heeft twee relativiteitstheorieën bedacht, eerst een speciale en vervolgens een algemene. Maar wát is er aan de ene speciaal? En wát is er aan de algemene m.i. onvermijdelijk ... speciaal? Ofwel, is "algemene" niet nogal overdreven uitgedrukt? Moet dat niet algemener zijn, dwz vergeleken met wat er speciaal is aan de speciale relativiteitstheorie?

Dat lijkt mij wel, maar ik kom er niet uit. Ik heb de indruk dat Einstein weliswaar verschillende objecten veronderstelt, maar onverminderd absolutistisch – en als veronderstelling vergaand impliciet – één situatie voor alle 'betrokken' objecten laat gelden. Ik erken onmiddellijk dat ik mij ernstig kan vergissen in mijn veronderstelling van zijn ... veronderstelling. Nogmaals, ik weet echter nog steeds niet beter. Hoe dan ook ben ik, zeg maar, gedwongen zijn theorieën te begrijpen volgens mijn andere (?) veronderstelling, te weten van ob-/subjectief situationisme.

Voor perspectief moet ik een object kiezen. Daaruit volgt wat als situatie telt. En pas (!) daartoe behorend kan een ander object ... verschijnen.

Einstein veronderstelt dat ene object als een waarnemer (lees ook: schouwer). Een subject, zou ik zeggen. Maar omdat hij de zgn waarnemer verder niets laat ... doen (anders dan licht – kunnen – meten), houd ik het – voorlopig? – op aanduiding als object. In het andere object dat onderdeel uitmaakt van de relevante situatie van het ene object (waarnemer) 'ziet' Einstein kennelijk een lichtbron.

Wat ik volhoud, is dat Einstein kennelijk voor het waarnemend object een situatie als geldig verklaart. Wat mij betreft kunnen dus ook andere situaties gelden. Voor zijn speciale relativiteitstheorie begrijp ik die situatie als een, eh, veld zonder krachten. Uit die aanname volgt dat objecten allemaal, inclusief dat object zelf, hun resp. bewegingen elk ongewijzigd voortzetten. Ofwel, hun bewegingen zijn en blijven elk zgn eenparig. Daarmee sluit Einstein aan op de traagheidswet – ik geef daarvoor overigens de voorkeur aan de aanduiding veronderstelling, aanname ed. ipv wet –

van Isaac Newton (1642-1727). Daartoe lijkt Einstein zich voor zijn speciale relativiteitstheorie ook te beperken; hij laat licht immers niet als, zeg maar, krachtmiddel tellen, maar slechts als, eh, krachteloos verschijnsel dat – desondanks – een verhouding faciliteert tussen zich eenparig bewegende objecten.

Stel dat het ene object in die situatie zijn aandacht, tja, daar moet je toch echt een subject voor zijn, maar goed, op één van de andere objecten richt. Hoe verschijnt dat andere object voor het ene? Voor de, zeg maar, absolutistische natuurkunde was dat niet eens een vraag. Waarneming (lees algemeen: invloed) werd geacht zowel onmiddellijk (tijdaspect) als gelijkvormig (plaatsaspect) te gebeuren.

Einstein wijst er op, dat het er maar van af hangt.

Het ontgaat mij, waarom voor dat inzicht verklaring nodig is volgens licht onder de aanname van 'zijn' constante snelheid. Want ook de toon die een hóórder hoort verschilt in toonhoogte afhankelijk van het onderlinge snelheidsverschil tussen geluidsbron en de hoorder in kwestie, terwijl de bron dat geluid eerder voortbrengt dan de hoorder het hoort. Daarom 'verkeert' de bron zich op dat latere hoormoment niet meer op de plaats waarvandaan dat geluid ontstond en dat de hoorder zònder besef van afhankelijkheidsvoorwaarden abusievelijk voor de plaats houdt waar de geluidsbron zich – nog – bevindt op het ogenblik van horen. Het nieuwe (?) idee lijkt mij vooral (?) dat het ook (?) zgn electromagnetische straling tijd kost om uitgaande van een bron elders merkbaar te raken. Ik heb de indruk dat Einstein met zijn veronderstellingen, te weten géén krachten en constante snelheid van verspreiding van straling, mikt op eenvoud op formalisering ter duiding van, zeg maar, verschil tussen waarneming van een bronobject op afstand met snelheidsverschil en waarneming van een bronobject (lees: de waarnemer zèlf) zònder afstand en bijgevolg zònder snelheidsverschil. En de aanname van constante verspreidingssnelheid, óók van straling zoals licht, strookt uiteraard met de aanname van een krachtenloos veld; het zou juist merkwaardig zijn, nadat ook straling eenmaal als onderhevig aan beweging gedacht is, wanneer zij niet aan de traagheidswet zou gehoorzamen.

De popularisering in termen van klokken die sneller resp. langzamer gaan, bronobjecten die korter resp. langer zijn, acht ik verwarrend. Daarvoor moet de waarnemer over een vergelijkingsbasis beschikken. Dat kunnen slechts zijn 'eigen' klok en andere 'eigen maten zijn. Of begrijp ik er nog steeds helemaal niets van? De vergelijking (!) wisselt voor een waarnemer al naar gelang de situatie. Daar komt bij dat willekeurige objecten als waarnemer en bronobject kunnen gelden: allemáál betrekkelijke verhoudingen.

Van Einsteins algemene relativiteitstheorie begrijp ik nòg weer véél minder. Ik heb de indruk dat hij wat er stralingsmatig gebeurt tussen bronobject en waarnemer eveneens inclusief krachten geformaliseerd (lees ook: wiskundig) wil duiden. (Want) daarop lijken zijn verdere aannames gericht. Inderdaad, krachten maken het, zachtjes uitgedrukt, nogal ingewikkeld. Voor zover ik er ook maar iets van kan volgen, verklaart Einstein traagheid en zwaartekracht gelijkwaardig in de zin van formele duiding. En de verdeling van zwaartekracht meent hij met een ruimte-tijdfunctie te kunnen uitdrukken; de opzet van zo'n – wiskundige – functie had Bernhard Riemann (1826-1866) reeds ontworpen.

Dat laat uiteraard onverlet dat de waarnemer kennelijk rekening moet houden met zijn betrekking tot het bronobject voor een oordeel er over. Dat is en blijft ...

betrekkelijk.

Omdàt ik zowel de aannames voor de natuurkundige formaliseringen niet duidelijk kan aanwijzen als de toegepaste wiskunde niet kan volgen (waarbij ik vermoed dat het beschikbare middel Einstein vaak tot het – daardoor/-mee haalbare – doel leidt, wel zo praktisch), ga ik maar kort door de bocht. Volgens mij blijft Einstein ook voor zijn algemene theorie uitgaan van dezelfde soort omstandigheden. Daarom vindt hij, omgekeerd, één theorie genoeg. Nog weer enkele jaren later komt Niels Bohr (1885-1962) op het idee dat een waarnemer zich in twee verschillende, disjuncte – soorten – situaties tot een licht- annex stralingsbron kan verhouden. Dat vergt dienovereenkomstig twee theorieën, licht als golf resp. licht als deeltje. Zo beschouwd voert Bohr met zijn zgn complementariteitstheorie – als zoiets als een metatheorie – de mate van relativiteit dus op. Einstein heeft die uitbreiding van het relativiteitsbegrip niet aanvaard.

Onder de noemer van ob- resp. subjectief situationisme laat ik niet twee, maar willekeurige variëteit van situaties gelden. Die variëteit is ook zgn open, want door samenloop van enerzijds een ob-/subject, anderzijds een situatie veranderen ze allebei, enzovoort.

In een situatie ontmoet het subject als zelf een ànder. Z/hij moet louter zichzelf niet als de maat nemen voor duiding van die ànder, maar wèl ter vergelijking voor een oordeel en daarop gebaseerd gedrag. Dat behoren 'we' ook zonder grondige kennis van natuurkundige relativiteits- en complementariteitstheorie te – kunnen en willen – begrijpen. Maar ik vind het wel nuttig om de relativiteit te weten waarderen van óók het relativiteitsbegrip.

Zo beschouw ik ob-/subjectief situationisme toch vooral pràktisch. Wat lukt ermee alweer beter? Daarvoor komen 'we' m.i. principieel (!) niet om verhoudingen in soorten en maten, willekeurige variëteit, dus, heen.

86.16

Ik wijs er tòch nog maar eens op. In **NRC** van 10 juni jl. staat op de voorpagina dat volgens het Centraal Planbureau (CPB) door "aanhoudend hoge prijzen [...] tot 1,2 miljoen huishoudens in de problemen komen. Ofwel: meer dan een op de zeven huishoudens." Een schuldenaar kan onderhevig raken aan, zeg maar, spiraalwerking. Eerder gemaakte schulden worden groter, door geldgebrek ontstaan verdere schulden die bij de eerder gemaakte schulden komen, enzovoort.

Nu voorspelt CPB vèrdere verslechtering. Terwijl steeds méér schuldenaren onoplosbare problemen hebben zolang ze niet geholpen – kunnen – worden, worden uiteraard ook schuldeisers nadeliger getroffen doordat ze steeds meer en alsmaar hogere vorderingen niet betaald krijgen. Dat werkt alom ontwrichtend.

Nee, dat is structureel niets nieuws. Een eerder kabinet heeft de groeiende particuliere schulden reeds tot problematiek van maatschappelijke omvang verklaart en besloten tot maatregelen ter bestrijding. Dat besluit was nota bene o.a. aan de Rechtspraakorganisatie gericht.

Door telkens een aparte schuldeiser in het gelijk te stellen en dus de schuldenaar te veroordelen, 'helpt' de rechter de schuldenaar aan – sterk – groeiende schulden. Maar dus steeds vaker is de kip allang kaal ... In zo'n geval kan de rechter zelfs àltijd, dus ongeacht de maatschappelijke verspreiding van zgn schuldenproblematiek, beter op bemiddeling, schuldensanering aansturen. Dan helpt overzicht. Lopen er àndere zaken tegen de schuldenaar in kwestie? En/of zijn die er in het recente verleden geweest?

Met de informatierotonde valt vrijwel onmiddellijk in de behoefte aan zulk overzicht door de rechter te voorzien; de financiële investering voor dat hulpmiddel is zeer gering. Oh ja, dat is allemaal aangetoond met een proefopstelling. Dat was enkele jaren geleden ...

Zou het alarmsignaal van CPB wèl helpen om, over governance gesproken, verantwoordelijke besluitvormers te overtuigen van nut en noodzaak van bedoeld hulpmiddel?

86.17

Met de titel van zijn column **Architect van het eigen falen** (NRC, 10 juni 2022, p. 19) bedoelt Kiza Magendane “de Nederlandse overheid [die] steeds de eigen afspraak niet nakomt.” Hij wijst er op dat “de Nederlandse overheid [...] geen tekort [heeft] aan mooie plannen om de zorgen van de Nederlanders weg te nemen.” Wat ontbreekt zijn “de daadwerkelijke resultaten,” omdat, zo drukt Magendane zich nog reuze vriendelijk uit, “de mooie woorden en plannen niet altijd aansluiten op de complexe realiteit.”

Wat hij kennelijk onder reële complexiteit verstaat, illustreert Magendane met enkele voorbeelden. Klopt, wie relevante verhoudingen op maatschappelijke schaal maar blijft veronachtzamen, koestert de illusie dat “daadkrachtig [...] optreden” zowel begint als eindigt met “onrealistische plannen [...] presenteren.” Tja, stelt Magendane natuurlijk terecht, zo “opereert dezelfde overheid als een architect van het eigen falen.”

Terwijl Magendane wijst op de noodzaak van “aansluiten op de complexe realiteit,” ontbreken echter ook in zijn column operationaliseerbare aanwijzingen voor verbeteringen. Wat mij betreft gaat het om er- ipv ontkenning van verhoudingen op passende schaal. Kortom, veranderlijke variëteit. Verabsolutering verschaft daarentegen valse duidelijkheid. Wie abusievelijk veronderstelt dat alles een wal is, loopt prompt in de sloot. Er zijn wallen en sloten, enzovoort. Rara, hoe kunnen optimale verhoudingen ertussen verder worden bevorderd (of kunnen, vaak ook al heel wat, verslechterende verhoudingen vermeden blijven)?

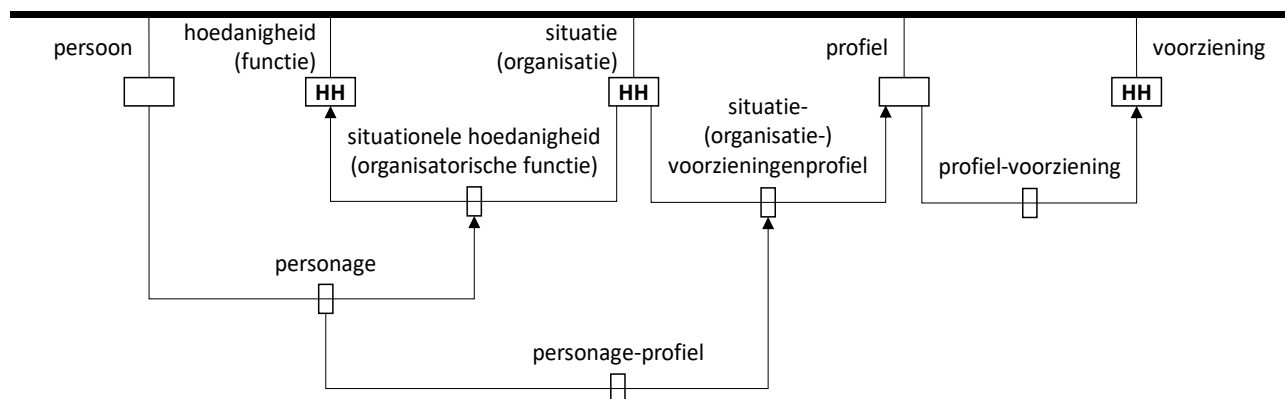
Burgers zijn deelnemers aan maatschappelijke verhoudingen, zoals ook overheidsinstellingen deelnemers zijn. De overheid heeft dienovereenkomstige zorgplicht voor dergelijke verhoudingen. Daarom moet zij als deelnemer anderen eveneens als evenzovele deelnemers aanspreken. Nu is het vaak dat de overheid veronderstelt dat verhoudingen voor anderen gelden, met haarzelf apart, los ervan (lees: er boven verheven). Op die manier is zij inderdaad o.a. een architect van niets (om over onveilige – resultaten van – overheidsbemoeienis nog maar te zwijgen). Relevante verschillen en samenhang ertussen moeten eenduidig uitgewerkt aangegeven en bijgehouden kunnen worden. Dat lukt onmogelijk (!) volgens verabsolutering.

Wat heeft dit met standaardisatie te maken? Die pakt stelselmatig averechts uit, zucht, voorspelbaar, door op verabsoluteringen te mikken. Als verhoudingen principieel tellen, moet je immers verhoudingsvoorzieningen optimaal beheersbaar zien te krijgen. Zo moet je ook zgn interoperabiliteit dus stelselmatig opvatten. Een voorziening ervoor dient niet om B hetzelfde te bezorgen als wat oorspronkelijk A heeft, weet e.d., dat is de misvatting van verabsolutering, maar wèl om de verschillende gedragsaandelen door A en B optimaal op elkaar afgestemd te krijgen, dat is de opbouwende praktijk van verhoudingen.

Magendane vindt de “realiteit [...] complex,” omdat ook hij het beginsel van

Met enerzijds persoon uitgebreid tot personage en anderzijds configuratie-item vervangen door voorziening als homogene hiërarchie, zoals dat voor de proefopstelling gebeurd is, ontstaat het model zoals figuur 29 toont. Waarom omvat de huidige autorisatiewizard profielen? Dat valt, twintig jaar later en bij gebrek aan ontwerpdocumentatie, onmogelijk na te gaan. Ik vermoed dat het vooral de bedoeling is om gebruiksgemak voor de beheerder van autorisaties te dienen. In termen van de proefopstelling hoeft z/hij als gebruiker geen afzonderlijke voorzieningen, dwz stuk voor stuk, als rekvisieten meer toe te wijzen pèr personage, maar kan dat per personage met een profiel voor alle relevante voorzieningen tegelijk doen. Er moet dan uiteraard wèl aan de voorwaarde zijn voldaan dat een passend profiel 'aangemaakt' is en er als zodanig 'klaar' voor staat (en dat vergt óók werk).

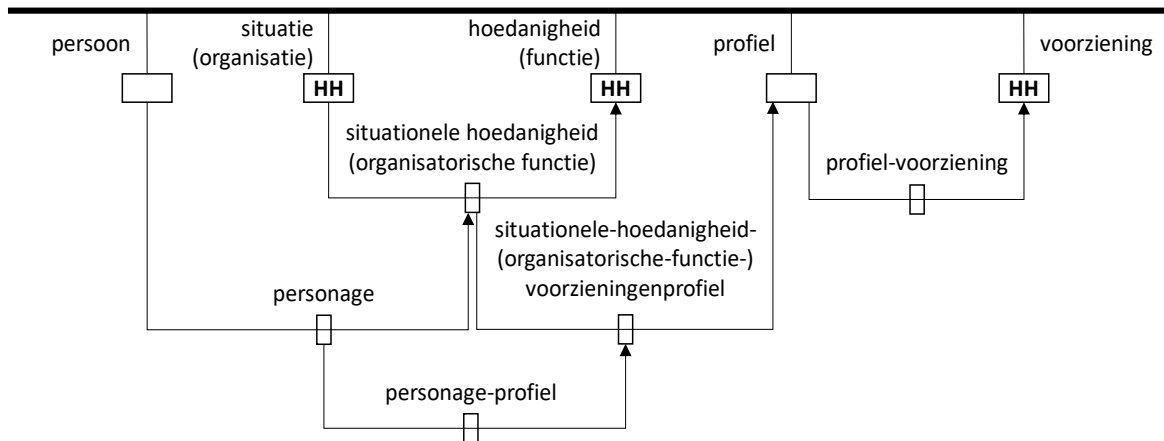
Het begrip team is voor de huidige wizard ontleend aan de organisatorische opzet van het ene organisatieonderdeel, een rechtbank, waartoe gebruik ervan beperkt gedacht was (en, tja, helaas ca. twintig jaar gebleven is). De proefopstelling kent als homogene hiërarchie het algemenere begrip situatie. Dat dekt desgewenst o.a. organisatie, en dus ook – organisatorisch – team. Dat maakt team als apàrt begrip overbodig. Als zodanig, maw als apart begrip, is team daarom in figuur 30 verdwenen. Er kunnen profielen gelden in het algemeen voor situaties (organisaties). Let op, om kruisende relatielijnen te vermijden zijn de posities van de knooppunten situatie (organisatie) en hoedanigheid (functie) in figuur 30 vergeleken met figuur 29 verwisseld.

figuur 30

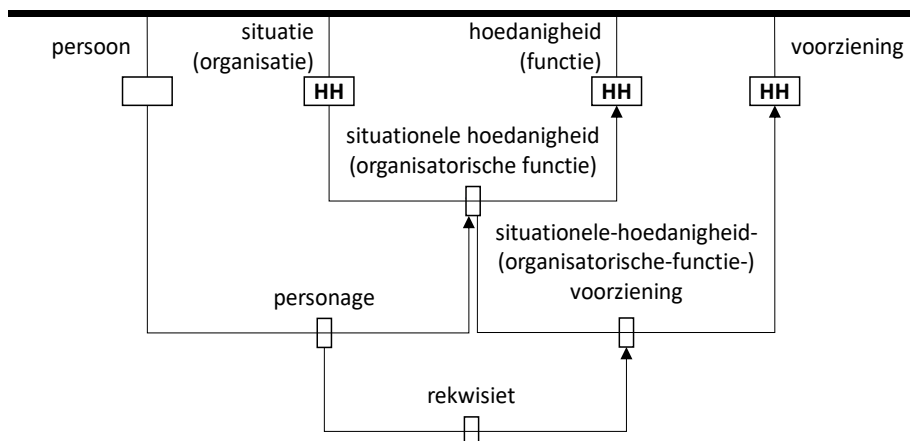
Maar – pas – situatie **in combinatie met** hoedanigheid vestigt de, zoals het formeel heet, nodige èn voldoende voorwaarde voor zgn onderscheidend vermogen op stelselschaal. Daarom is in de proefopstelling een nader verbijzonderde noemer opgenomen, te weten situationele hoedanigheid. Want situatie resp. organisatie is inderdaad vaak, herstel, is meestal – veel – te ruim bemeten om voor iedereen die erin verkeert hetzelfde profiel te laten gelden.

De clou van zgn functiescheiding is nu juist dat bevoegdheden van deelnemers in verschillende hoedanigheden dienovereenkomstig moeten – kunnen – verschillen. Daarom toont figuur 31 situationele hoedanigheid (organisatorische functie) als aanknopingspunt voor (voorzieningen)profiel.

figuur 31

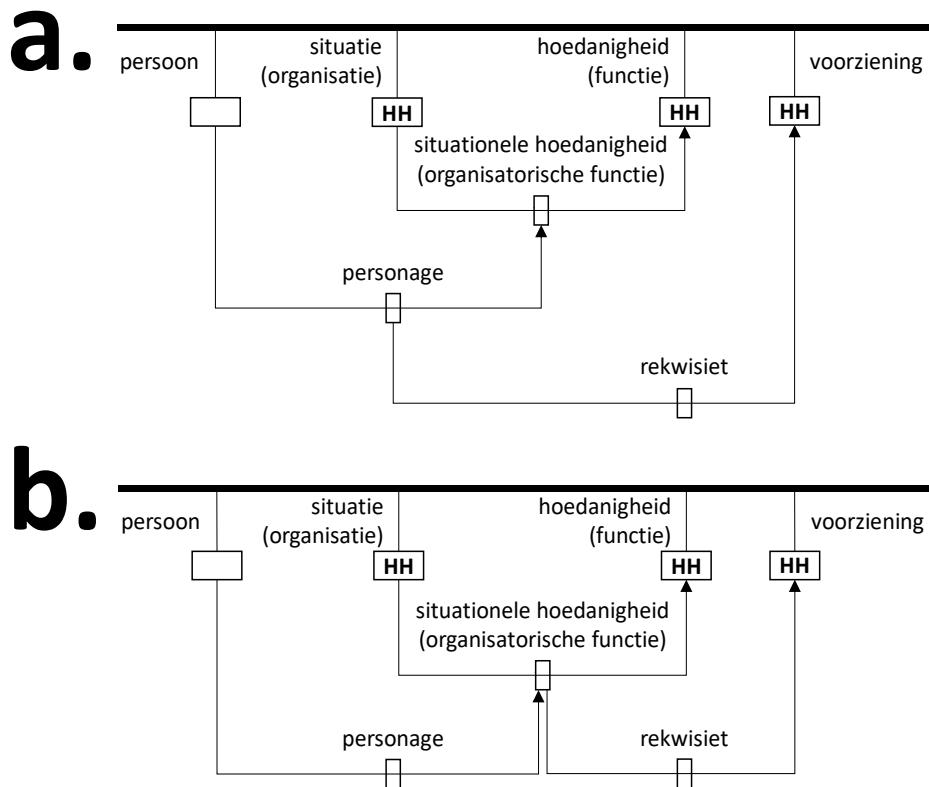
Let wederom op de volgorde waarin de knooppunten situatie (organisatie) en hoedanigheid (functie) verschijnen. De volgorde had in figuur 31 kunnen blijven zoals in figuur 30, maar ‘gewoon om te oefenen’ heb ik die weer ‘teruggezet.’ En het model kan nog verder worden gestroomlijnd. Want wat voegt profiel eigenlijk – nog – toe? Dat kàn per saldo minder werk vergen, wanneer vaak genoeg hetzelfde (voorzieningen)profiel geldt voor meerdere situationele hoedanigheden (lees dus steeds o.a. organisatorische functies). Het beantwoorden van de vraag wat ‘vaak genoeg’ is, leidt m.i. echter af van een principieel punt. De behoefte, of zelfs de noodzaak, om – allereerst maar even ‘intern’ – organisatorische functies wat bevoegdheden betreft van elkaar te onderscheiden is nota bene precies omdat functies **qua bevoegdheden ... verschillen**. Daaruit volgt dat zelfs **als regel** voor elke organisatorische functie één, niet meer en niet minder, bijbehorend (voorzieningen)profiel geldt. Ofwel, de mogelijkheid om organisatorische functies zelfs willekeurig gedetailleerd aan te duiden maakt ook profiel als apart begrip overbodig. Zie daarvoor figuur 32. Een organisatorische functie is zelfs opzettelijk bedoeld als aanknopingspunt voor profilering in de zin van verzameling van voorziening tot gebruik waarvan een persoon bevoegd is die ‘in’ de organisatorische functie in kwestie is aangesteld (door dáártoe, zeg ook maar weer, bevoegd gezag).

figuur 32

En omdat organisatorische functies willekeurig gedetailleerd kunnen worden bepaald, zou ik zeggen dat tevens het onderscheid standaard-optioneel kan vervallen zoals dat onder de noemer van een profiel met de huidige autorisatiewizard wordt gemaakt. Zodra behoefte ontstaat om een voorziening optioneel voor een organisatorische functie te beschouwen, moet het onderscheid daarentegen onder de noemer van zulke functies (hoedanigheden) worden aangescherpt. Kortom, alle 'geprofileerde' voorzieningen voor een organisatorische functie zijn 'standaard.'

Dááruit volgt dan weer, dat er géén verschil bestaat, nota bene niet kàn bestaan, in voorzieningen die verschillende personen werkzaam volgens dezelfde organisatorische functie bevoegd verklaard zijn om te gebruiken. Dàt maakt apàrte toewijzing van rekwisieten per personage dus overbodig. Als personage is een persoon als het ware gebonden aan een bepaalde organisatorische functie en is via die functie bevoegd tot gebruik van bijbehorende rekwisieten. In figuur 33.b is dat aan het model van figuur 32 veranderd, met als figuur 33.a ter vergelijking het model van de eerste versie van de proefopstelling (met weglating van het begrip toegangspunt-voor-bron).

figuur 33

De opzet ad model 33.b belooft een werkbesparing vergeleken met ad model 33.a wanneer meerdere personen, en dat geldt zowel gelijktijdig als achtereenvolgens, dezelfde organisatorische functie vervullen.

Voor de eerste versie van de proefopstelling bevestigen deze verdere (ontwerp)overwegingen wat mij betreft dat het leren omgaan met relevante verbijzonderingen onder de noemer van allereerst organisatorische functies en vervolgens 'in het verlengde daarvan' met situationele hoedanigheden voorrang

verdient. Want die ... voorziening :-) blijft stel(se)l(mat)ig gehandhaafd. Je hoeft je blijkbaar echter niet druk te maken om toekenning van voorzieningen als rekwisieten aan aparte personages. In dat opzicht lijkt de opzet immers gewijzigd resp. vereenvoudigd te gaan worden. Voor een volgende versie, àls die er komt, stel ik toekenning van rekwisieten algemener aan aparte organisatorische functies/situationele hoedanigheden voor. En als jullie ermee instemmen dat per organisatorische functie, mist voldoende ... onderscheiden, het ... onderscheid tussen standaard- en optionele voorzieningen kan vervallen, zijn daarvoor ook geen dienovereenkomstig verbijzonderde ... voorzieningen voor het beheerproces nodig, wat m.i. wèl zo duidelijk èn eenvoudig is.

Binnenkort kom ik met verdere overwegingen over zgn functiescheiding en hoe autorisatiebeheer daarvoor onmisbaar is. Dat vergt pràktisch immers voorzieningscheiding. Hoe kan het beheermiddel – ook – daarvoor geschikt zijn? Wordt dus ook verder vervolgd.

86.19

Blijkbaar vinden 'ze' andere onderwerpen belangrijker. Heb jij soms een idee welke dat – zouden kunnen – zijn? Wie weet moeten wij domweg niet zo zeuren.

86.20

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.18.**] Het zou ook in het nadeel van de proefopstelling spreken, wanneer de voornaamste begrippen volgens de huidige autorisatiewizard er niet herkenbaar in zijn. Het is en blijft immers autorisatie, nietwaar? En daarvoor heeft de wizard zich bewezen.

Voor zover er verschil ontstaat, komt dat wat mij betreft vooral door opzettelijk te kiezen voor een, zeg maar, open beheerdomein. Op z'n minst aanduidingen van begrippen moeten daarvoor ruimer bruikbaar zijn. Dat kan aanvankelijk inderdaad voor enige verwarring zorgen. Want, bijvoorbeeld, waarom noem ik organisatie géén ... organisatie? Dat komt, vind ik althans, omdat op stelselschaal een algemener onderscheidend kenmerk onvermijdelijk is. Dat noem ik situatie, met o.a. organisatie als een mogelijke opvatting ervan. Ga alvast maar eens rechtzoekenden resp. hun gemachtigden voor digitale toegankelijkheid in aanmerking laten komen. Daarvoor zit beperking tot organisatie in de weg, vandaar. Dankzij veralgemenisering van (basis)begrippen blijft hun aantal, ik bedoel van zulke begrippen, wèl beperkt en samenhang overzichtelijk.

Ik ga er zo – overdreven? – uitvoerig op in èn door, omdat met stelselmatig bereik autorisatiebeheer, haha, organisatorisch nog eens èxtra zorgvuldig, betrouwbaar enz. opgetuigd moet zijn. Het gaat om kritieke, oeps, organisatorische functies. Wat ligt er dan meer voor de hand om ze te laten vervullen door de pioniers van de proefopstelling? In elk geval tussen de regels door probeer ik daarvoor steekhoudende redenen op z'n minst bespreekbaar te krijgen. Dat gaat dus verder dan het stelselmatig bemeten digitale gereedschap voor autorisatiebeheer. Daaraan begin ik overigens pas enigszins toe te komen ... :-)

86.21

onderwerp: melding van stelselmatig opbouwend voorstel

Indien u op uw meldpunt slechts "meld[ing]en van misleidende informatie aan de Kamer over het DSO of van het onder druk zetten van betrokkenen om zich te onthouden van openlijke kritiek" [bron: website Partij voor de Dieren, Eerste Kamer] verwelkomt, hoeft u niet verder te lezen.

Ik wil proberen, zeg maar principiëler, uw belangstelling te wekken voor wijziging van referentiekader. Daarmee laat de handelswijze van wetgevende en uitvoerende macht zich zelfs algeméén begrijpen als, vooruit, :-) institutioneel absolutisme met ònmacht alom van dien wat omgang met diversiteit betreft.

Niemand verantwoordelijk, maar wat doen we opbouwend eraan, eindelijk?

Wat met de Omgevingswet resp. Digitaal stelsel Omgevingswet (DSO) allemaal mis gaat, is eerder elders grondig mis gegaan, zgn affaires genoeg, en blijft dat ook elders later doen zònder erkenning van maatschappelijke diversiteit (lees ook: variëteit). Wat daarentegen algemener geldig dáárvoor helpt ter verbetering, helpt ook elders.

Het zoveelste meldpunt helpt uiteraard niet, zelfs nooit, zolang het idee heerst dat orde resp. daarop gericht bestuur onderdrukking vergt van variëteit. Ik weet, de gangbare overheidsretoriek klinkt anders, voorlichters genoeg. Ik trek de oprechtheid van goede bedoelingen ook niet in twijfel. Maar van zulke bedoelingen kàn uiteraard niets komen, sterker nog, uit overijverig stelselmatig onvermogen komen er voortdurend maar ongelukken van. Doe dàn liefst helemaal niets.

Dat diversiteits- annex variëteitsbeginsel is 'natuurlijk' niets nieuws. Ik zou zeggen dat de Partij voor de Dieren dat beginsel aanhangt in ecologisch opzicht. Tja, welk ànder opzicht zou hoofdzakelijk mogen gelden? Mee eens, dus. Maar variëteit telt als beginsel allang volgens talloze – nadere – vakdisciplines, van de fysica met de complementariteitstheorie tot en met sociale psychologie en situationele gedragstheorie, enzovoort.

Zoiets als informatica (tegenwoordig vaak genoemd: software engineering) vormt, kortom, een hoogst merkwaardige uitzondering met hardnekkig volgehouden ontkenning van reële variëteit. Voor zover zgn ict-ers zich bewust zijn van enig beginsel dat zij onvermijdelijk wel degelijk 'volgen,' koesteren zij nog overheersend een absolutistische opvatting. Hoezo, ivoren toren?! Een term staat volgens hen voor één begrip, en àls dat ene begrip heeft die term precies één betekenis.

Dat is natuurlijk onzin. Maar wat doen ict-ers? Zij blijven hun aanname voor passend houden. Anders valt er onmogelijk te programmeren, menen zij volstrekt abusievelijk.

Terwijl er talloze betekenissen zijn, erkennen zij er één van. Dat heet dan definiëren. Alle overige betekenissen, allemaal onder bepaalde omstandigheden óók relevant, gaan prompt 'ondergronds.' Want overbodig maakt één definitie ze allerminst, integendeel. De bestuurlijke opdrachtgevers van de ict-ers laten echter zich valselijk wijs maken, dat digitalisering zònder definities met èlk absolute geldigheid domweg onmogelijk is.

Nogmaals, zgn institutioneel of niet, dat is natuurlijk onzin, zelfs gevaarlijke onzin.

Dankzij ambtelijke ongehoorzaamheid zijn de officieel afgewezen informatiesystemen, zoals gezegd, ondergronds aan de praat gehouden, zodat de misplaatste dwang tot standaardisatie niet op een volledige ramp uitloopt. Het had vaak nòg erger gekund.

Ach, waarom zou u van mij iets aannemen? Ik wil u dus tòch graag wijzen op een kwalitatief ander referentiekader dan wat ict-ers doorgaans impliciet doen gelden. Er bestaat bijbehorend ànders overigens ook allang een praktische modelleermethode die wèl bemeten is op ordening van willekeurige gedragingen- en bijgevolg

betekenissenvariëteit.

Ik noem dat kader subjectief situationisme. Subject? Als zodanig telt èlk leefwezen. Situatie? Kenmerkend voor een subject vind ik dan het vermogen om actief gedragsaandeel te nemen in samenloop met een situatie. Daardoor verandert zowel het betrokken subject als de betrokken situatie. Dat gaat zo door ...

Uit samenloop met situatie volgt het belang van – kwaliteit van – situaties voor subjecten, ingewikkelder is het niet. Me dunkt dat – zulk – subjectief situationisme de Partij voor de Dieren aanspreekt.

Ook iets voor nieuwe bestuurscultuur, wellicht?

Praktisch voor opgaven van overheidsbemoeienis is principiële wijziging van – de betekenis van – betekenis nodig, noem het ook maar een heuse paradigmawissel. Waarom? Overheid treedt immers – pas – op indien verschillende belangen in het geding zijn. Daarmee gaan navenant verschillende betekenissen gepaard. Dat blijven ze ook, verschillend, maar tegelijk samenhangend, want overheidsbemoeienis regelt vooral – herstel van – voortgang van maatschappelijk verkeer. En verkeerdeelnemers 'moeten' hun verschillende gedragingen door verloop van verkeerssituaties heen op elkaar afstemmen. Informatie is nota bene afstemmingsmiddel.

Het is in een rechtsstaat gelukkig niet zo, dat de overheid als een dictator de belangendiversiteit laat verdwijnen met de reductie tot ènkelvoudig eigenbelang. Overheidsbemoeienis krijgt er ònbedoeld helaas veel van weg door de reductie van informatie tot ènkelvoudige betekenis. Dat is tragisch.

Nee, een ènkele term (algemeen: teken) volstaat niet voor eenduidigheid. Een term 'heeft' immers allerlei betekenissen, zelfs een vluchtige blik in een woordenboek zou iedereen daarvan onmiddellijk moeten overtuigen, allerlei betekenissen, dus, waarvan er sommige in onbruik raken, terwijl andere er bij komen.

Als voorwaarde voor eenduidigheid van betekenis moet zo'n ènkel teken daarom worden aangevuld met andere ... tekens voor, zoals het formeel heet, nodig en voldoende onderscheidend vermogen. Die èxtra benodigde tekens 'vormen' dan de context. De poging om een bepaalde betekenis exclusief geldig te verklaren is, eh, dictatoriaal en inderdaad rampzalig voor levensvatbare samenleving.

Ja, aan dat ene teken plùs context kan een ... subject pas een bepaalde betekenis toekennen. Dus, hetzelfde ene teken voorzien van de ene context heeft betekenis zus en voorzien van een andere context betekenis zo, enzovoort. Op die manier zijn ook u en ik als subjecten begripsmatig dynamisch en flexibel voortdurend in de weer. Alleen ict-ers weigeren dat kennelijk nog te beseffen, met bestuurlijke opdrachtgevers die dat voor zoete koek slikken (terwijl zij feitelijk zoals u en ik eveneens door-en-door contextueel afhankelijk waarnemen, oordelen en tot bepaling van hun differentiële gedragingen komen).

Dankzij zulke contextuele verbijzondering, zeg ook maar principiële uitbreiding van het teken- annex informatiebegrip tot een teken/informatie dat context integraal omvat, kunnen digitaliseringsmiddelen nauwkeurig worden afgestemd, en afgestemd blijven, op de dynamische diversiteit van 'ons' maatschappelijk verkeer. Punt.

Ik ben bijna zeventig jaar. Dat is iets jonger dan u bent [zoals ik uit dezelfde bron opmaakte}. Ik wil maar zeggen dat ik er o.a. via een academische promotie op het ontwerp van subjectief situationisme ook even over heb gedaan om een

referentiekader te gaan overzien dat wèl op dynamiek van diversiteit is bemeten. Ik kan mij daarom voorstellen dat mijn uitleg in dit verhoudingsgewijs korte bestek ernstig tekort schiet om u van het ook politiek-praktisch nut ervan te kunnen overtuigen. Maar hopelijk heb ik u op z'n minst nieuwsgierig gemaakt naar wat m.i. zelfs structureel perspectief biedt voor verbeteringen.

Mocht u nader overleg zinvol achten, verneem ik dat op mijn beurt graag. Het gebouw van de Eerste Kamer is niet ver van mijn woonplaats. Op de fiets ben ik er zó.

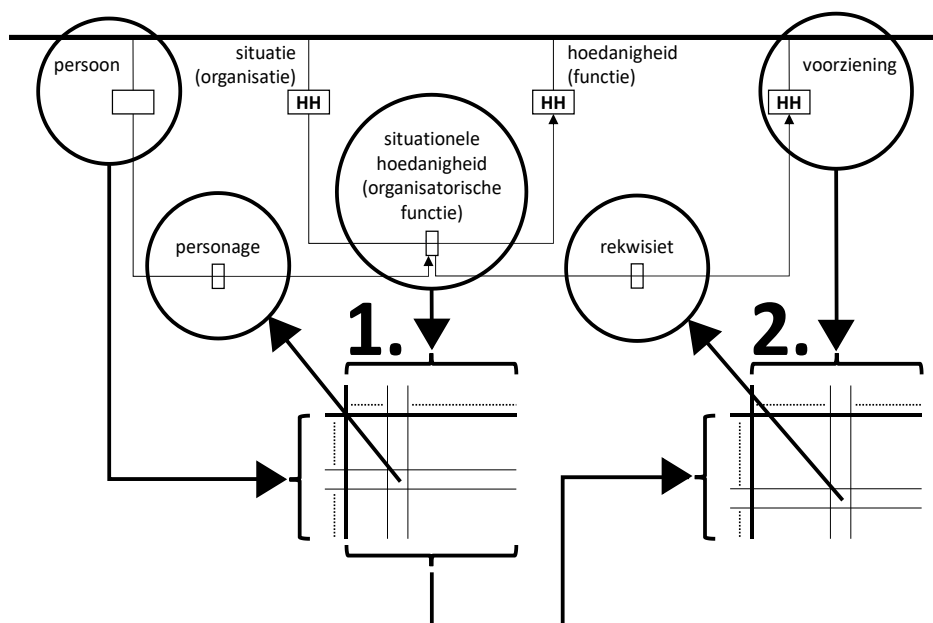
[Emailbericht dd. 14 juni 2022 aan Peter Nicolaï, lid van de Eerste Kamers voor de Partij voor de Dieren.]

86.22

Nav een artikel, titel **Binnenlandse Zaken drukte kritiek op wet de kop in**, in **NRC** (p. 2) van afgelopen vrijdag over de Omgevingswet keek ik maar weer eens 'op' het **www**. Partij voor de Dieren-Eerste Kamerlid Peter Nicolaï blijkt een meldpunt geopend te hebben. Tja, terechte klachten verdienen alle begrip. Maar louter zulk begrip helpt een probleem niet oplossen. Dat vergt toch echt met voorrang een passende veronderstelling. Die is dan meteen geschikt voor een heleboel problemen. Nou ja, ik probeer het nog maar eens, dacht ik. Nee, ik waagde het voor iemand van een dierenpartij niet om het gezegde erbij te halen van meerdere vliegen in één klap slaan ...

86.23

[Dit is een vervolg op [aantekening 86.20](#).] Eerder, zie o.a. figuur 24 in [aantekening 85.63](#), heb ik het toeschrijven van autorisatie proberen te verduidelijken als het al dan niet plaatsen van kruisjes 'in' elementen van een tweedimensionale matrix. De ene dimensie telt exemplaren van personage (als drieledige samenstelling van persoon, situatie/organisatie en hoedanigheid/functie), de andere exemplaren van voorziening.

figuur 34

Dat verandert als we doorgaan volgens het model in figuur 33.b. Daar is eveneens gelet op ... functiescheiding veel voor te zeggen. :-)

Er komen twee matrices voor in de plaats. De ene matrix blijft 'beperkt' tot vorming van zgn personages. (Klopt, àls aparte matrix was die als het ware verborgen in de ene dimensie van de eerder enkel voorgestelde matrix.) Met de andere matrix worden rekwisieten uitgezet. Dat gebeurt echter niet aan personages (zoals figuur 24 toont), maar algemener 'aan' – indien slechts intern – organisatorische functies. In figuur 34 zijn de kolommen van de ene matrix daarom gelijk aan de rijen van de andere matrix.

Een persoon die zich bekend maakt – en de controle van haar/zijn identiteitstelling door komt – kan kiezen tussen haar/zijn verschillende personages. Met het gekozen personage is de desbetreffende organisatorische functie bekend (1), en daarmee de beschikbare voorzieningen als toegekende rekwisieten (2).

Nota bene, deze trapsgewijze opzet kàn slechts overzichtelijk enz. functioneren, indien de verzameling rekwisieten per organisatorische functie voor àlle personages mèt diezelfde functie gelijk geldt. Zodra je voorzieningen wilt variëren, denk aan het onderscheid tussen standaard en optioneel, voor personen met dezelfde organisatorische functie is die functie immers géén eenduidige autorisatienoemer meer.

Ik zou zeggen dat er dan wat autorisatie betreft verschillende organisatorische functies aan de orde zijn, met voor èlk een vàste verzameling rekwisieten. Ofwel, desnoods moeten organisatorische functies autorisatiegericht nader worden verbijzonderd als voorwaarde voor eenduidigheid.

Dat maakt vervolgens overigens ook controlesporen (Engels: audit trails) eenduidig door 'slechts' het uitvoerende personage te vermelden in het verslag van het daadwerkelijk gebruik van een voorziening.

Ik wil algemener maar zeggen dat ontwerpkeuzes op stelselmatige doorwerking moeten worden nagegaan. Vaak zijn vèrdergaande gevolgen in een vroeg stadium echter nauwelijks herkenbaar. Een proefopstelling kan dan behoorlijk verder helpen, maar het ... helpt uiteraard om meteen daarover zo grondig mogelijk na te denken. Zo stel ik nadrukkelijk de mogelijkheid ter discussie van het toekennen van bevoegdheid tot gebruik van optionele als èxtra voorzieningen. Ik beveel nadrukkelijk vervanging aan door de flexibiliteit van bepaling van organisatorische functies (nog algemener dus: situationele hoedanigheden). Die wijziging van opzet houdt de opzet vooral van het gebruiksproces compact resp. eenvoudig. Belangrijker nog, want maatschappelijk relevant, vind ik dat regeling van informatieverkeer op stelselschaal gebaat is bij precieze afbakening van, algemeen gesteld, rechten en plichten. En ... precies daarvoor zijn situationele hoedanigheden bedoeld, dus met ruimere geldigheid dan gebruik van digitale voorzieningen. Dankzij zo'n ruimer geldige noemer past, zeg maar, digitale autorisatie, naadloos in overkoepelende orderingsmaatregelen (zoals wet- en regelgeving).

Over stelselmatige doorwerking gesproken, oriëntatie volgens zo'n ruimst denkbare noemer voor maatschappelijk-verkeersregeling gaat juist voor digitalisering van rechtsprakelijk informatieverkeer geheel algemener dan autorisatie voordelen opleveren. Dat kàn toch niet anders?!

Voor enig opbouwend bedoeld discussiemateriaal, zie o.a. [Verkeerssysteem is ànders, ontwerpen dus! rechtspraak als geval](#) en [Vermaatschappelijking van rechtspraak](#). Vat beide korte teksten ajb op als pogingen een principieel

maatschappelijke oriëntatie te bepalen. Dat heb ik – ook eerder, met mijn verontschuldiging voor het woord – belangbaarheid genoemd. Dat heeft voorrang, gaat dus ook vóór o.a. bruikbaarheid.

Oh ja, over functiescheiding ‘in’ autorisatiebeheer, als er onderscheid kan worden gemaakt in voorzieningen om matrix 1 resp. matrix 2 bij te houden, kunnen ze aan verschillende organisatorische functies toegekend zijn. Hoe ruimer het beheerdomein, des wenselijker tot noodzakelijker acht ik – ook – dergelijke scheiding. We moeten er voor verantwoorde ontwerpkeuze in elk geval alvast aan gedacht hebben ...

86.24

Ik zag zojuist je berichten pas. ‘Ze’ doen er alles aan om onze ontmoeting te verhinderen. Hmm, het is blijkbaar belangrijk wat wij te bespreken hebben ... Met dank voor je volharding, graag tot “aanstaande [...],” wie weet ...

86.25

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.23.**] Zoals Martijn Houtman na afloop van ons overleg, vanochtend, terecht opmerkte, het kan ook allebei. Zo is er één ... voorziening die slechts voorzieningen toestaat per – ik noem dat voorlopig maar – organisatorische functie. Dan beschikken alle personages waarvan die organisatorische functie een samenstellend deel vormt, als rekwisieten over die voorzieningen, niet meer en niet minder. Kortom, standaardrekwisieten. Voor het desbetreffende model, zie figuur 33.b in [aantekening 84.65](#). Dat is wel zo eenvoudig, en ik blijf zeker voorlopig bij mijn voorkeur ervoor.

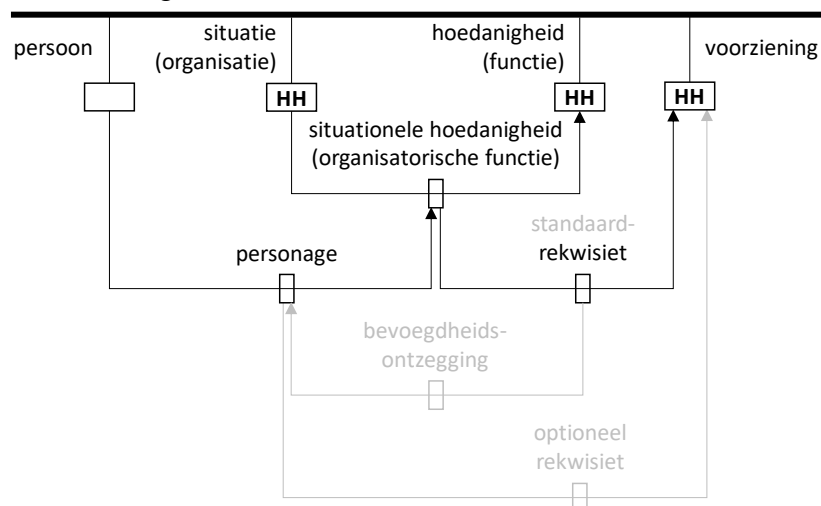
Maar er kan, zeg maar, daarnaast een andere ... voorziening zijn, herstel, blijven, :-) die werkt volgens onderscheid tussen standaard- en optionele rekwisieten. Dat vergt uiteraard enige wijziging/uitbreiding van het model. Omdat de huidige autorisatiewizard die mogelijkheid biedt, grijp ik daarvoor terug op mijn pogingen om er met Metapatroon een model van op te stellen, zie vooral figuur 7.

Voordat ik dat uitgebreide model schets, verklaar ik waarom ik vergeleken met figuur 7 nog verder iets aan figuur 33.b toevoegde ter facilitering van het onderscheid tussen standaard- en optionele rekwisieten. Tijdens ons overleg gaf [A] als voorbeeld dat een voorziening pas als rekwisiet beschikbaar gesteld kan worden, nadat iemand er blijk van heeft gegeven voldoende te zijn ingewerkt. Onder de optionele noemer kan – het gebruik van – zo’n voorziening dus tijdelijk/voorlopig aan iemand ontzegd blijven.

Misschien heb ik dat voorbeeld verkeerd begrepen. Ja, de behoefte aan enige flexibiliteit is ... begrijpelijk. Maar daarvoor moet wat feitelijk een standaardrekwisiet is, want elke ingewerkte medewerker kan resp. moet er ‘normaal’ gebruik van maken, als optioneel worden bestempeld. Dat vind niet alleen ik verwarrend – wat overigens niet zo belangrijk is – maar vertroebelt functiescheiding inclusief controleerbaarheid ervan.

Ik herhaal het als vraag: Is de behoefte aan toekenning van optionele rekwisieten vooral, of zelfs exclusief, de behoefte aan ontzegging van standaardrekwisieten? Hoe dan ook moet wat feitelijk een standaardrekwisiet is, ook zo aangeduid zijn. Maar hoe lukt het dan om een bepaald personage gebruik ervan – voor willekeurige tijd – te ontzeggen? Daarvoor is een kleine extra uitbreiding van het model nodig, maar dan dekken alle betekenissen ook de feitelijke bedoelingen ermee.

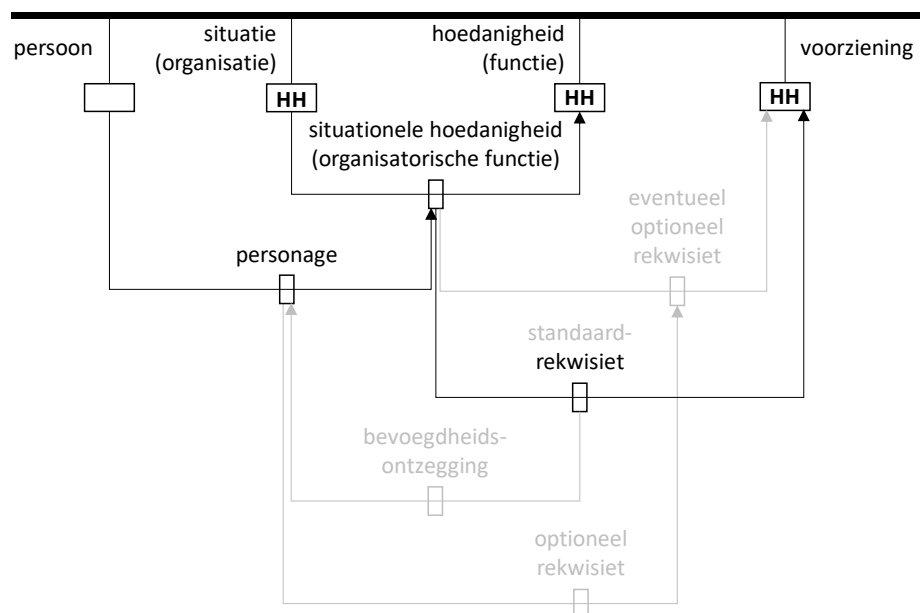
Je kunt het gezeur vinden ...

figuur 35

In figuur 35 heb ik figuur 33.b zwart gekleurd herhaald. De aanvullingen voor autorisatiebeheer volgens het onderscheid tussen standaard- en optionele rekvisieten zijn grijs gekleurd.

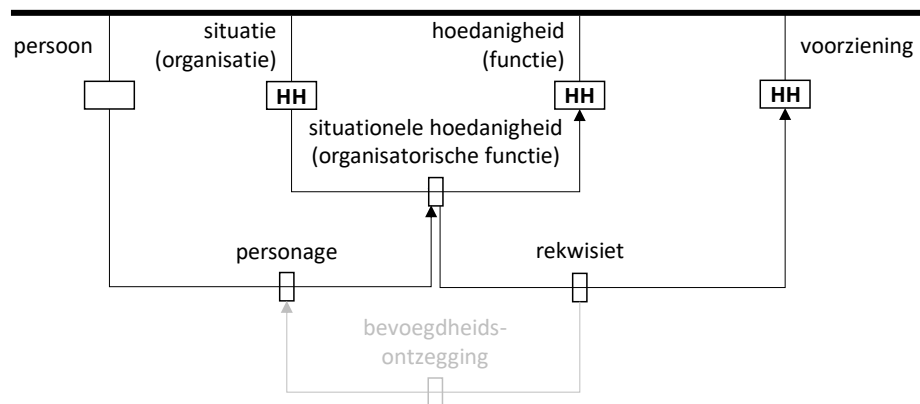
Volgens het model in figuur 35 kunnen optionele rekvisieten voor een personage willekeurig worden gekozen, maw uit de volledige verzameling voorzieningen. In de huidige autorisatiewizard zijn er als profielen deelverzamelingen gevormd die zowel standaard- als – eventueel – optionele configuratie-items tellen. Als stelselmatig aanknopingspunt komt daarvoor organisatorische functie (algemeen dus: situationele hoedanigheid) in aanmerking. Figuur 36 toont de dienovereenkomstige, zeg maar, vertaling van figuur 7 als uitbreiding van figuur 35.

figuur 36

Maar ... met per personage de mogelijkheid van intrekking van haar/zijn bevoegdheid tot gebruik van bepaalde standaardrekwisieten, waarom zijn er per

organisatorische functie überhaupt nog eventueel optionele rekwisieten nodig. Verklaar ze allemaal ... standaard, en ontzeg het personage in kwestie zonodig haar/zijn bevoegdheid tot gebruik van een aantal ervan. Daar komt het model in figuur 37 op neer.

figuur 37

De mogelijkheden – en beperkingen – volgens het model van figuur 36 resp. figuur 37 zijn gelijk. Het ene leidt tot een hulpmiddel dat wellicht gemakkelijker in het gebruik is dan het andere doet. Maar wèlk gebruik geldt daarvoor? Wat uit de praktijk van de huidige autorisatiewizard bekend is? Of proberen we ons voor te stellen hoe autorisatiebeheer op stelselschaal verloopt? Zo ja, denken we dat er verschil bestaat?

Wat je van Metapatroon als stelselmatige modelleertaal c.q. -methode mag verlangen, is dat modellen voor allerlei ... opties vlot begripsmatig redelijk nauwkeurig ontwerpbaar zijn. Zulk uitgewerkt vergelijkingsmateriaal kan discussie meteen opbouwender ... onderbouwen.

De proefopstelling blijft voorlopig ongewijzigd met voorrang voor oefeningen met – het samenstellen – van situationele hoedanigheden inclusief, vooruit, :-) organisatorische functies; zie figuur 33.a voor het daarvoor geldige begrippenmodel.

86.26

Het heeft inderdaad geen zin om ergens op te blijven hameren als je te maken houdt met mensen die geen spijker herkennen en zelfs denken dat je je eigen duim raakt (en dat gehamer dus maar vervelend vinden voor hèn en dom van jezelf, tja, je eigen schuld dat het pijn doet).

Kunnen we ajb onder elkaar wèl het verschil tussen duim en spijker erkennen?

Hoewel gemeenten zorgplicht voor ingezetenen met zgn schuldenproblematiek hebben, blijkt het vaak de rechter te zijn die op het vermoeden van die 'diagnose' komt (terwijl de gemeente van een ingezetene er nog geen weet van heeft, en dus ook nog niet helpt). Daarvan deed het NOS Journaal van 20:00 uur op 18 juni jl. verslag.

De schuldenrechter vraagt dóór of de persoon die gedaagd is om een vordering alsnog te voldoen al dan niet structureel in gebreke blijft. Zo ja, dan verzoekt de rechter de gedaagde om instemming de schuldenfunctionaris van de rechtbank in kwestie er bij te halen die de schuldenaar vervolgens voor schuldenbemiddeling in contact met haar/zijn gemeente brengt.

Met het project Schuldenrechter gaat dat inmiddels zo in een beperkt aantal rechtbanken, Wegens 'succes,' zo laat het NOS Journaal weten, gaan rechters dat

in alle rechtbanken doen.

Tja, voor ons is dat géén ... nieuws. Wèl begrijp ik er steeds minder van dat het òndanks jullie herhaalde voorstel inclusief, hmm, dat is ook alweer jaren geleden, een werkende proef met de informatieronde, tot dusver ònmogelijk is gebleken om rechters prompt te laten beschikken over méér relevante informatie over eventuele schuldenproblematiek van een gedaagde.

Zou de aandacht in het NOS Journaal kunnen helpen? Of kijkt daar niemand meer naar? Is er iemand verantwoordelijk voor uitbreiding van schuldenrechters en -functionarissen? En is er een plan voor, met een budget? Dat zal toch wel ...

Over stelselmatig autorisatiebeheer gesproken, met AVG als grondslag is het rechtelijk verzoek om instemming een – helaas ‘mooie’ – casus. Want noem een gedaagde maar betrokkene op z’n AVG’s. Als zodanig heeft z/hij hoe dan ook rècht op inzage in haar/zijn persoonsinformatie èn hoe anderen er gebruik van gemaakt hebben. Datzèlfde overzicht heeft de rechter nodig om iemand de richting van schuldenbemiddeling te helpen kiezen.

86.27

Er komen ook helemaal geen bezwaren tegen bedoeld voorstel. (Want) om die niet eens te hoeven overwegen hebben ‘ze’ een bodemloze put; daarin verdwijnt zo’n voorstel meteen met een grotere snelheid dan waarmee een redelijke discussie kan worden gevoerd. Dat is met zo’n discussie dus ook nooit meer in te halen. Mag ik dat maatschappelijk, eh, ongevoelig vinden?

Er blijven kalveren verdrinken. Maar wie weet, komt iemand ooit op het idee van een put. En wie weet, komt iemand vervolgens ooit op het idee om ‘m te dempen. Wie weet, maakt zo’n voorstel dan wèl een kans.

Als je de indruk krijgt dat ik het óók over Metapatroon heb, ja. :-)

86.28

Bedankt voor afschrift van **Can the Conventionality of Simultaneity Save the Presentist from Eternal(ist) Doom?** (februari 2022). Ik ben enkele pagina's gevorderd. Ook dit lijkt mij een tekst die je eerst helemaal moet lezen om er wellicht een vòlgende keer pas iets van te kunnen begrijpen.

Zo drong de filosoof Arthur Schopenhauer in zijn voorwoord 'voor' **Die Welt als Wille und Vorstellung** op herhaalde lezing van die tekst aan. Dat vind ik een alleszins redelijk advies resp. verzoek, maar wie heeft er tegenwoordig zulke aandacht voor over?

Oeps, tegenwoordig. Daarover gaat de scriptie. Wat mij al meteen opvalt, zijn aanduidingen als object en waarheid. Met die openingspagina's lijkt Thomas Steenbergen ze onkritisch te benutten. Ik zie dat principieel anders, zeg ook maar afwijkend van gevestigd geraakte academische opvattingen. Maar wie weet relativeert hij, eh, bijbehorende betekenissen verderop in zijn scriptie. Ik moet dan maar hopen dat hij er geen zgn technische voorstelling van geeft die voor iemand zoals ik niet meer valt te volgen ...

Zijn mastertitel heeft hij er m.i. in elk geval overtuigend mee verdiend, wat een werk! Feliciteer je broer vanmiddag ajb ook namens mij daarmee. Ja, dit lijkt voor hem slechts een beginnetje.

86.29

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.25.**] Tja, als autorisatie géén cruciaal beveiligingsthema is in de informatiemaatschappij, wat dan wèl?! Merkwaardig toch,

dat het zo'n moeite kost om dat besef gevestigd te krijgen. We gaan elkaars hulp nog hard nodig hebben ... Ik vond het een aangename verrassing dat èn hoe je onlangs aan dat overleg over de proefopstelling voor stelselmatig autorisatiebeheer meedeed. Voor zover ik er als buitenstaander iets over mag zeggen, dank je zeer voor je van-buiten-naar-binnen aansporingen! Wat mij betreft was het een prima idee van [X] om jou erbij te vragen en van jou om erop in te gaan. Hopelijk heb je er ook verder tijd voor.

Jij hebt volkomen gelijk, (want) zolang je slechts aandacht hebt voor beperkte behoeften, blijf je ònstelselmatig blind voor behoeften op ruimere schaal. Dat moet dus inderdaad ànders.

Met een nog steeds lopende reeks teksten probeer ik enig informatiekundig besef te verspreiden. Als bijlage tref je de tot dusver opgestelde zgn proefteksten aan. En ik plaats je ook graag op de verzendlijst voor verdere afleveringen.

Ik besef dat je niet één-twee-drie door die bijlage heen bent. Zoals ik de stelselmatige nadruk begrijp die jij m.i. terecht legt, moet je die in de overwegingen voor en geschetste opzet van de proefopstelling kunnen herkennen. Terwijl nog niet iedereen eraan toe is, gaan we uiteraard wèl die kant op. :-) Hoe dan ook, als je ergens vragen over hebt, ideeën kwijt wilt, enzovoort, laat dat ajb weten.

86.30

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.29**.] Ik heb een flauw antwoord op je vragen. Wanneer je de reeks proefteksten vanaf het begin doorgenomen had, zou je ze niet gesteld hebben. :-)

Bedankt dat je prompt met commentaar enz. komt. Nee, je moet een model zoals dat in figuur 37 niet van links naar rechts lezen resp. duiden. Voor een zeer beknopte leergang, zie [Ingezetene, ontwerp van een contextueel-semantic diagram met Metapatroon](#).

Dus, ja, "een personage [is] een persoon die bestaat in een bepaalde context (situationele hoedanigheid)." Jij noemt "rechtzoekende" e.d. Mijn voorstel is om dat als een hoedanigheid te beschouwen. Als je dan een rechtszaak als een geval van situatie neemt, zo zou ik verder zeggen, kan dat als combinatie de situationele hoedanigheid van rechtzoekende-in-rechtszaak opleveren.

Voor – het model in – figuur 37 heb ik verondersteld dat àlle personen die met een bepaalde situationele hoedanigheid erkend zijn dezelfde voorzieningen als hun hulpmiddelen mogen/moeten gebruiken. Omdat de term personage aan het toneel ontleend is, over flauw gesproken, heb ik de vergelijking met de aanduiding rekwisiet doorgetrokken. Nota bene, in eerder geschetste modellen geldt mbt toewijzing van ... rekwisieten een andere veronderstelling (en daarop is de huidige proefopstelling gebaseerd).

Ik opper alternatieven om te verduidelijken dat er wat te kiezen valt en dat vooral – aandacht voor – die keuze cruciaal is.

Misverstand? Jij vraagt je af "waarom het personage niet wordt vormgegeven op basis van een combinatie tussen persoon en de situationele hoedanigheid." Je ziet dat er in figuur 37 een lijn loopt van persoon naar situationele hoedanigheid. Die lijn geeft de "combinatie" aan. En als zodanig levert zo'n combinatie een verder knooppunt in het model. Op die manier is "het personage [...] vormgegeven op basis van een combinatie tussen persoon en de situationele hoedanigheid." Op dezelfde relatie-levert-knooppunt-manier is situationele hoedanigheid, in jouw woorden, "vormgegeven op basis van een combinatie tussen" situatie "en" hoedanigheid. En

rekwisiet “op basis van een combinatie tussen” situationele hoedanigheid “en” voorziening. Op die manier kan je dóórgaan.

Om een lang verhaal kort te maken, wat mij betreft zie je het niet “verkeerd,” maar prima.

Mijn taalgevoel is kennelijk anders. Ik begrijp situatie en hoedanigheid als begrippen zònder, zeg maar, overlap. Daarom acht ik ze geschikt om te combineren. Maar taalgevoel is persoonlijk. Ik doe voor het benoemen van knooppunten ‘ook maar’ een suggestie. Wat principieel telt, is het nodige en voldoende aantal factoren. Mijn idee is dat ‘we’ stelselmatig met twee factoren een eind kunnen komen. De hoofdvraag moet zijn of dàt klopt. Het is van ondergeschikt belang hoe ze heten. Ik heb wel geprobeerd om er organisatie resp. functie in te kunnen laten passen (opdat een enkele opzet alom volstaat, oh ja, en altijd).

Je hebt uiteraard gelijk, indien iemand de Rechtspraakorganisatie als rechtzoekende benadert, bestaat de rechtszaak als situatie nog niet. Maar er valt m.i. wel degelijk – zoiets als – een situatie, zeg daarvoor maar even maatschappelijk verkeer, te bedenken voor relevante personage-vorming. Als rechtzoekende-in-maatschappelijk-verkeer moet iemand over rekwisieten kunnen beschikken waarmee z/hij een rechtszaak kan aanbrengen. Met bevestiging door de Rechtspraakorganisatie dat z/hij een rechtszaak ‘heeft,’ ontstaat daarmee weer een nieuwe situatie. In relatie tot de rechtszaak als situatie verkrijgt wie eerder slechts rechtzoekende was, een nadere hoedanigheid: eiser. Dezelfde persoon krijgt er een bijbehorend personage bij ‘waarmee’ z/hij kan beschikken over de dáárbij behorende rekwisieten. Nou ja, zo stel ik mij dat voor ...

Je kunt pas een combinatie ‘maken,’ nadat samenstellende delen ervoor zijn ‘gevuld.’ Voor passende verbijzondering tot personages vind ik dus twee factoren noodzakelijk. Voor intern autorisatiebeheer zijn dat volgens mij organisatie en functie. Waarom uitsluitend functie (algemener dus: hoedanigheid) niet genoeg is, heb ik in enkele van de laatst verschenen proefteksten proberen te verklaren. Tja, tot dusver blijkt autorisatie nergens in de Rechtspraakorganisatie op die factoren te zijn gebaseerd. Dat vergt gewenning, zo blijkt. Het overleg waaraan jij deelnam was daarom nog vrijwel geheel daaraan gewijd. Wie eenmaal voor autorisatiebeheer zinvol organisatorische functies resp. situationele hoedanigheden kan aan-maken, kan daarmee vervolgens personen combineren tot personages.

In situationele hoedanigheid ligt hoedanigheid als samenstellend deel besloten. Personage als combinatie van persoon en situationele hoedanigheid omvat daarom wat jij vooralsnog situatieloos wil aanzetten. Doe mij ajb een plezier en zet er toch maar meteen een situatie bij. Mijn voorspelling luidt dat voor stelselmatig autorisatiebeheer beide factoren onmisbaar zijn. En als ik me vergist blijf te hebben, laten we situatie weer wèg. Ik geloof er echter niets van. :-)

Dat recente overleg ging inderdaad vooral over “koppeling van [...] organisatie en functie [al]s iets wat we al jaren doen,” zij het dat beheerders van digitale autorisaties dat blijkbaar ... nog nooit gedaan hebben. Voor hen is het wèl “het nieuwe.” Daar moeten we dus doorheen. Dat mag echter niet ten koste gaan, nogmaals dank voor je steun voor die koers, van de stelselmatige opzet en het “beproeven [van] het nieuwe.” Dat is de reden dat we de voorbereidingen splitsen. Voor intern autorisatiebeheer moet het enerzijds allereerst een kwestie zijn van organisatorische functies, terwijl we anderzijds voor rechtspraak-in-samenleving met het bedenken van relevante situationele hoedanigheden aan de slag gaan. Het past allemaal

volgens dezelfde opzet, zoals de figuur aangeeft; de aanduidingen tussen haakjes zijn slechts tijdelijk bedoeld.

Het laatste punt dat je vermeldt, ja, die kant moet het onder de noemer van voorziening ook naar mijn idee op. In eerdere proefteksten heb ik daarvoor het traditionele onderscheid tussen data en proces benut. Waar hiërarchische gezagsverhoudingen heersen, daar heb je intern weer, kan je voor autorisatie nog wel weggkomen met strikt procesgerichte (aan)duiding van voorzieningen. Met, vooruit, externe gebruikers moet dat andersom, mee eens, dus “focussen op informatie.” Algemeen passend is dan wederom de mogelijkheid met combinaties van data (lees ook, zelfs bij voorkeur: informatie) en proces.

De tijddimensie ‘zit’ inderdaad ook al in de proefopstelling, maar is in de voorgestelde modellen niet herkenbaar. Afgaande op de begrippen die jij noemt, komen voor “rol” als dimensie/factor twee verbijzonderende factoren in de plaats, situatie en hoedanigheid. Daarbij zou je hoedanigheid overigens weer rol kunnen noemen, maar dan dus als één van twee factoren. Dat is precies de bedoeling, te weten om dankzij twee factoren “meer recht [te doen] aan de maatschappij” met variëteit van dien van verhoudingen tussen deelnemers aan maatschappelijk verkeer in allerlei ‘verkeers’situaties met die deelnemers in verschillende situationele hoedanigheden. Ja, op stelselschaal moet de opzet van autorisatiebeheer berekend zijn op zowel meervoud als telkens wisseling van betrokkenheid.

Ik hoop enigszins passend op jouw opmerkingen ingegaan te zijn. Ik kan van jouw kant geen “denkfouten” aanwijzen, integendeel. Als jij het met die opmerkingen verkeerd zou hebben, heb ik het met deze reactie ook. Maar ik geloof van niet. Als je in die proefteksten verder leest, komen er stelling verdere opmerkingen bij je op. Ik verneem ze wederom graag.

86.31

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.30.**] Welke situaties (inclusief organisaties beperkt tot intern autorisatiebeheer) vul je precies in, en welke hoedanigheden (in verband met organisaties, als functies)?

Als de praktijk zich uitstrekt over een zelfs alsmear ruimer bereik, vandaar stelsel, is een alweer wat explicietere theorie (lees ook: leidraad) onontbeerlijk. Ik probeer een richting aan te geven. Als je het maar taaie kost vindt, heb je gelijk. Dat vind ik ook. Zulke uitbreiding maakt beheerwerkzaamheden immers moeilijker en de verantwoordelijkheden zijn groter. Sterker nog, op stelselschaal kan je zoiets als centraal beheergezag wel vergeten. Dat moet federatieve regie zijn.

Vrijwel aan het begin van de reeks teksten over de proefopstelling, zie [[aantekening 84.60](#)], kwam ik met een voorstel voor “een algemeen bruikbare opzet [...] om hoedanigheden (lees o.a. ook: functies, rollen) samenhangend te onderscheiden.”

Die opzet is in de thans beschikbare proefopstelling opgenomen. Maar hoe luiden de principiële overwegingen ook alweer?

Er is samenhang nodig als er verhoudingen aan de orde zijn. Onder de noemer van maatschappelijk verkeer is dat dus, tja, altijd. Want verhoudingsloos verkeer bestaat niet eens. Ook wat er binnen een zgn organisatie ‘gebeurt,’ behoort tot zulk verkeer (lees ook: omgang).

Een verhouding telt verschillende deelnemers en elke deelnemer levert een gedragsaandeel. Die aandelen verschillen volgens de resp. hoedanigheden van de deelnemers.

Maar ook verhoudingen verschillen. Dat doen ze volgens situaties. Dat noodzaakt tot

nadere (aan)duiding van hoedanigheden, en wel situationele hoedanigheden. Zonodig zijn er voor een situatie(soort) formele verkeersregels geldig verklaard om maatschappelijk verkeer ... geregeld te laten verlopen. Nou ja, dat zou minstens de bedoeling ermee moeten zijn ...

Omgekeerd geredeneerd verschillen hoedanigheden per situatie, omdat gedragsaandelen van verschillende deelnemers zowel van elkaar moet kunnen worden onderscheiden als tot elkaar 'in verhouding' (lees voor in verhouding dus ook: in samenhang) moeten kunnen staan.

Tot zover mijn samenvatting van redenen voor nut en noodzaak van zgn situationele hoedanigheden. Ik zal het er wel niet duidelijker op gemaakt hebben ... :-)

Er zijn ook weer allerlei redenen om situationele hoedanigheden (in organisaties: organisatorische functies) te gebruiken voor de ordening van resp. gedragsaandelen (in organisaties: arbeidsdeling). Zo is het verstandig om iemand met twee linker handen, vooruit dan maar, de baas te laten spelen ipv haar/hem een machine te laten bedienen. Inderdaad, ook dat kan gauw genoeg misgaan, indien de baas niet wil begrijpen waartoe die machine dient en waarom dús de bekwame bediener ònmisbaar is. Vaak is een opgave domweg te 'zwaar' voor een enkel persoon en moeten er meerdere personen worden ingeschakeld om te 'tillen.'

Voor autorisatiebeheer verdient de insteek voorrang om misbruik te vermijden of, als er in dat opzicht onverhoopt tòch iets misgegaan is, om zulk misbruik redelijk gericht te kunnen opsporen, herstellen enzovoort. Voor organisaties heet dat ook wel interne controle, althans, zo noemen controlerend accountants die theorie annex leer, met functiescheiding proactief als noemer voor op vermindering enz. van misbruik (lees ook: fraude e.d.) gerichte arbeidsdeling volgens hoedanigheden en met controlespoor (Engels: audit trail) voor reactieve opsporing enzovoort.

Voor verhoudingen die de grens van een organisatie doorkruisen, maw op stelselschaal, moet functiescheiding algemener worden opgevat als hoedanigheidsscheiding. Voorbeeld? Een verdachte mag geen rechter in 'eigen' zaak zijn.

Als kader voor verhoudingen is – steeds een soort – situatie verondersteld. Primair zo'n situatie is daarom maatgevend voor, zoals het in het jargon heet, controletechnische maatregelen zoals het instellen van hoedanigheidsscheiding inclusief samenhang tussèn aldus onderscheiden situationele hoedanigheden. Ik kies er hier de aanduiding intrasituationele hoedanigheidsscheiding voor (en intraorganisatorische functiescheiding maakt er volgens dezelfde misbruikvermijdende beginselen à la controleleer onderdeel van uit).

Het is echter nog wat ingewikkelder. Waarom suggereerde ik met primair dat er kennelijk óók ruimere dan intrasituationele verhoudingen – kunnen – zijn? Ik beweerde eerder toch dat een situatie het kader biedt voor verhoudingen? Ja, maar dat is soms – vaak? – nog niet genoeg.

Met verhoudingen 'in' een situatie gaat het om, eh, synchrone c.q. opzettelijk gesynchroniseerde (lees ook: op elkaar afgestemde) gedragsaandelen van deelnemers in resp. situationele hoedanigheden. Nogmaals, intrasituationeel. Maar als een deelnemer in een bepaalde hoedanigheid in de ene situatie kan iemand iets, zeg maar, meekrijgen dat z/hij weliswaar niet in dezelfde situatie voor misbruik kan aanwenden, maar wel in een àndere situatie waarin z/hij deelneemt in een dáárbij passende hoedanigheid. Dat ervaart een kat die merkt dat hij op het spek wordt gebonden. Zgn handel met voorkennis is verboden. Behalve intra-

verdient, kortom, óók intersituationele hoedanigheidsscheiding controletechnische in de zin van op-beheersing-van-risico-van-misbruik-gerichte aandacht.

Wat telt als intra- vergeleken met intersituationeel is uiteraard afhankelijk van de classificatie van ... situaties. Voor verkenningsoefeningen biedt de proefopstelling de mogelijkheid met willekeurige bepalingen in structu(u)r(en) volgens homogene hiërarchie.

Nogal wat controletechnisch relevante situaties zijn met zoveel woorden allang vóórgeschreven, inclusief bijbehorende hoedanigheden in zulke onderlinge verhoudingen, door allerlei wet- en regelgeving. Voor zover – reeds – relevant voor het bereik van autorisatiebeheer moeten dergelijke – soorten – situaties dús in de structu(u)r(en) worden opgenomen, nota bene expliciet voorzien van extra context ter borging van stelselmatige eenduidigheid. Het kan overigens lastig zijn zulke geregelde indelingen op het spoor te komen; ze zijn immers vaak niet – meer – als zodanig herkenbaar.

Zoiets als het functiegebouw is in elk geval niet primair controletechnisch aangezet. De nadruk ligt op gezags- resp. salarisverhoudingen. Er is stellig veel van óngewijzigd tevens bruikbaar voor intern autorisatiebeheer, maar klakkeloos zeker niet alles. Waarvoor een proefopstelling zich leent, is om voor intern autorisatiebeheer ‘domweg’ toch maar met dat functiegebouw te beginnen om vervolgens te ontdekken waar, en vooral waarom, dat controletechnisch eventueel niet past. Breng de nodige wijzigingen in de proefopstelling aan ter voorbereiding van operationeel alsmaar ruimschaliger autorisatiebeheer.

Ik had het over, wat een bekend gezegde is, het praktische nut van relevante theorie. Daar hoort relevante methode bij. Zo heb ik ook het onderscheid tussen intra- en intersituationele hoedanigheidsscheiding ook bedoeld, vooral methodisch pràktisch.

Hoe kan je een controletechnisch optimale functiescheiding bedenken? Daarvoor helpt het om paradoxaal te beginnen, ofwel met een situatie met slechts een enkele deelnemer. Er is aanvankelijk geacht dus géén bijbehorend verkeer resp. verhouding tussen verschillende deelnemers. Beschouw zo’n situatie als een gebeurtenis, zeg ook maar een activiteit van die ene deelnemer gericht op een bepaald resultaat. Beantwoord dan de vraag of die ene deelnemer misbruik kan maken van de ... situatie. Zo ja, noodzaakt dat risico tot inschakeling van een, zeg maar, aanvullende deelnemer? Met minstens twee deelnemers ‘ontstaat’ verkeer met verhouding(en) van dien. En hoe moeten hun resp. aandelen dan onderling verdeeld zijn om het resultaat te behalen met zowel verminderd misbruikrisico als verhoogde opsporingskans wanneer misbruik onverhoopt tòch is gebeurd? Herhaal de vraag enz. zolang er risico op misbruik overblijft.

Zo beschouwd geldt een rechter als aanvullend ingestelde deelnemer in een situatie die in elk geval de eiser als geschil duidt met de gedaagde, een geschil dat z/hij met houdbaar resultaat beslecht wil zien voor verder maatschappelijk verkeer. Blijkbaar komen ‘partijen’ er onderling niet uit. Daarmee is het met functiescheiding meestal echter niet afgelopen. De geschilsituatie met (ge)rechte(r)lijke behandeling telt voor allerlei soorten geschillen zelfs verplicht nog weer vèrdere aanvullende deelnemers. Dat zijn de resp. procesvertegenwoordigers (lees ook: gemachtigden). Hun betrokkenheid, zou ik althans zeggen, is overigens niet zozeer controletechnisch bedoeld, dwz ter vermindering van misbruik. Voor de betrokkenheid van de zgn onafhankelijke rechter geldt dat nadrukkelijk wèl (met nota bene rechtsstatelijke

borging volgens de grondwet).

Kortom, een rechtszaak biedt een casus bij uitstek om te verkennen welke situationele hoedanigheden er bij stelselmatig autorisatiebeheer zoal kunnen komen kijken.

Als je ermee begint om een situatie paradoxaal – het woord aandeel suggereert immers meervoud van aandelen – als een enkel gedragsaandeel vergend op te vatten, kom je op controletechnisch gemotiveerde opdeling volgens nadere aandelen.

Voor een bepaalde situatie, intrasituationeel dus, kan je dan een – halve – matrix opstellen waarin je aangeeft dat de aldus onderscheiden (gedrags)aandelen door verschillende deelnemers in resp. hoedanigheden moeten worden geleverd. Figuur 38 toont zo'n halve matrix voor het willekeurige aantal van n aandelen. Wanneer je je beperkt tot wat een bepaald aandeel niet mag omvatten, is het logisch dat elk aandeel tov alle overige aandelen gescheiden uitgevoerd moet worden.

	1	2		n
1	■	■	■	■
2	x	■	■	■
⋮				
n	x	x		■

figuur 38

		situationele hoedanigheid p				situationele hoedanigheid q			
		1	2		m	1	2		n
situationele hoedanigheid p	1	■	■	■	■	■	■	■	■
	2		■	■	■	■	■	■	■
	⋮								
	m				■				■
situationele hoedanigheid q	1					■	■	■	■
	2						■	■	■
	⋮								
	n								■

figuur 39

In de praktijk bestaat er meestal om wat voor redenen dan ook een indeling volgens – situationele – hoedanigheden met per hoedanigheid een aantal gedragsaandelen. De verdeling van aandelen over verschillende hoedanigheden voor die situatie is

vrijwel zeker niet uitsluitend gedaan ter beheersing van risico van misbruik (als dat risico daarvoor überhaupt meegewogen is). Voor zorgvuldig autorisatiebeheer kom je dan niet om een omvattende inventarisatie heen. De opzet is voor een bepaalde situatie in figuur 39 geschetst. Er gelden voor deelnemers verschillende hoedanigheden, met per hoedanigheid verschillende gedragsaandelen van de deelnemer in die hoedanigheid. In de halve matrix kan je dan, zeg maar weer, kruisjes plaatsen voor controletechnisch onverenigbare aandelen. Zo kan je óók op het spoor komen van aandelen die controletechnisch ten onrechte onder één hoedanigheid ‘verzameld’ zijn (en die intrasituationeel daarom alsnog over verschillende hoedanigheden moeten worden verdeeld). De inventarisiematrix in figuur 39 is zowel intra- als intersituationeel bruikbaar.

Een gedragsaandeel kan tot het, zeg maar, gedragspakket van verschillende situationele hoedanigheden behoren. Stel er ook maar weer een matrix voor op, ditmaal met gedragsaandeel en situationele hoedanigheid als resp. dimensies.

En uitgaande van gedragsaandelen kunnen, ook weer met een matrix, ervoor benodigde voorzieningen worden geïnventariseerd.

Er bestaat verhoogd risico op misbruik, indien dezelfde voorziening (als rekwisiet) blijkbaar beschikbaar kan zijn onder de noemer van verschillende situationele hoedanigheden volgens als strijdig erkende belangen die intra- of intersituationeel voor dezelfde persoon (als personages) kunnen gelden. Wanneer iemand recht heeft en houdt op zulke verschillende situationele hoedanigheden, moet wat oorspronkelijk als voorziening telt in fijnmaziger voorzieningen beschikbaar gemaakt worden, zodanig verbijzonderd dat het misbruikrisico beheersbaar wordt geacht.

Voor digitale voorzieningen komt dat stelselmatig onherroepelijk neer op combinatoriek volgens data en proces. Daar verwacht ik later – ook – met modellering met Metapatroon op door te gaan.

Of ik het zelf nog begrijp, weet ik niet ... :-). Het lijkt mij dat hoe dan ook duidelijk moet zijn, dat zulke controleleer onmisbaar is voor deugdelijke informatiebeveiliging met autorisatiebeheer dan weer als cruciaal aspect. We mogen niet de illusie hebben een stelselmatig passende ... voorziening voor autorisatiebeheer te kunnen – laten – ontwikkelen zolang het ontwerp die stelselmatige variëteit niet dekt.

86.32

Nee, nog geen reactie. Waarom is dat helaas toch zo voorspelbaar? Dat lijkt, uitgedrukt als [parodisme](#), dus meer op een meldput dan een meldpunt.

86.33

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.31.**] Als we de proefopstelling stelselmatig eenduidig willen ‘vullen,’ moeten we dus met méér, zelfs véél méér, rekening houden dan de zgn interne organisatie(structuur).

Zo hebben zowel andere staten als supranationale, eh, organisaties ook, zeg maar, rechtspraakorganen. Enzovoort. Dat vergt nota bene eveneens voor intern autorisatiebeheer uitgebreidere contextualisering om ook dat naadloos volgens een stelselmatige opzet te faciliteren.

Voor zover ik kan nagaan telt de Nederlandse Rechtspraak(organisatie) als onderdeel van de (staats)inrichting van de Staat der Nederlanden. Met organisatie als beperkte duiding van situatie kom ik na raadpleging van de website van de Rechtspraak(organisatie) dan voor de Nederlandse Rechtspraak(organisatie) tot de volgende aanzet voor situatie:

Staat der Nederlanden
 staatsinrichting
 rechterlijke macht
 rechtbanken
 Rechtbank Amsterdam
 Rechtbank Den Haag
 Rechtbank Gelderland
 Rechtbank Limburg
 Rechtbank Midden-Nederland
 Rechtbank Noord-Holland
 Rechtbank Noord-Nederland
 Rechtbank Oost-Brabant
 Rechtbank Overijssel
 Rechtbank Rotterdam
 Rechtbank Zeeland-West-Brabant
 gerechtshoven
 Gerechtshof Amsterdam
 Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden
 Gerechtshof Den Haag
 Gerechtshof 's-Hertogenbosch
 Hoge Raad
 College van Beroep voor het bedrijfsleven
 Centrale Raad van Beroep
 Raad van State
 Raad voor de rechtspraak
 Landelijk dienstencentrum voor de Rechtspraak
 IVO Rechtspraak

Waarom staat ... staatsinrichting er tussen? Dat heb ik vooral voorgesteld als aansporing resp. geheugensteun om na te gaan of er wellicht andere aspecten onder de noemer van in elk geval de Staat der Nederlanden relevant zijn voor nog weer verdere situationele verbijzonderingen. Wie weet ... En als we er niets voor kunnen verzinnen, kan zo'n tussenbegrip altijd wèg; dat is gauw genoeg gebeurd. Hoe dan ook is de bovenstaande – aanzet voor een – homogene hiërarchie organisatorisch ingegeven. De indeling kan, en moet, worden voortgezet inclusief afdelingen e.d. voor voldoende verbijzonderingen om hoedanigheden beperkt tot functies mee te combineren tot voor intern autorisatiebeheer passende organisatorische functies.

Maar een rechtzoekende heeft als regel geen functie ergens bij de Rechtspraak(organisatie). Wat zou voor haar/hem als situatie kunnen gelden waar z/hij allereerst in die situationele hoedanigheid voor eventuele voor zgn rechtsingang de juiste 'deur' kiest? In **Fockema Andreae's Juridisch woordenboek** (Samson/H.D. Tjeenk Willink, vijfde druk, 1985) is een lemma **Rechtsingang** opgenomen met als omschrijving:

venue-en-court: het op de voorgeschreven wijze bij de rechter aanhangig maken of doen aanvragen van een procedure.

Ook hier geldt gelet op stelselmatig bereik dat een rechtzoekende overal op de wereld rechtsingang kan zoeken. Dus, uiteraard wederom slechts als aanzet:

territoriaal rechtsgebied
 Koninkrijk der Nederlanden
 materieel rechtsgebied
 strafrecht
 civiel recht
 bestuursrecht

Waarom staat materieel rechtsgebied er tussen? Wie weet waar dat goed voor is. Laat ajb vooralsnog staan.

Voor de rechtzoekende gebruiker moet voor elke keuze- annex verbijzonderings(stap) toelichting kunnen opvragen (maar zover zijn we met de proefopstelling nog niet).

Nu ik toch bezig ben, om de 'deur' voor rechtsingang voor een rechtzoekende in elk geval in het Koninkrijk der Nederlanden eenduidig aan te wijzen vergt m.i. verdere verbijzonderingen, allereerst volgens absolute competentie, ja, dat moet een

willekeurige rechtzoekende ipv een juridisch geschoolde gemachtigde uitgelegd krijgen, en vervolgens volgens relatieve competentie, klopt, nòg meer uitleg nodig. Tja, is het soms een idee om minstens een gedeelte van het voorlichtingsbudget aan stelselmatig autorisatiebeheer te besteden? Zeker onder de noemer van digitale toegankelijkheid ont- en vervolgens bestaat onlosmakelijk verband.

86.34

“De overheidsorganisatie,” zo laat het Ministerie van BZK mbt de rijksoverheid op het ww web weten, “hoeft niet te reageren als het gaat om [o.a.] brieven die u ter kennisneming stuurt” [geraadpleegd op 24 juni 2022: Informatie van de Rijksoverheid/Onderwerpen/Overheid en democratie/Kwaliteit en integriteit overheidsorganisaties/Vraag en antwoord/Binnen welke termijn stuurt de overheid een antwoord op mijn brief of e-mail?].

Tja, om vervòlg aan een brief e.d. te geven moet de ontvanger er toch eerst, inderdaad, kennis van hebben genomen. Ofwel, èlk bericht valt hoe dan ook in de categorie “kennisneming.” Kortom, de ontvanger hoeft nèrgens op te reageren. Toch? Maar dàt komt mooi uit! Want waarom zou de ontvanger dan überhaupt nog kennis van welk bericht ook nemen? Die moeite kan z/hij zich meteen besparen. Hoe kùnnen wij dat maar niet begrijpen?!

Ik heb echter een bericht aan een volksvertegenwoordiger gestuurd. Nee, ik merk niets van zelfs maar zijn minste aandacht ervoor. Maar nota bene hij doet een oproep om, zeg maar even, onheuse veronachtzaming van berichten te melden. Helaas zoals verwacht, maar niet zoals ik desondanks hoopte, zie ik dus geen verschil met hoe hij berichten zèlf – vooralsnog? – veronachtzaamt. Moet dáárvor soms óók weer een meldpunt komen, enzovoort?

Leden van de Eerste Kamer zijn per email bereikbaar – nou ja, ook dat moet nog blijken – via een, zeg maar, contactformulier. Ik heb Peter Nicolaï langs die weg zojuist het volgende bericht gestuurd:

[onderwerp]

uw oproep: "melden van misleidende informatie aan de Kamer over het DSO of van het onder druk zetten van betrokkenen om zich te onthouden van openlijke kritiek"

[inhoud]

Op 14 juni jl. heb ik een bericht gestuurd aan het meldpunt dat u instelde met info@nicolaibestuursrecht.nl als emailadres. Omdat ik tot dusver zelfs geen ontvangstbericht kreeg, verkeer ik in onzekerheid of mijn bericht in elk geval aangekomen is op uw meldpunt. Zo ja, dan verneem ik graag inhoudelijk uw spoedige reactie. Zo nee, dan moet ik blijkbaar proberen u allereerst mijn bericht alsnog te bezorgen. In dat geval verzoek ik u mij per omgaande het daarvoor geschikte emailadres op te geven (of te bevestigen).

Vèrder afwachten maar weer ...

86.35

Inderdaad per omgaande, zie **aantekening 86.34**, kreeg ik ondertekend door Peter Nicolaï bericht:

Uw bericht is ontvangen waarvoor dank. Wij ontvangen graag informatie van mensen die betrokken zijn bij de uitvoering van de wet. Mocht u contact met hen hebben, dan zou het mooi zijn als u hen kan overhalen om ons info te verstrekken.

Ik weet dat het averechts werkt, maar als de kans allang nul is kàn het geconfronteerd met vastgeroest onbenul uiteraard niet nòg kanslozer, dus pràktisch maakt het geen verschil. Zo krijg ik voor mijn zèlfrespect minstens gedocumenteerd

zowel kritiek op zulke zelfingenomenheid enz. als mijn aanbod van opbouwende bijdragen volgehouden te hebben. Zie **aantekening 86.36** voor wat onherroepelijk meteen afsluiting van correspondentie met Peter Nicolaï is.

86.36

Waarom zou u ook inhoudelijk op mijn bericht reageren? Of is uw, eh, ontvangstbevestiging zelfs niet eens van u, zeg maar, persoonlijk afkomstig? Er staat “Uw bericht is ontvangen.” Waarom staat er niet “Ik heb uw bericht ontvangen”? Soms omdat u het zgn meldpunt door een stagiair(e) oid laat beheren? En wie zijn “Wij” die “graag informatie [ontvangen]”? U heeft dat meldpunt toch ingesteld ...

Zo vermoed ik dat u mijn oorspronkelijke bericht, wellicht afgezien van de aanhef, :-) niet eens zelf gelezen heeft. En mijn vervolgbericht(je) evenmin. U wekt met uw ontvangstbevestiging – of laat u dat op een hoogst ongelukkige manier door anderen doen? – nog weer sterker de indruk louter op ophef uit te zijn ipv op structurele verbeteringen waarvoor, zoals ik u blijkbaar volkomen tevergeefs heb proberen te verduidelijken, wisseling naar kwalitatief andere inrichtingsgrondslag noodzakelijk is. Een grondslag die strookt met waarvoor althans ik begrijp dat juist uw politieke partij staat, te weten dynamiek van diversiteit.

Maar u heeft er kennelijk zelfs geen enkele belangstelling voor (als mijn oorspronkelijke bericht u al bereikte). Hmm, dat vind ik dan weer wel interessant, en met het oog op het zgn algemeen belang nogal triest. Tja, mijn oordeel kunt u pas begrijpen nadat u mijn bericht heeft ... begrepen.

Terwijl er voorspelbaar ook met uw meldpunt structureel dus nog steeds niets kan veranderen, gaat de ophef in uw voordeel stellig ten nadele van wie u om informatie ervoor verzoekt en zo door ten nadele van het algemeen belang. Daaraan doe ik uiteraard niet mee.

Intussen blijf ik me inzetten voor bedoelde kwalitatieve omslag. Ook wat ik eerder als emailbericht aan u(w meldpunt) stuurde, maar nog veel en veel méér, maak ik daarom raadpleegbaar op het ww web. Kunt óók u het desgewenst ooit grondig bestuderen. Dat zal dus wel niet, maar wie weet ... Voor opbouwend overleg over herinrichting kan iedereen op mijn bijdragen blijven rekenen. Ook u, zodra u begint te beseffen dat het principiële inrichtingstekort gebrek aan facilitering van diversiteit/variëteit betreft.

Nee, ik verzoek u niet herhaald om reactie. Ik hoor het wel, of niet.

86.37

De verzochte ontvangstbevestiging kreeg ik prompt. Ik ben in politieke overhaast – maar feitelijk door wie precies? – blijkbaar aangemerkt als iemand die **niet** “betrokken [is] bij de uitvoering van de [Omgevings]wet.” Maar slechts van die “mensen [...] ontvangen [wij] graag informatie.” Ofwel, zo staat er m.i. onmiskenbaar met zoveel woorden, dat hele bericht van mij interesseert het lid in kwestie van de Eerste Kamer geen zier. Hoe dèrf ik hem ermee lastig te vallen? Maar ik kan het nog goedmaken, vooruit, en wel door “mensen die betrokken zijn bij de uitvoering van de wet [...] over [te] halen om ons info te verstrekken.” Dan komt het heus wel in orde... Wat een kiezersbedrog! Nou ja, dat weet ik dan ook maar weer.

86.38

Ik ben er uiteraard helemaal vóór, dat je ‘iets’ wil begrijpen vóóordat je er ook ‘iets’ aan doet. Maar alles begrijpen lukt niemand.

Als beperking nu eenmaal onvermijdelijk is, heb ik zelfs graag een dringend advies. Waartoe kan resp. zelfs moet jij je als hoofd BFS m.i. onvermijdelijk beperken om ... in elk geval dat grondig te begrijpen om beleidsmatig adequaat naar te handelen? Dat is het idee dat een object, en een subject is een object voorzien van cognitief vermogen om gedrag te plannen, wisselende eigenschappen heeft (lees ook: wisselende gedragingen vertoont) afhankelijk van omstandigheden (lees ook: situaties, contexten). Gedragmatig (!) kan je een object dus als het ware opgedeeld beschouwen in zoveel deelobjecten als er relevant verschillende contexten tellen. Ik hoop dat je van dergelijke variëteit niet overtuigd hoeft te worden. Je ziet dat immers aan alles en iederéén voortdurend af. Als je eerlijk bent, eveneens aan jezelf. :-)

Maar die contextuele deelobjecten, die zijn toch niet alleen maar van elkaar verschillend? Zeg maar door 'zijn' wisselingen van eigenschappen/gedragingen heen kennen 'we' continuïteit toe aan een object, nietwaar? De filosofisch klassieke opvatting veronderstelt daarvoor een idee, ook wel vorm genoemd. Plato en zo. Ontleend aan het idee c.q. de vorm zou een object zelfs vooral zoiets als wezenlijk 'zijn,' en daarvoor een wezen 'hebben.' Dat wezen, zeg populair ook maar de kern, wordt dan gedacht uit vaste eigenschappen te bestaan; die gelden alom en altijd, zijn maw absoluut.

Dat absolutisme zorgt echter al millennia voor onoverkomelijke moeilijkheden om als feitelijk geldig verklaarde verschillen praktisch tevens samenhangend te ... begrijpen. Daarom heb ik relativisme nog weer radicaler voorgesteld. Ofwel, een object heeft principieel géén absoluut geldige eigenschappen. Nooit, nergens, punt. Maar wacht eens even! Die contextuele deelobjecten, hoe kunnen we dan nog weten welke tot het ene, eh, gehele object behoren, welke tot een ander, enzovoort? Vooruit, als zoiets als het objectwezen resp. de objectkern inderdaad niet bestaat, nou ja, als we dat niet langer aannemen, hebben we 'iets' anders nodig om samenhang tussen deelobjecten te vestigen en gevestigd te houden. Klopt, en dáárvóór, en nota bene uitsluitend dáárvóór, dient de – aanname van – van de nul-identiteit van een 'geheel' object. Dat werkt omdat het enige dat zo'n geheel altijd en alom vertegenwoordigt ... niets is, zeg dus ook maar nul. Je kunt ook zeggen dat het objectwezen qua eigenschappen/gedragingen helemaal leeggeruimd is, zodat 'puur' slechts 'iets' als nul-identiteit overblijft dat volkomen eigenschaps- annex gedrageloos is.

Begrip van nul-identiteit is de sleutel tot stelselmatig beheersbare digitalisering. Als jij de rest van je leven – nog – iets nuttigs wil gaan doen, zou je dat toch terdege moeten willen weten.

Je treft uitgebreidere toelichting o.a. aan in de paragraaf **Contexts** in [The pattern of metapattern: ontological formalization of context and time for open interconnection](#); (2004), een opstel ontleend aan deel I van mijn boek **Metapattern: context and time in information models** (2001). Als je er tijd voor over hebt om die paragraaf te leren begrijpen, ga je stellig inzien dat je van alles en nog wat aan het begrijpen door anderen kunt overlaten (wat je vervolgens dus een veelvoud aan tijd bespaart). Wat zou je je, bijvoorbeeld, druk maken om hoe de programmatuur in elkaar zit om Metapatroon te laten werken, als je wéét wat je ervan moet verwachten? Zo heb ik zelf nauwelijks een idee hoe dat werkt. Ik bekommer me om de grondslag, en zoals jij moet kunnen bevestigen is het moeilijk genoeg om mensen daarin zelfs maar geïnteresseerd te krijgen. Trouwens, als je het radicalere relativisme 'achter'

Metapatroon weigert te begrijpen, kan je bijbehorende programmatuur bestuderen tot je een ons weegt zònder een gram wijzer te kunnen worden.

Stel dat je dit bericht met enige aandacht las, zou je genoemd opstel er bij willen halen? Neem ajb rustig de tijd, vertrouw erop dat je er voor je toekomst veel tijd mee wint en kijk of je de uitleg tot en met positionering van nul-identiteit kunt volgen.

Indien je mijn toelichting daar onverhoopt onduidelijk vindt, laat mij dat meteen weten. Dan probeer ik je graag eveneens zsm verder te helpen met kennelijk verder benodigde uitleg.

Als je blijft zeggen dat je 'het' wil begrijpen, maar er zelfs ondanks mijn aanbod van gratis bijles geen daadwèrkelijke moeite voor doet, zucht, weet ik het natuurlijk ook niet ...

Graag tot spoedig!

86.58

Met jouw oordeel, "en dan nog aangeven dat[,] als je nog mensen kent[,] je die beter contact op kan laten nemen[, d]at is wel heel brutaal," ben ik het uiteraard eens.

Maar, zucht, dat vinden jij en ik.

Wie àndere mensen alleen maar voor strikt eigen karretje wil spannen, terwijl z/hijzèlf er ook nog eens domweg de verkeerde kant op mee blijft gaan, is asociaal in de overtreffende trap. Zulke zelfingenomen minachting blijkt vrijwel alom dus echter heel ... normaal. Mij blijft het schaamteloze vertoon ervan verbluffen.

Ik wil uit de zoveelste vergeefse poging niet de conclusie trekken om opbouwende samenwerking dan maar te vergeten. Rara, wie staat er wèl voor open? En hoe kan ik een voorstel wèl aansprekend maken? Ik meen me telkens aan te passen, maar met nadruk op diversiteit mislukt dat ditmaal prompt dus bij een volksvertegenwoordiger namens de Partij voor de Dieren; dat het partijprogramma niet serieus bedoeld is, zien we zo bevestigd.

In eerste aanleg is de boodschap volkomen ondergeschikt. Wat met voorrang moet aanspreken, is de afzender. Vindt de ontvanger voor haar-/hemzèlf de afzender van geen belang, dan bekijkt z/hij de boodschap niets eens. Herkenbaar als ...

vreemdeling kan je verdere aandacht vergeten, zoals burgers door bestuurders, inclusief politici, als buitenstaander worden veronachtzaamd (en 'lage' door 'hogere' ambtenaren).

Dat is wat we telkens ervaren. En kan pas veranderen als we iemand op een gevestigde positie van voldoende maatschappelijk aanzien desondanks (!) ervoor kunnen interesseren op te gaan treden als zgn kampioen (zoals E.M. Rogers volgens zijn innovatietheorie die hoedanigheid aangeeft die onmisbaar is om momentum te verkrijgen).

Moeilijk, maar al is het maar een greintje maatschappelijk verantwoordingsgevoel dwingt tot volhouden ...

86.59

Nadat ik de nieuwe voorzitter van Forum Standaardisatie had ontmoet, kwam het eind 2019 tot contact met een stafmedewerker van de organisatie voor een gemeentelijke samenwerkingsregeling waarvan zij directeur was voor haar dagelijks werk. Voor zover ik begreep waarvoor die medewerker digitalisering wil gebruiken, vond ik dat volledige onzin. Zelfs gevaarlijke onzin. Misbruiken, dus. Zoals heerszuchtig met zgn kunstmatige intelligentie als algemenere noemer gebeurt, draait ook hij verhoudingen zelfs òm waardoor virtualiteit – tja, wat dat ook is –

feitelijk uitloopt op gedragdwang; daarvoor ‘bestaat’ er van iedereen een zgn digitale tweeling. Voor mijn nogal vergeefse pogingen om wat nader wijs te worden uit zijn waanbeelden en hem zijn valse vrijheidsretoriek te laten beseffen, zie [aantekeningen 72.27, 72.39, 72.41, 72.43, 72.91, 72.92 en 72.93](#).

In **NRC** van 25 juni 2022 (katern **Opinie & Debat**, p. 12) komt Maxim Februari in zijn column **De digitale tweeling, wéér een tech-gedrocht** m.i. dus terecht met een dringende waarschuwing:

Er is [...] een akelige wedloop gaande in de productie van ‘digital twins’. [...] De unieke opdracht [a]an de digitale kopie is feedback te leveren aan het origineel [...] en zo de oorspronkelijke tweeling [tweelingheft] te optimaliseren.

Lees voor feedback ook ... opdracht. In vergelijking daarmee lijkt George Orwells dystopie **1984** onschuldig. Nee, stelt ook Februari,

[e]r bestaat niet zoiets als een digital twin[.]

en al helemaal niet volgens òmgekeerde verhoudingen, ja,

[j]e kunt best een model maken [...], maar zo’n model zal altijd een simplificatie blijven en het is goed je dat te realiseren.

Daarentegen,

[l]ees je over digital twins, dan lees je [...] overal de gebruikelijke [...] blabla [die neerkomt op d]e digital twin [a]ls een manipulatietechniek.

Kortom, wij moeten ons

nu eens niet [...] afvragen hoe je er snel rijk mee kunt worden, [wèl] wat verstandig is en wijs.

Ook zijn er mensen die vooral machtig willen worden. Helaas, dat lukt er prima mee (en rijkdom vinden ze dan mooi meegenomen). Die mensen zijn èxtra gevaarlijk. De ene stafmedewerker heeft zulke warrige ideeën, dat ze nooit tot iets averechts wèrkends resp. maatschappelijke ontwrichting kunnen leiden. Dat geluk hebben we echter niet met iedereen.

86.60

Je moet even voor deze poging tot begrijpelijke insteek gaan zitten. Ook niet schrikken. Ik sluit niet uit dat je besluit dan tòch maar je broers scriptie te lezen, omdat je wat hier volgt helemaal niet om door te komen vindt. Of heb je dat inmiddels gedaan, zijn scriptie lezen? Ook goed, wellicht zelfs veel beter.

Maar twee keer lezen? Mij is het met die tekst niet gelukt om ‘m zelfs in één keer helemaal uit te lezen, laat staan erna nògmaals. Op de aanhef van paragraaf 2.2.2, **Time in special relativity**, blijf ik, zeg maar, hangen, hoe vaak ik slechts die tekstpassage ook hèreles. Het is overigens niets nieuws dat ik struikel over uitleg resp. interpretatie van Einsteins relativiteitstheorie.

Ik probeer hier daarom vooral mijn idee ervan te schetsen. Een ànder idee heb ik immers nauwelijks. Als jij dat idee begrijpt, ik bedoel het mijne, kan jij je broer er wellicht eens mee aanspreken. :-)

De naam, relativiteitstheorie, is mij te vaag.

Nu ben ik informatiekundig ontwerper. Het Griekse woord σημειον betekent ... teken in het Nederlands, zeg ook maar informatie. Ofwel, semiotiek is teken- en informatietheorie.

Wat Einstein beweert, naar mijn idee, dus, betreft waarneming (lees ook: meting).

Het is dus niet zo gek, dat vind ik althans, om zijn theorie vooral als een tekentheorie te beschouwen. Zo heeft hij volgens mij een theorie van vertekening voorgesteld. Noem die allereerst maar eens vertekeningstheorie ipv relativiteitstheorie.

Je moet als teken alles opvatten dat al dan niet 'geholpen' door instrumentarium zintuiglijk waarneembaar is. Zonder hulpmiddelen kan je daarbij meteen denken aan wat je kunt zien, horen, voelen, ruiken en/of proeven.

Elk kind krijgt uitgelegd dat het geluid van de donder van een onweer er langer over doet om te kunnen horen dat het bliksemlicht om te kunnen zien. Naar de aard van het teken veroorzaken, zeg maar, bijbehorende factoren kenmerkende vertekening. Overigens altijd? Nee, als je zelf door een onweer wordt getroffen ... hmm, ik vermoed dat je er dan niet zo op let dat je flits en donder gelijktijdig ervaart.

Volgens mij heeft Einstein niets anders gedaan dan 'uitgaande' van een waarnemer 'inkomende' tekens met bepaalde verschijnselen te associëren en op de vertekening ervan te wijzen afhankelijk van de verhouding – nota bene, daar is de relativiteit! – van de waarnemer met het verschijnsel elders in kwestie (en de bijbehorende aard van het daarvan afkomstige teken).

Er zijn ruwweg twee factoren die de mate van vertekening bepalen. Zijn? Ook Einstein doet daarvoor aannames die stroken met waarmee iedereen dagelijks vertrouwd is. Laat je niet afschrikken door een schrijfwijze waarmee je niet vertrouwd bent.

De ene onverminderd aangenomen factor is de afstand tussen enerzijds de waarnemer, anderzijds het verschijnsel dat hij (lees overal ook: zij) waarneemt. De overbrugging van die afstand met/door een teken kost tijd.

Wat je als kind geleerd wordt, is om vanaf het moment dat je de bliksemflits ziet de seconden te tellen totdat je de donder hoort. Hoewel ook dat licht er 'natuurlijk' enige tijd over gedaan heeft om jou te bereiken, gaat dat vergeleken met geluid zo snel dat je een ruwe afstandsbepaling prima kunt afleiden van de verstreken tijd tussen het zien van de flits en het horen van de donder.

Als een verschijnsel ver van de waarnemer verwijderd is, betreft licht (algemener: electromagnetische straling) het enig beschikbare soort beschikbare teken en mag de afstand tot de waarneming niet meer voor de waarneming/meting verwaarloosd blijven. Afstand leidt hoe dan ook tot vertekening van tijdstip. Nogmaals, er komt een tijdsduur 'kijken' :-) bij het afleggen van een afstand door een teken.

De andere factor? Dat is het onderlinge verschil in (bewegings)snelheid. Dat kent iedereen van een voorbijrijdende trein en is als een geval van Dopplereffect eveneens al veel langer bekend dan Einsteins vertekeningstheorie. Stel dat de trein telkens 'een' geluid maakt. Zolang de trein dichterbij komt, volgen de geluidstekens elkaar sneller op dan wanneer ze afkomstig van een stilstaande trein een eveneens stilstaande waarnemer zouden bereiken. Dat onderlinge snelheidsverschil maakt de geluidston hoger vergeleken met over en weer stilstand (lees ook: zonder onderling snelheidsverschil). Zodra de trein de waarnemer langs de spoorbaan echter gepasseerd is, volgens de geluidstekens vanuit de rijdende trein elkaar voor de waarnemer juist langzamer op. Daardoor neemt de waarnemer een lagere toon waar dan hij zonder onderling snelheidsverschil zou doen.

Voor licht, zeg maar ook een teken, is dat niet anders.

En wat dus telt als factor, is het onderlinge snelheidsverschil. Want als de waarnemer langs de spoorbaan herrie maakt die in de rijdende trein te horen is, ontstaat voor de passagiers in de trein hetzelfde effect van vertekening.

Er is géén vertekening wanneer de waarde van beide factoren nul is. Ofwel, het waargenomen verschijnsel verkeert, en blijft verkeren, in onmiddellijke nabijheid van de waarnemer. Dat geldt slechts voor de waarnemer, eh, zèlf. Dat is een illusie, omdat het cognitief vermogen dat iemand àls waarnemer onvermijdelijk benut, zulke onmiddellijkheid principieel belemmert. Daarom heeft Einstein zich niet bekommert. Als je je evolutionair oriënteert, herken je prompt de aanpassingen van waarnemers aan vertekeningen. Een roofdier is niet zo suf om naar de plaats te springen waar hij zijn prooi nù ziet. Hij springt naar waar hij die prooi verwacht rekening houdend met – veranderingen van – beide factoren. Dat gaat weleens mis, omdat op zijn beurt het prooidier niet gek is. Anticiperen, heet dat. Als een tennisspeler zijn racket pas optilt als de bal onmiddellijk dichtbij hem is, wint hij uiteraard nooit.

Er is inderdaad een probleem met exacte bepaling van vertekening, althans volgens de logica van oorzaak en gevolg. Als factoren veroorzaken afstand en onderling snelheidsverschil vertekening. Maar hoe kan je afstand vaststellen, of wat dan ook, indien vertekening je daarbij hindert? Ofwel, het gevolg zit principieel verstopt in de oorzaak. Dat heet een cirkelredenering, en is zelfs onvermijdelijk, vandaar principieel.

Zo beschouwd heeft Einstein met zijn zgn speciale relativiteitstheorie beide factoren op voorhand zéér sterk beperkt. Het komt erop neer dat licht als teken dient en het onderlinge snelheidsverschil tussen waarnemer en waargenomen verschijnsel constant geldt (wat inhoudt dat er ook afstand tussèn bestaat). In de wiskundige formules komt o.a. dat onderlinge snelheidsverschil als variabele voor, maar de opgave van de praktische meting ervan lost ook die theorie niet op. Het is meer van, stèl dat de waarde ervan wèl bekend is, dàn laat zich de waarde van een ermee samenhangende variabele berekenen.

Het zou juist die verstrekkende versimpeling door aannames weleens kunnen zijn, waarom die theorie althans naar mijn idee verkeerd opgevat is zoals het speculatieve karakter ervan. Zo stelt jouw broer in paragraaf 2.2.2 m.i. wat te losjes dat

[w]e can only speak of time as relative between observers. If we have two different observers which move with relative velocity, time flows slower for one observer than the other.

Het kan ook zijn, dat ik er he-le-maal niets van begrijp. Maar dat “relative between observers” vind ik verwarrend. Je kunt tèlkens maar één verschijnsel àls waarnemer beschouwen. Dat maakt het àndere verschijnsel tot wat de waarnemer ... waarneemt. Als dat – andere – verschijnsel gemeten naar onderling snelheidsverschil dichterbij de waarnemer komt, doen eventuele veranderingen van dat verschijnsel zich als sneller verlopend aan hem voor. Sneller? Dat veronderstelt een vergelijkingsbasis. Dat kùnnen slechts nog weer andere verschijnselen zijn waarvan de waarnemer kennelijke onmiddellijkheid van vertekeningfactoren aanneemt. Zo gaat de tijd voor de waarnemer zèlf helemaal niet sneller als gevolg van waarneming van welk ander verschijnsel èlders dan ook. Hij moet ‘gewoon’ met vertekening rekening houden.

Als je de rollen òmgedraaid kiest, geldt uiteraard hetzelfde voor wie dàn als waarnemer geldt, enzovoort.

Weliswaar vervalt het absolutisme in de zin dat àlle waarnemers zich oriënteren volgens één en hetzelfde exemplaar van een referentiekader, maar ook Einstein blijft met zoveel woorden (lees: zonder er op te wijzen) veronderstellen dat àlle

waarnemers dezelfde maat voor – hun illusie van – onmiddellijkheid benutten. Hij neemt onderscheid tussen waarnemers van hoe zij waarnemen immers niet in zijn theorie op. Zeg ook maar dat hij zijn idee van relativiteit niet verder dan objectiviteit van verschijnselen elders laat strekken.

Door Einsteins relativiteitstheorie als een theorie voor verklaring van vertekening te beschouwen is het zelfs vanzelfsprekend om een enkele waarnemer als oriëntatiepunt te kiezen. Evolutionair relevant moet dan prompt de vraag volgen waartoe waarneming dient. Wat schiet een waarnemer eigenlijk op met alleen maar ... waarnemen? Dankzij waarneming kan hij met gedrag alweer gericht met omstandigheden rekening houden. Hij is vooral actor, subject. Omdat omstandigheden kunnen veranderen – overigens mede als gevolg van zijn eerdere gedragingen – moet een subject ‘regelmatig’ waarnemen, zeg ook maar de situatie peilen, enzovoort. Daardoor verandert het subject in kwestie ook zelf. Gedragmatig is de aanname van objectiviteit onhoudbaar. Zo’n gedragstheorie noem ik daarom subjectief situationisme, met passende semiotiek als onlosmakelijk onderdeel ervan. Dus, parafraserend,

[w]e can only speak of [situation including time] as relative [for every subject].

De erop volgende zin zegt mij domweg niets. Ik kan er nog iets van maken als ik eraan toegevoegd bedenk dat er twee waarnemers zijn die blijkbaar allebei een derde verschijnsel waarnemen ten opzichte waarvan de ene waarnemer een onderling snelheidsverschil heeft dat verschilt van het onderlinge snelheidsverschil ermee van de andere waarnemer. Ja, dan verschilt de waarde van die vertekeningsfactor voor die waarnemers en doet het waargenomen verschijnsel zich voor de ene dus anders voor dan voor de andere waarnemer. Maar dat kan je met onweer ook al beredeneren. En als waarnemers een verschijnsel allemaal anders waarnemen – wat volgens subjectief situationisme volstrekt normaal is – volgt daar volgens mij niet uit dat “time flows slower for one observer than the other.” Elke waarnemer, voor zover hij al dan niet bewust met vertekening rekening houdt, brengt ter vergelijking zijn onmiddellijkheidsillusie, haha, van dat moment in. Die illusies kunnen en zullen stellig verschillen, maar dat laat zich niet als gevolgtrekking van Einsteins relativiteitstheorie rechtvaardigen.

Oh ja, Einstein heeft twee relativiteitstheorieën opgesteld, eerst een speciale en daarna een algemene (die de speciale als een geval omvat). De algemene is wat vertekeningsfactoren betreft alweer wat minder beperkend (maar in detail slechts te volgen voor specialisten, waartoe ik beslist niet behoor). Volgens de algemene(re) relativiteits- als vertekeningstheorie doorkruist, ik geef als leek een aanduiding, elektromagnetische straling een zwaartekrachtsveld met invloed op vooral richting. Zoals voor onweer geldt, waar je de donder vandaan hoort komen, is niet meer waar het onweer inmiddels tekeer gaat (tenzij, en op het moment dat, je er zelf door getroffen bent).

Nee, ik doe geen moeite om de zgn algemene relativiteitstheorie inclusief haar nog altijd aanzienlijk beperkende veronderstellingen qua vertekeningsfactoren precies te kunnen navertellen. Daarvoor mis ik kennis van achterliggende natuurkundige theorieën met bijbehorende specialistische schrijfwijzen, en ik zie het nut er voor de situaties waarin ik verkeer niet van in om die kennis te verwerven. De crux ervan is mij duidelijk genoeg, te weten verklaring van vertekeningen. Dat is inderdaad reuze praktisch, want zelfs alle verschijnselen neemt een subject vertekend – voor – waar (wat dus vals is :-) nota bene vergeleken met wat hijzelf voor onvertekend houdt.

Voor bruikbaar begrip van verschijnselen moet elke waarnemer resp. subject de onvermijdelijke vertekening waarmee elk van zijn waarnemingen gepaard gaat, 'als het ware' ongedaan maken. Daarvoor is ook Einsteins theorie, eh, feitelijk bedoeld, maar dus slechts geschikt onder daarvoor idealiter veronderstelde omstandigheden (lees ook: voorwaarden).

Kortom, je moet de diepzinnigheid van wat relativiteitstheorie heet niet overdrijven. Als vergelijkingsmaat is en blijft de onmiddellijkheidsillusie van de waarnemer absoluut geldig verondersteld. Die maat verandert in elk geval volgens die theorie niet (!) onder invloed van tekens. Het idee dat een verschijnsel op die manier vertekend 'overkomt,' berust juist op de aanname dat elke waarnemer zich ter vergelijking kennelijk van dezelfde illusie bedient. Wie die aanname laat vallen, en vervangt door bijvoorbeeld de aanname dat het waargenomen teken de waarnemer kennelijk vergaand of zelfs exclusief voorziet van differentiële tijdbepaling, kan inderdaad helemaal l0s gaan op zgn science fiction. Dat lijkt mij onzin, en volgt zeker ook niet uit Einsteins theorie. Of heb ik er ècht niets van begrepen?

Sommige mensen kunnen de verleiding niet weerstaan om algemene(re) conclusies te verbinden aan wat toch een, hmm, speciale theorie is. Voor zover ik de scriptie nog kan volgen, gaat je broer vervolgens ideeën na die enkele zgn filosofen aan Einsteins relativiteitstheorie hebben ontleend. Terwijl ik zo mijn twijfel heb minstens de crux van die theorie redelijk te hebben begrepen, twijfel ik er afgaande op het verslag dat je broer ervan geeft nog sterker aan of die filosofen er een deugdelijk idee van hebben. :-) Zo komt hij in hoofdstuk 3 op een redenering van Hilary Putnam die hij volgens een formele logica weergeeft. Van die logica begrijp ik zelfs helemaal niets. Toegegeven, dat moet vooral mijn onwil zijn. (Want) als er zoiets als werkelijkheid bestaat, wordt die er m.i. n0g weer karikaturaler mee geschetst. Dat vind ik zonde van de moeite. Voor het oordeel dat

Putnam needs that the two observers actually meet at the same place and time, when he discusses which events are simultaneous for them [§ 3.5]

acht ik die logica zelfs overbodig. Onder de voorwaarden van de speciale relativiteitstheorie koesteren bedoelde waarnemers "at the same place and time" nu eenmaal dezelfde onmiddellijkheidsillusie en hun gedeelde vergelijkingsbasis levert ze gelijke vertekening op, klaar. Wat oordeelsvorming betreft kàn formele logica niets toevoegen. Laat je daarom niet intimideren door complex ogend vertoon ervan. Dat wijst eerder op 0nbegrip van de opsteller. Of, erger nog, van de beoordelaar van een afstudeerscriptie die op die manier slechts formele trucjes test. Dat vind ik nu juist géén filosofie, maar wie ben ik?

Zodra je de waarnemer ruimer opvat als subject dat waarneemt ten dienste van zijn situationeel variabel gedrag kan je ook pas begrijpelijk krijgen wat praktisch telt als gelijk- resp. volgtijdelijkheid van verschijnselen. Dat is voor iedereen ... anders. Gedragmatig moet daarom iedereen leren omgaan met vertekende waarneming in situationele dynamiek die h0m raakt. De relevante vakdiscipline is veeleer sociale psychologie.

In § 4.1 wijst je broer terecht op de noodzaak van 0nbewijsbare veronderstelling:

This assumption [...] is therefore settled by definition.

Je kunt logische formaliseringën optuigen zoveel je wilt, maar om de noodzakelijke 0nlogica van onmisbare veronderstelling (lees ook: axioma, paradigma e.d.) komt niemand heen. Nav de aanname van twee vertekeningsfactoren wees ik er eerder

op. Helaas wordt logica vaak benut om slordige veronderstelling te verhullen, en kan de uitkomst slechts nòg grotere onzin zijn. Je broer benadrukt daarom terecht dat

we are stuck in a circle, since we need synchronized clocks to measure the one-way speed of light and we need the one-way speed of light to be able to synchronize spatially separated clocks. [...H]ence simultaneity is defined by convention.

Het is niet anders, maar sommige filosofen willen dat blijkbaar graag anders ... zien (terwijl verlichte theologen allang een, vooruit, relatief en relativerend godsbegrip hebben). Wat in de scriptie volgt is een voorstelling van gelijktijdigheidstheorieën van enkele verdere filosofen, logisch ongetwijfeld netjes – maar voor mij onnavolgbaar – weergegeven en van enig commentaar voorzien door je broer. In § 6.4, toegegeven, de tussenliggende pagina's die ruim een derde van de scriptie uitmaken heb ik zéér vluchtig doorgenomen, zelfs met nadruk op dóór, gaat hij pas ... door op de voorwaarde van gesynchroniseerde klokken voor verschillende waarnemers. Daar herhaalt hij dat voor Einstein

[t]he basis is that we are not able to synchronize clocks.

Hij wijst erop dat Einstein de knoop doorhakt

[by] assum[ing] that the velocity of light is the same in both directions.

Op basis van metingen over en weer kunnen resp. klokken dan zó ingesteld worden dat ze, nota bene onder die voorwaarde van uniforme lichtsnelheid, gelden als gelijk gesteld. Redelijkerwijs, dan, dwz met gevolg vermomd als oorzaak.

Het lijkt alsof je broer speculeert over een nòg een, zeg maar weer, tekensoort die kan dienen ter ... relativering van licht. Zo vat ik althans zijn bewering op dat het bewijs volgens de voorwaarden van de speciale relativiteitstheorie niet gehouden mag worden voor absoluut geldig bewijs

disproving the mere possibility of simultaneity between distant events.

Hmm, ik zal hem – ook? – daar wel verkeerd begrepen hebben. Maar ja, zolang 'we' het over een waarnemer hebben, is er 'sprake' van tekens. En zolang het een teken tijd kost een waarnemer te bereiken, is vèrtekening aan de orde. Ik kan er niets anders van maken. Dat verandert pas kwalitatief met ònmiddellijke waarneming van een verschijnsel. En met netzo ònmiddelijk werkende cognitie 'zit' de waarnemer inderdaad overal ... middenin. Hé, dat lijkt me geen toeval, verderop in § 7.1 verwijst hij naar

quantum mechanics [...] in which there is a notion of absolute simultaneity between distant events.

Tja, het blijft speculeren.

Je kunt nu in elk geval duiden waarom je broer het meteen in de titel van zijn scriptie heeft over "conventionality of simultaniety." Het is een kwestie van overeengekomen aanname dat lichtsnelheid constant is. Daaruit volgt als, zeg dus ook maar, conventie dat klokken gelijk kunnen lopen, voilà, de voorwaarde voor meetbaarheid van gelijktijdigheid. Einstein kwam overigens op dat idee, toen experimenten géén verschil aan het ... licht brachten.

Hoe dan ook wijst – ook – je broer de stelling àf dat slechts nu als bestaand geldt, dwz het presentisme in de scriptietitel. Daarvoor heb ik dan wel weer een evolutionaire verklaring. Die vind ik véél eenvoudiger door beperking tot hier èn nu. Nogmaals, een subject is méér dan een waarnemer. Hij is, vooruit, een gedrager,

maw als subject voorzien van cognitief vermogen dat hem ervaringen (verleden) laat meewegen voor gedragsplanning (toekomst). Ipv alles is het hier-en-nu altijd maar bijna ... niets als punt waarom telkens verder gedrag als het ware draait. Om dat te begrijpen zit Einsteins theorie en, over vertekeningen gesproken, klassieke formele logica alleen maar in de weg. Laat je er ajb niet door afleiden van wat je kan helpen aan inzicht voor het opbouwen en onderhouden van evenwichtige verhoudingen. Daarvoor kom je terecht in ethiek. In hoeverre kan resp. moet een subject het verleden via zijn (leer)ervaring ervan meetellen voor zijn volgende gedragingen en in hoeverre kan resp. moet hij de toekomst in zowel plaats als tijd daarvoor overwegen? De aanname van situatie wijst op onontkoombare beperking, maar waar telkens de keuze voor zoiets als eindigheid van relevant gedragsbereik ligt, nemen 'we' althans in de meeste situaties, over cirkelredenering gesproken, dan maar aan als de verantwoordelijkheid van het betrokken subject. Nee, subjectief situationisme als dynamische gedragstheorie is zeker geen eternalisme zoals de door je broer aangehaalde filosofen dat blijkbaar absoluut ipv relatief opvatten. Hoewel ik er totaal andere redenen voor aanvoer, ben ik het van harte met zijn conclusie eens, zoals in de aanhef van hoofdstuk 7 staat, dat

Putnam's statement that the presentism-eternalism debate is settled by physics alone, I believe to be simply false.

Heeft hij vooral van zijn onderzoek geleerd dat het hem op een dwaalspoor leidt en daarom zeker niet voor herhaling vatbaar? Over gedragsaanpassing gesproken, beweert hij dat hij in de toekomst zijn tijd beter kan, en gaat, gebruiken? Nog steeds in bedoelde aanhef,

I will argue for this[, i.e., against settling the presentism-eternalism debate by physics alone,] by showing that the presentism is refuted by a philosophical thesis (the transitivity of reality) and not by special relativity. Secondly, I will argue why I believe that the complete setup of [Putnam's] argument (applying physics to settle philosophical debates) is mistaken, and that this is a problematic approach in general to philosophy.

Even goed opletten, aan het begin van § 7.1 staat

the transitivity of reality [implies an] observer independent reality.

Dat is inderdaad een aanname die strijdig is met de aanname van gedrag dat subjectief-situationeel verschilt. Wanneer een situatie natuurlijk ruimte en tijd omvat, ben ik het ermee eens, althans met de eerste zin, dat

the transitivity of reality [...] is eminently a philosophical thesis, since it states that there is an objective, subject independent reality, instead of a reality that is observer dependent. This is clearly a debate beyond the realm of physics and can only be settled by philosophical debate.

Ik ben het daarentegen zelfs grondig oneens met de bewering dat zoiets als een filosofische discussie definitief uitsluitel over enige aanname kan geven. Onder de noemer van filosofie, nou ja, op z'n socratisch dan, moeten aannames juist ter discussie blijven staan.

Ja, het is maar wat je onder presentisme verstaat. Volgens gedragsoriëntatie is universeel nu onzinnig, maar hier-en-nu zelfs van kritieke betekenis. Zonder draaipunt valt het verleden weg voor de toekomst. Maar naar mijn idee vergist je broer zich nog als hij stelt dat slechts

[d]ue to the relativity of simultaneity, different observers see the world differently: objects have different sizes and different events are present.

De betrekkelijkheid betreft steeds de unieke samenloop van subject met situatie. Daarvoor verandert zowel het aldus betrokken subject als de aldus betrokken situatie. Zo gaat dat maar dóór uitgaand èn resulterend in verschillen. Of je broer dat overigens – al – zo bedoelt, lijkt mij helaas :-) twijfelachtig, maar dat logica toch vooral het manipuleren is van lege symbolen zie ik door hem op de valreep in § 7.1 bevestigd:

If we are to draw strong metaphysical conclusions from a physical theory, [...] one can only extract the amount of metaphysics one has put in the theory.

Dat heet tautologie, ofwel een open deur zodra de aanname duidelijk genoeg is. Ja, there are always some philosophical assumptions present in physics

en dat geldt voor elke bewering, te weten dat er noodzakelijkerwijs een aanname (lees dus ook: axioma, beginsel, veronderstelling e.d.) aan ten grondslag ligt. Toen had ik de scriptie uit. Je broer stelt het beslist op prijs, en is je dankbaar, als jij er als toch àltijd zijn grote broer een serieus gesprek over wil voeren. Hopelijk heb ik je daarvoor voorzien van enige bruikbare aanzetten (en het allemaal niet nòg ingewikkelder voorgesteld). Als je academisch gewenste gewichtigdoenerij kunt laten voor wat het is, heeft je broer een tekst opgesteld die – verder – m.i. zo ingewikkeld niet is. Vooral wat ik als zijn verzet tegen schoolse navolging meen te herkennen, vind ik verfrissend en hoopgevend. Je kunt het er àltijd met mij over hebben, al dan niet ter voorbereiding. En kijk ook maar of je hem mijn commentaar wil laten bekijken, of juist niet. :-)

[Zie ook **aantekening 86.28.**]

86.61

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.33.**] Hoera, zo kritisch-opbouwend moet je er dus naar kijken, bedankt! In mijn bewerking van jouw voorstellen deel ik ze hier graag meteen met alle deelnemers aan de proef (en hoop ik maar dat je er geen bezwaar tegen hebt; zo ja, laat dat ajb weten).

Hoewel “we nog niet volledig willen zijn,” moeten we juist in dit stadium grondig onderzoeken of vertrouwen in de voorgestelde opzet gerechtvaardigd is. Ofwel, kunnen we er stelselmatig mee dóór?

Op mijn beurt stel ik ... uitbreiding voor van jouw uitbreiding van de opsomming met de Europese Unie. In elk geval voorlopig om overzicht te dienen, want autorisatiebeheer op stelselschaal moet – veel – meer dekken dan, zeg maar, rechtsprakelijke digitalisering, lijkt het mij nuttig om zoiets als tussenniveaus te benoemen, vergelijkbaar met wat ik eerder ‘onder’ Staat der Nederlanden voorstelde. Dus:

Europese Unie
unie-inrichting
rechterlijke macht
Gerecht
Hof van Justitie

Door jouw verbeteringen van wat ik ten onrechte allemaal ‘onder’ rechterlijke macht van de Staat der Nederlanden had gerangschikt, lijkt mij ook daar een extra tussenniveau – ook weer, in elk geval voorlopig – gewenst. Nota bene, de suggestie daarvoor, rechtspraak, staat feitelijk aan het eind van jouw bericht. Inclusief jouw

expliciete aanvullingen[, zie bovenaan de volgende pagina.]

De aanzet onder de noemer van de Europese Unie is stellig ook gediend met die tussenvoeging van rechtspraak.

De Raad van State is als oefenmateriaal voor situationele duiding(en) m.i. dáárom extra interessant, omdat die raad uiteraard ook andere ‘dingen’ doet. Hoe de, eh, verdeling onder situationele noemer optimaal is, lijkt mij dan mede bepaald te – moeten – worden door de duiding(en) onder de noemer van hoedanigheid ... opdat relevante combinaties tot situationele hoedanigheden kunnen worden aangelegd voor nodig en voldoende nauwkeurig bepaalde autorisatie.

Aangespoord door jouw verdere verwijzingen heb ik het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden geraadpleegd. Artikel 1 luidt: “Het Koninkrijk omvat de landen Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten.”

Tja, ik dacht verstandig te zijn door onderscheid te maken tussen Koninkrijk resp. Staat der Nederlanden. Ik kom er op terug. Ook voorlopig? :-) Nu zou ik zeggen dat het gaat om het Koninkrijk der Nederlanden. Dat koninkrijk telt dus diverse landen.

- Staat der Nederlanden
 - staatsinrichting
 - rechtspraak
 - rechterlijke macht
 - rechtbanken
 - Rechtbank Amsterdam
 - Rechtbank Den Haag
 - Rechtbank Gelderland
 - Rechtbank Limburg
 - Rechtbank Midden-Nederland
 - Rechtbank Noord-Holland
 - Rechtbank Noord-Nederland
 - Rechtbank Oost-Brabant
 - Rechtbank Overijssel
 - Rechtbank Rotterdam
 - Rechtbank Zeeland-West-Brabant
 - gerechtshoven
 - Gerechtshof Amsterdam
 - Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden
 - Gerechtshof Den Haag
 - Gerechtshof 's-Hertogenbosch
 - Hoge Raad
 - College van Beroep voor het bedrijfsleven
 - Centrale Raad van Beroep
 - Raad van State
 - Afdeling bestuursrechtspraak
 - Afdeling advisering
 - Raad voor de rechtspraak
 - Landelijk dienstencentrum voor de Rechtspraak
 - IVO Rechtspraak
 - Studiecentrum rechtspleging
 - Landelijke selectiecommissie rechters

En èlk van die landen ‘heeft’ o.a. een staatsinrichting (en die term gaat er vermoedelijk tzt ook aan). Ik wil maar zeggen dat we bereid moet blijven, zodra we verhoudingen alweer iets minder gebrekkig begrijpen, de situationele opstelling te wijzigen. Een alweer passender aanzet is blijkbaar:

- Koninkrijk der Nederlanden
 - land
 - Nederland
 - staatsinrichting
 - ‘enzovoort’
 - Aruba
 - staatsinrichting
 - ‘enzovoort’
 - Curaçao
 - staatsinrichting
 - ‘enzovoort’
 - Sint Maarten
 - staatsinrichting
 - ‘enzovoort’

Haha, het is maar wat je intern noemt. Als er ook medewerkers van “andere organisaties [zijn] die gebruik maken van het netwerk van de Rechtspraak,” kan

vermelding van zo'n tussenniveau helpen voor passende ordening. Valt de organisatie in kwestie 'onder' de staatsinrichting? Zo ja, óók rechtspraak? Anders, welk inrichtingsaspect dan wèl? En voordat we het weten moeten we de Orde van Advocaten enzovoort situationeel positioneren, ga zo maar door ...

Wanneer "recht [...] gerechtsoverstijgend" is in de zin dat "medewerkers van het ene gerecht [een ander gerecht] ondersteunen," zou ik zeggen dat ze er al dan niet tijdelijk een organisatorische functie (algemeen gezegd: situationele hoedanigheid) bij hebben inclusief beschikking over dáárbij behorende voorzieningen.

Maar bedoel je eveneens dat meerdere gerechten dezèlfde zaak kunnen behandelen?

Zèlf neem ik mijn eigen suggesties niet serieuzer dan dat ze zsm moeten leiden tot verbeteringen en aanvullingen zoals jij ze levert. En dat, eh, beheer doe ik slechts voorlopig, Dat is helemaal mijn ... organisatorische functie niet. :-)

Het wordt nog wel wat, graag vèrder ...

86.62

Het voordeel van een kòrte tekst waarvan ik maar weinig begrijp, is dat ik het nog wel kan opbrengen om 'm desondanks uit te lezen. (Want) wie weet gaat het dagen. En onverhoopt zo – nog steeds – niet, dan heb ik tenminste het gevoel gauw genoeg moeite voor iets ànders te kunnen gaan doen.

Begrijpen lukt eenvoudig, en bedenk dat ik vind dat èlk teken een verzoek tot inschikkelijkheid is, indien ik meen te herkennen dat de schrijver mij van een opvatting probeert te overtuigen waarmee ik eerder reeds terdege bekend geraakt ben. Of ik het met die opvatting al dan niet eens ben, is iets anders. Prompt begrijpen, nou ja, dat denk ik met hèrkenning, doe ik haar dus in elk geval wèl. Maar het gebeurt ook, dat ik in een tekst geen opvatting kan peilen. Dat kan eraan liggen, dat ik domweg het benodigde referentiekader voor begrip ervan mis. Vaak is het dan echter eveneens onduidelijk, mij althans, wèlk referentiekader passend is. De schrijver levert dat kader kennelijk niet als het ware met het opvattingsverslag mee, althans niet voor mij herkenbaar. Meestal vallen er overigens aanwijzingen aan context te ontleen.

Afgezien van mijn tekortkomingen kan het – ook – zijn dat het de schrijver ontbreekt aan een opvatting die enigszins consistent is, of aan het vermogen er navolgbaar voor iemand als ik verslag van te doen. Dat kan zelfs de bedoeling, te weten indruk wekken van spontaniteit, dat de wens van consistente samenhang een valse illusie is, enzovoort. Wat mij betreft gaat het daarmee tòch om een ... opvatting en beheerst de schrijver de uitdrukkingsmogelijkheid blijkbaar wèl. Ik schiet er echter weinig mee op ...

Wat probeert Maurice Merleau-Ponty met **Lof der wijsbegeerte** (Paul Brand, 1966, oorspronkelijk Frans 1953) als opvatting te verspreiden? Ook hij mist de nuchtere veronderstelling dat elk teken een verzoek tot inschikkelijkheid is. Het lijkt mij sterk dat hij minstens zichzelf begrijpt met een bewering als

Wat ik over de waarneembare wereld zeg, is niet in de waarneembare wereld en heeft toch geen andere betekenis dan te zeggen wat zij wil zeggen.[p. 60]

Terwijl de enneade – als uitbreiding van wat C.S. Peirce voorstelt als triade – een integrale opvatting betreft volgens drie ònlosmakelijk samenhangende dimensies annex momenten en vanwege hun samenhang allemáál "in de [...] wereld," ziet Merleau-Ponty zich genoodzaakt tot openlijk tegenstrijdige ... opvattingen:

Een filosofie van deze soort begrijpt, hoe vreemd zij zelf is: zij is immers nooit helemaal in de wereld, en toch nooit buiten de wereld.[p. 61]

Maar filosofie begrijpt uiteraard niets. Een subject probeert te begrijpen. Als Merleau-Ponty bedoelt dat begripsoegingen de aanduiding filosofisch verdienen zolang het subject in kwestie ze grondig betrekkelijk erkent, begrijp ik zijn opvatting. En deel ik haar.

Of ga ik omgekeerd van mijn opvatting uit en projecteer ik die op wat ik aldus geloof dat Merleau-Ponty stelt? Dat zou kunnen. Maar volgens mijn teken- en taalopvatting ben ik juist grondig met hem oneens, dat

[d]e uitdrukking [...] iemand [veronderstelt] die zich uitdrukt, een waarheid die hij uitdrukt, en de anderen ten overstaan van wie hij zich uitdrukt.[p. 61]

Eigenlijk heeft Merleau-Ponty geen idee. Of ligt het aan mij dat ik mij op een dwaalspoor geleid ervaar? Wat beweert hij wel, als er staat:

De levende taalverrichting is die samengroeiing van de geest en het ding die juist moeilijkheid oplevert.[pp. 88-89]

Mijn idee? Nogmaals, met een “uitdrukking” resp. “taalverrichting,” lees dus ook met een teken, probeert het ene subject een of meer andere subjecten tot gedraging(en) te bewegen. Dat is het, punt. Wat mij betreft heeft Merleau-Ponty een precies verkeerde opvatting door te stellen dat

[i]n de akt van spreken [...] het subject blijkt [geeft] van zijn autonomie[. p. 89]

Met elk teken erkent het subject dat het voortbrengt daarentegen ‘met zoveel woorden’ principieel dat het onlosmakelijk in verhoudingen staat. Merleau-Ponty blijkt autonomie toch weer niet zó, eh, autonoom te duiden, want hij voegt eraan toe dat

[d]e wil om te spreken [...] één en hetzelfde [is] als de wil om begrepen te worden.[p. 89]

Mijn idee is prozaïsch. Wie een teken voortbrengt wenst in zoverre begrip ervan door de geadresseerde dat die ander het ermee bedoelde verzoek in-wil-lijgt. (Overigens richt een subject de meeste verzoeken tot zichzelf.)

In de ene wereld telt allereerst beïnvloeding van opvatting natuurlijk ook als gedragsbeïnvloeding. Alledrie enneadische momenten zijn nota bene gedragsmomenten. Cyclisch – zoals Peirce reeds als triadische dynamiek oppert – komt van een gedrag(ing) ‘op’ het ene moment een gedrag(ing) ‘op’ het volgende moment, enzovoort, zie [Enneadic Semiotics, axiomatic models](#) voor een illustratie. Merleau-Ponty houdt “filosofie [...] vreemd” door de aanname dat subjecten elkaar de waarheid vertellen. Maar hoe luidt zijn opvatting over waarheid? Hij blijft er iets zinnigs over kwijt willen ipv het als averechts beginsel te vermijden. Zo merkt hij op, dat

[h]et [...] waar [is] dat er geen rechter in hoogste instantie is, dat ik noch louter overeenkomstig het ware denk, noch overeenkomstig mij alleen, noch enkel overeenkomstig de ander[. p. 63]

Hij erkent met zoveel woorden dat geen enkel absolutisme kan gelden als een consistente opvatting, dat is wat ik er van kan maken, maar krijgt het blijkbaar nog niet over zijn hart om op het betrekkelijkheidsbeginsel over te gaan. Zijn tekst maakt op mij de indruk van een verzameling dichterlijke dwalingen, zeg maar nogal

willekeurig op weg in de hoop op een ... weg te stuiten. Ik krijg dus niet de indruk dat hij zo'n begaanbare weg heeft ontdekt, laat staan aangelegd. Dat neemt niet ... weg dat ik op mijn beurt her en der passages aantref waarvan ik dan één van aldaar strijdige delen vind wijzen op Merleau-Ponty's waardering van betrekkelijkheid. Als zodanig duid ik ze als rommelige brokstukken die volgens het ene betrekkelijkheidsbeginsel m.i. alsnog redelijk kunnen passen. Iets extra's voor samenhang zie ik dat echter niet brengen.

Vrijwel aan het slot van zijn verhaal komt Merleau-Ponty met een afkeuring van een ook m.i. ernstig gebrek dat au fond ethisch is. Waar hij het over filosofen heeft, ervaar ik dat – ook en vooral? – zgn bestuurders in

situaties leven, waarin de betekenis van elk initiatief dreigt verdraaid te worden [...] door de eigentijdse problemen aan [hun] bemoeiing te onttrekken[. ...] De [bestuurder], zo w[o]rd[t] gezegd, heeft niet zijn voorkeur uit te spreken voor één van de leerstelsels die elkaar het terrein betwisten. [...] Hij laat ze over aan hun [...] kamp, moedigt ze aan, en in het bijzonder de overwinnaar van het ogenblik.[p. 96]

Tja, zo beschermd is de overwinnaar van het ene onherroepelijk ook de overwinnaar van het volgende ogenblik, enzovoort. Kortom, er verandert niets, terwijl problemen groeien. Het is maar wat je winnen noemt.

86.63

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.61.**] Met “Het wordt nog wel wat, graag verder ...” eindigde ik de vorige aflevering. Hier ga ik door met ..., maar we zijn er nog lang niet.

Wie denkt, ik zie wel wat ik tzt moet invullen, kan een aflevering als deze overslaan. Maar iemand moet bedenken wàt ingevuld moet worden, nota bene samenhangend. Belangrijker, véél belangrijker, dan welk (beheer)middel ook dat we ervoor beproeven, is overigens in dit stadium de poging om van beleid tot en met uitvoering en omgekeerd alweer wat méér aandacht voor (lees voorlopig helaas ook: alweer wat minder veronachtzaming van) zgn autorisatie mbt digitale middelen te bereiken. Zo heeft o.a. verkenning onder de noemer van de proef ertoe geleid dat de autorisatiewizard, ooit gemaakt voor één rechtbank, ook verder voor de Rechtspraakorganisatie gebruikt gaat worden; de eerste gebruiksuitbreiding betreft LDCR. Dat gebeurt zònder wijziging van de opzet van de wizard. Die opzet onderscheidt echter slechts functies, nog geen (deel)organisaties èn functies. Dat roept de vraag op, of die functies **wat autorisatie betreft** algemeen gelden voor àlle (deel)organisaties waarvoor de wizard gebruikt gaat worden. Antwoord: nee. Is de wizard dan wel geschikt voor ruimer gebruik? Zolang het beheerbereik enigszins beperkt blijft, zeg maar tot de Rechtspraakorganisatie, kan slechts het functiebegrip volstaan, **mits** onder die noemer tevens het organisatiebegrip expliciet vermeld gaat worden. Dat kan eenvoudig genoeg, zo begreep ik onlangs dankzij nog weer nadere demonstratie resp. uitleg van de wizard.

Mijn voorstel is om, nota bene vóórdát het gebruik van de wizard tot enig àndere (deel)organisatie wordt uitgebreid, de aanduidingen van de functies zoals ze voor de 'oorspronkelijke' (deel)organisatie luiden, allemaal te wijzigen door toevoeging van een aanduiding van die ene (deel)organisatie. Echt allemaal? Als er 'landelijke' functies tussen staan, blijven de aanduidingen daarvan ongewijzigd.

En doe voorafgaand aan uitbreiding van gebruik tot meer (deel)organisaties hetzelfde met de aanduidingen voor configuratie-items.

Dankzij aldus aangevulde aanduidingen van functies resp. configuratie-items is

continuïteit geborgd voor de 'oorspronkelijke' (deel)organisatie.

Komt er een (deel)organisatie bij? Voeg de desbetreffende functies en configuratie-items toe, eveneens zonodig inclusief aanduiding van de (deel)organisatie waarvoor ze **wat autorisatie betreft** specifiek – moeten kunnen – gelden.

Door iedereen prompt herkenning te bieden van waarmee z/hij vertrouwd is, lost veel weerstand tegen verandering op. Uitbreiding van beheerbereik van de wizard is gunstig voor agendering van digitale autorisatie. Uiteraard met borging van kwaliteit loont ook – en vooral? – daarom bevordering van snelheid van uitbreiding.

En als er een volgende wizardversie komt met in de opzet onderscheid tussen situatie/organisatie en hoedanigheid/functie, blijft ook die conversie beheersbaar, want overzichtelijk ontleedbaar, dankzij tijdig 'organisatorisch' aangevulde functie-aanduidingen in de huidige wizard.

Voor de proefopstelling zijn we vooral bezig met invuloefeningen volgens een begrip waaraan het de huidige autorisatiewizard ontbreekt, te weten van het organisatiebegrip. Dat geldt stelselmatig bemeten als situatiebegrip.

Het blijkt dat tot dusver elk probeersel de prullenbak in kan, zodra we er in ruimer verband over denken en inzien dat 'het' blijkaar toch anders moet.

[Oeps, nadat ik deze aflevering – op deze opmerking na, dan – had voltooid, ontving ik emailbericht over invulling volgens de proefopstelling; dat ziet er mooi uit, nee, **niet** weggooien! :-)

Ik herhaal,] dat is beslist géén vergeefse moeite! Zeg maar dat we op nog onbekend terrein verkeren. Blijkaar niemand heeft autorisatie eerder als principieel stelselmatige opgave (lees daarom ook: puzzel) opgevat. Het is dus niet zo gek dat we tot verkenningen zijn gedwongen.

Maar waarom maken wij ons er druk om? Kunnen we niet beter wachten totdat iemand anders dat voorbereidende werk gedaan heeft?

Hmm, er zijn toch echt allerlei redenen om zelf initiatief te nemen, van maatschappelijke verantwoordelijkheid voor digitale toegankelijkheid voor rechtzoekenden tot en met zowel kwaliteits- als doelmatigheidsverbetering van autorisatiebeheer op stelselmatige leest. En dat Forum Standaardisatie de proef steunt, leidt er hopelijk toe dat maatschappelijk belang van digitaliseringsautorisatie inderdaad ruimere erkenning enzovoort verkrijgt. Klopt, als het initiatief van de Rechtspraakorganisatie, nou ja, met het vooralsnog nogal geïsoleerde proefje, overgenomen wordt op een veelbelovende(r) manier, ja, prima, waarom zouden we van de resultaten dáárvan dan geen gebruik maken. Er gebeurt echter nergens ook maar iets dat daar op wijst. Ook Forum Standaardisatie heeft stelselmatige autorisatie niet in het vizier. Dat proberen we met de ... proef er in te krijgen.

Ik zou dus zeggen, vooral dóórpuzzelen.

Oh ja, over governance gesproken, op stelselschaal is hiërarchisch gezag afwezig. Samenhang moet dus met overleg, vooruit, regie bereikt worden. Vergeet het anders maar.

Wat er met de beperkte mogelijkheden van de proefopstelling volgens mij al aan het wringen is, zijn de veronderstelde twee, zeg maar, oriëntaties voor ordening onder de noemer van situatie. Omwille van continuïteit hebben we enerzijds organisatie als deelbegrip van situatie laten gelden. Zo van, als je slechts op intern autorisatiebeheer wil blijven mikken, moet je dan maar doen. Maar tegelijk, anderzijds, gaan we wel degelijk stelselmatig aan de slag, zeg maar van buiten naar binnen. Dat wringt m.i. zolang de strikt organisatorische insteek uitsluitend ... binnen

betreft. Hoe zit het met van binnen **naar buiten**, opdat beide oriëntaties gaan samenlopen?

Wie dat maar vaag vindt klinken, heeft gelijk. Ik probeer het graag praktisch herkenbaar te verduidelijken.

Stelsel? Daarvan kan er maar één zijn. Dat is immers de bedoeling van zo'n aanduiding, te weten om alle relevante verhoudingen volgens een overkoepelend verband te beschouwen. Als het relevante stelsel-als-situatie geldt dan maatschappelijk verkeer met als hoofdindeling:

maatschappelijk verkeer
publiek domein
(intra-)organisatorisch

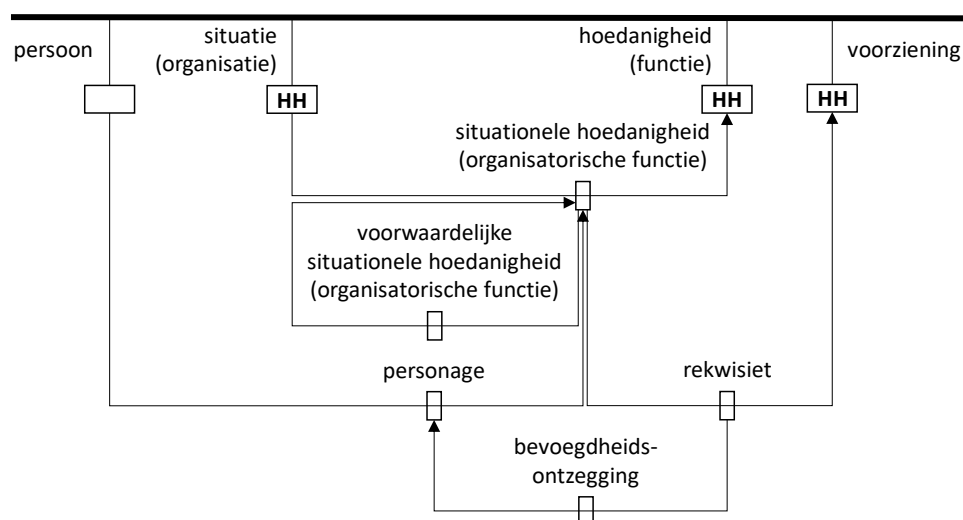
Ik laat even de eerder gesuggereerde detailleringen voor wat ze zijn. Tot het publiek domein 'behoort' dan een, populair gezegd, rechtszaak en (intra-)organisatorisch telt een rechtbank, dus als volgt:

maatschappelijk verkeer
publiek domein
rechtszaak
(intra-)organisatorisch
rechtbank

Neem nu rechter als een hoedanigheid. Van-buiten-naar-binnen kom je dan op de situationele hoedanigheid van {rechter – maatschappelijk verkeer/publiek domein/rechtszaak}. Omgekeerd van binnen-naar-buiten krijg je {rechter – maatschappelijk verkeer/(intra-)organisatorisch/rechtbank}.

Zo kan je verband tussen beide oriëntaties zien. De van binnen-naar-buiten-gerichte situationele hoedanigheid van {rechter – maatschappelijk verkeer/(intra-)organisatorisch/rechtbank} treedt van buiten-naar-binnen-gericht op in de situationele hoedanigheid van {rechter – maatschappelijk verkeer/publiek domein/rechtszaak}. Er is zoiets als voorwaardelijkheid aan de orde. Wie (intra-)organisatorisch niet als rechter aangesteld is, mag in het publiek domein immers niet als rechter optreden.

De proefopstelling voorziet opzettelijk niet in bedoelde voorwaardelijkheid. Maar met Metapatroon is in elk geval het begrippenmodel gauw genoeg aangepast, zie figuur 38 met een minimale toevoeging uitgaande van figuur 37.

figuur 38

Een – veel – uitgebreidere modellering biedt [Situationele hoedanigheden van deelnemers aan maatschappelijk \(informatie\)verkeer](#). Daarvan bestaat weliswaar ook een werkende proefopstelling, maar voor deze proef is er, zoals gezegd, opzettelijk van afgezien toen de – huidige – autorisatiewizard prima geschikt bleek om intern vaart te maken met uitbreiding van samenhangend beheerbereik voor autorisatie. De onderlinge voorwaardelijkheid van situationele hoedanigheden is dan een grote stap ineens. Voor de invuloefeningen komen er kennelijk echter niet omheen om beide oriëntaties stelselmatig op elkaar aangesloten te krijgen. Volgens het model in figuur 38 kunnen we de passende voorziening ervoor voorlopig bij denken.

Wat oneerbiedig uitgedrukt blijven zgn ondersteunende medewerkers ‘gevangen’ in hun resp. organisatorische functies als situationele hoedanigheden. Zij ‘moeten’ ervoor zorgen dat sommige medewerkers zelfs met voorrang in een hoedanigheid in een publiek-domeinsituatie optreden. Vul het ook maar in voor advocaat, (externe) accountant, bouwkundig architect, enzovoort.

Vaak zijn ondersteunende medewerkers getalsmatig in overwicht. Stelselmatige autorisatie moet echter passend ingericht kunnen worden voor, zeg maar, grensgangers. Wat daarvoor kwalitatief geschikt is, past altijd voor traditioneel strikt intern autorisatiebeheer.

Om op het voorbeeld terug te keren, het is de vraag of toekenning van andere resp. extra rekwisieten nodig is voor {rechter – maatschappelijk verkeer/publiek domein/rechtszaak}. Via het voorwaardelijkheidsverband met {rechter – maatschappelijk verkeer/(intra-)organisatorisch/rechtbank} kunnen de dáárvoor beschikbaar gestelde rekwisieten gelden.

Dus nog iets om verder over na te denken ...

Er is oefenstof genoeg, zoals de gezondheidszorg. Vergis ik me, of verkeert een ziekenhuisarts praktisch nauwelijks in het openbaar domein, omdat iemand als patiënt de grensganger is die als zodanig (intra-)organisatorisch een hoedanigheid aangemeten krijgt (met beperkte autorisatie van dien)? Lach er maar om ...

Ik vind verkiezingen ook wel een vruchtbaar thema om verhoudingen te duiden. Je bent burger van Nederland (personage), dus mag je o.a. je stem voor de verkiezingen van de Tweede Kamer uitbrengen ... tenzij die bevoegdheid jou in die situationele hoedanigheid is ontzegd. Verder ben je ingezetene van een gemeente, enzovoort.

En om bij rechtspraak te blijven, hoe zit het met allerlei tuchtrecht?

Genoeg te doen.

86.64

Hoera. Als je eerst “even de tijd” neemt, zoals je schrijft, doe je om te beginnen al zo weinig mogelijk. En als je dan zo’n opzet bedenkt, kan je bijna niets blijven doen. Het is dus maar goed dat jij dubbel lui bent. Ik moedig je slechts aan, blijkbaar met succes. :-) Terwijl “er toch iets nieuws gebeurt” op die manier, kan er verder dankzij minimale wijziging vrijwel niets kapot gaan en ben je er snel mee klaar, altijd mooi meegenomen. Zit het meeste werk er in om je beknopte beschrijvingstekst aan te passen, of hoeft dat – ook – niet? Oh ja, leg ajb aan mij uit wat ik ... “vermoedde;” ik herinner me een opmerking over wederom algemenere bruikbaarheid gemaakt te hebben.

86.65

Ik kijk naar je reactie uit. Ben je inmiddels met begrijpen begonnen? Zodra je de paragraaf doorneemt in het artikel/opstel waarnaar ik je verwees, moet het je toch gaan dagen dat verschillen dankzij 'toevoeging' van nul-identiteit nota bene formeel uitgedrukt tevens samenhangen. En wat je formeel kunt – laten; ja, je moet wèl zeggen dat het zo moet gebeuren – uitdrukken, kan je o.a. – ook verder laten – programmeren voor digitale facilitering.

Je moet uiteraard de vergelijking kunnen maken. Daarvoor moet je óók thans gangbare modelleermethoden ... begrijpen. Dan wéét je dat ze ongeschikt zijn voor een betekenissen- annex handelingenbereik, en noem dat maar stelsel(schaal), waarop verhoudingen tellen, maw zelfs principieel ongeschikt zijn voor samenhangende verschillen.

Als je er niets van wil begrijpen, mag je niet verbaasd zijn dat een, zeg maar, hoofdsponsor niet ... begrijpt wat Forum Standaardisatie bijdraagt en dreigt met beëindiging van mandaat.

Ik herhaal mijn aanbod je te helpen.

86.66

Je kunt wel iets verzinnen, maar dat van je aannemen doet niemand zomaar. (Want voor inschikkelijkheid is elk teken slèchts een ... verzoek. Terwijl jij kennelijk een motief hebt om iemand ergens toe te bewegen, heeft die ander op zijn beurt (vaak: heb jezelf op jouw beurt) een motief om zich (je, dus, in het geval van jezelf) er al dan niet naar te gedragen. Oh ja, ik heb mij maar weer beperkt tot vermelding van hij, hem en zijn; ik bedoel er geen strikt mannelijke maar algemeen persoonlijke voornaamwoorden mee.

Waar je als buitenstaander, vreemdeling e.d. geldt, slaat niemand zelfs maar aandacht op tekens die je richt tot wie zich als groepslid gevestigd beschouwt (althans, zolang je ermee geen aldaar heersende normen schendt; zodra je dat doet, tja, eigen schuld, kan je prompt rekenen op disciplinaire maatregelen, dwz op gevolg zelfs strijdig met je – oorspronkelijke – verzoek dat intussen overigens nog steeds niemand kent, immers überhaupt niet wil kennen).

Zelf zonder invloed, kortom, heb je dringend hulp nodig, minstens om zelfs maar gehoord te worden. Iemand waarnaar leden van de groep die je probeert te bereiken wèl luisteren en die, over motief gesproken, bereid is om – wat hij begrijpt als – jouw verzoek als het ware dóór te geven als zijn verzoek, noemt E. M. Rogers een kampioen volgens zijn theorie van vernieuwingsverspreiding. Een kampioen moet een vooraanstaand aanvaard groepslid zijn. Anders werkt het natuurlijk niet.

Het kritieke belang van een kampioen voor het op gang krijgen van verandering is ... onveranderd. Nu ik onlangs het boek **Influencers** (Lannoo, herdruk 2018, oorspronkelijk 2017) gelezen heb, zie ik echter in dat de aanduiding met kampioen hopeloos achterhaald is. Inderdaad, sociale media en zo. Carole Lamarque, nee, van verwijzing naar Rogers' werk is geen spoor te bekennen, beperkt haar advisering tot vergroting van zakelijk voordeel voor bedrijven.

Mijn Nederlandse vertaling van influencer is doorverteller. Nogmaals, Lamarque benadrukt het perspectief van een bedrijf dat een (doel)groep wil bereiken om de leden ervan èrgens toe te bewegen. Dus vooral productaanschaf, uiteraard.

In het algemeen, wat motiveert een doorverteller om, eh, zelfstandig medewerking te verlenen? Je moet dus minstens hem voordeel verschaffen. Dat lijkt mij ook weer algemeen geldig een voorwaarde voor een opbouwende verhouding. Anders blijft

ook hij zich gewoon als groepslid gedragen, en ben je volstrekt kansloos met je pogingen de onmisbare doorverteller te interesseren. Als je met een voorstel komt, herstel, als je de indruk wekt dat je zulke onderlinge voordelen in elk geval niet voorop stelt, ga je blijkbaar vrijwel overal in tegen wat normen moeten blijven verhullen; helemaal niemand gaat dan zijn vooraanstaande positie – die hij ontleent aan valse retoriek over maatschappelijke verantwoordelijkheid enzovoort en die vooral vals moet kunnen blijven – wagen aan een optreden als doorverteller. Deze aantekening over moeilijke, zo niet onmogelijke, vernieuwing is autobiografisch. Ofwel, elke overeenkomst met mijn ervaringen is geen toeval.

86.67

Er komt nooit een reactie. Als zo iemand als Rutte beweert ergens geen actieve herinnering aan te hebben, wijst op zijn vermogen tot actief vergeten ervan (maar zo noemt hij dat liever niet).

86.68

Waar je een actief-vergeter zoal aan herkent? Als iemand een ontvangen bericht vrijwel prompt verwijderd, lijkt mij dat een aanwijzing. Zo van, een niet bewaard bericht, nee, dat heb ik zeer waarschijnlijk überhaupt niet ontvangen, laat staan dat ik het heb kunnen lezen, kom op, hoe kàn ik me er dan zelfs ook maar iets van herinneren? Klinkt logisch. Of?

86.69

Weliswaar heb ik erin aangekondigd dat jij mijn weergave stellig verbetert. Maar kan jij ajb tòch alvast aandachtig kijken of het op zoiets als hoofdlijn enigszins klopt zoals ik in (concept)figuren 39 en 40 jouw opzet van autorisatie – dus vooralsnog voor de informatieronde – modelleerde? Pas daarna wil ik er een aflevering proeftekst van maken en die rondsturen. Dankzij jouw eerdere beoordeling en vooraf zoveel mogelijk aanbrengen van verbeteringen blijft nodeloze verwarring hopelijk achterwege.

Ik heb mij voor deze aflevering geconcentreerd op (lees ook: beperkt tot) wat ik van jou dankzij ons laatste telefoongesprek begreep als, eh, invarianties. Ik heb overigens meteen perspectief voor vervolg willen aangeven. Want ook dit is allang alweer vrijwilligerswerk. In de loop van maandag neem ik telefonisch contact om te horen wat jij verantwoord acht om aan iedereen die bij de proef betrokken is te sturen.

Wat ik niet ‘vertaald’ heb, zijn jouw opmerkingen over de mogelijkheid van – toetsen op – “autorisatie onderweg.” Om dat ook weer enigszins begripmatig c.q. begrijpelijk in een model op te nemen, samenhangend dus, heb ik beslist méér les van je nodig. Ik hoopte het aan het model in figuur 40 (zie verderop) te kunnen breien, maar begrijp domweg nog onvoldoende hoe jij dat laat werken. Binnenkort wil ik er zeker een – volgende – proeftekstaflevering aan wijden.

Het zou mooi zijn, als we dat idee van een, zeg maar, selectiefilter duidelijk herkenbaar in het model kunnen tonen. Ik heb voor verdere afleveringen proeftekst nog een lijstje onderwerpen, en ook dáárvoor zou zo’n filter m.i. prachtig passen. Mijn vraag is dus o.a. of ik dat structureel wel passend voorstel. Oh ja, het begin van onderstaande tekst gaat nog over iets anders.

86.70

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.63**.] In **aantekening 86.23** pleit ik vèrder voor volledige afschaffing van autorisatie op strikt persoonlijke titel. Wie nog steeds strikt

persoonlijk over voorzieningen wil beschikken, moet dan maar eveneens situatie en hoedanigheid àls haar/zijn persoon ingevuld krijgen, met situationele hoedanigheid als combinatie resulterend in zoiets als persoon in het kwadraat. Dat levert als personage persoon tot de derde macht op. Dat kàn dus nog steeds, maar stelselmatig telt dat natuurlijk voor niemand (hoewel elke dictator ervan blijft dromen).

86.71

Dank je wel voor je eerste commentaar! Voor zover ik begrijp, zelfs maar kàn begrijpen, wat jij bedoelt met “binnenboord,” meen ik te weten dat zeker niet àlles werkt volgens een opgegeven model (lees ook: patroon) van metadata. Hoewel er stellig e.e.a. buitenboord blijft, en moet blijven, probeer ik desondanks zoveel mogelijk in één overzicht – vandaar ... overzicht – te vangen. Daarvoor houd ik zo lang mogelijk vast aan begripsmatige ordening met – als methode – Metapatroon. Of dat wijs is, als het überhaupt kàn, merk ik dan wel ... :-)

Zo heb ik in het model van figuur 40 selectiefilter als een knooppunt opgenomen. Ik wil ermee aangeven dat verwerkingsselectie – die toegepast op registers resulteert in verwerkingsinformatie – verschillend kan uitpakken – of is het inpakken? :-) – al naar gelang het voorzieningselement waarvoor die verwerkingsinformatie dient. Bedoelde selectie gebeurt uiteraard eveneens met een ... verwerkingsmodule, maar op die veralgemenisering wijst figuur 40 niet. Met het aparte knooppunt selectiefilter zie ik verwerkingsmodule-voor-verwerkingsselectie gepaard gaan. Mee eens – nogmaals, voor zover ik je begrijp – die module werkt niet uitputtend zoals bepaald door metadata. Wèl is per geval van selectie de verwerking mede bepaald door data volgens bepaalde metadata. Dèrgelijke verhoudingen heb ik in één en hetzelfde overzicht willen ‘meenemen’ door dat ene knooppunt te benadrukken door 1. er een cirkel omheen en 2. van daaruit stippellijnen naar als selectiecriteria relevante metadata te trekken. Zoals jij het toegangspunt verklaart, geldt algemener beschouwd volgens mij eveneens voor selectiefilter voor selectieverwerking, te weten dat

[het] zelf [...] een hyperlink naar een xml-document [is], waarin de informatieverwerking beschreven wordt. Dit valt buiten het metapatroon [als een model van samenhangende betekenisverschillen]. Uitgangspunt daarbij is dat je de interpretatie van dit xml- document overlaat aan de programmatuur en je jezelf niet vastlegt op één interpretatie.

Dus, volgens jouw indeling onder de noemers binnen- en buitenboord past m.i. zelfs, eh, àlles dat in figuur 40 rechts van de dikke verticale stippellijn staat ... buitenboord. Toch? Of?

Hoe dan ook vind ik dat Metapatroon als modelleermethode kan helpen om enigszins overzichtelijk(er) te krijgen hoe ook dàt past in noodzakelijkerwijs overkoepelend verband. Dat het ànders werkt dan strikt volgens structuur van metadata, vind ik dan iets ... anders. Stelselmatig geldt immers àlles ... binnenboord. Voor operationalisering, inderdaad, andere context, :-) moet pràktisch onderscheid worden gemaakt tussen binnen- en buitenboord, inclusief borging van samenhang tussèn resp. voorzieningen. Ik merk graag op dat vooral jij voor operationalisering (lees ook: implementatie e.d.) m.i. terecht zoveel mogelijk binnenboord wil zien te krijgen onder de noemer van data, metadata, enzovoort. Voor – wat desondanks onmisbaar is als – zgn buitenboordvoorzieningen heb jij, zeg maar, qua ontwerp c.a. bestek, nòg minder aan een model opgesteld met

Metapatroon ...

Zo'n model als in figuur 40 geschetst is wat mij betreft daarom bedoeld om verschillende mensen die allerlei verschillende belangen bij digitalisering kunnen hebben, enig inzicht te verschaffen in wat er zoal samenhangend bij komt kijken. Als ik dat daardoor zèlf alweer wat minder gebrekkig inzie, mag ik overigens al blij zijn. Nav je opmerkingen over je opzet van autorisatie vraag ik me inmiddels af, of ik je wellicht verkeerd gehoord heb. Ik dacht dat je "onderweg" zei. Mag ik dat als "achteraf" opvatten? Ik kan het volgen dat vanuit een 'aangesproken' toegangspunt de bevoegdheid om dat daadwerkelijk te benutten alsnog kan worden getoetst, ipv helemaal 'aan het begin,' uiteraard mits daarvoor benodigde parameters tijdig (!) onderdeel van de aanspraak in kwestie uitmaken. Bedoel je het zó? Of?

86.72

Heb ik je deels tòch goed gehoord, maar zelfs grotendeels verkeerd begrepen. Laat je dat "onderweg" in de zin van alsnog bepalen door de – hiërarchische structuur die voor voorzieningen opgegeven is?

En ook alvast nog even over binnen- versus buitenbord, voor operationalisering met digitalisering dekt KnitbITs méér, moet immers véél meer dekken om 'het' te laten werken, dan Metapatroon methodisch helpt modelleren in de beperkte zin van – een model van – stelselmatige ordening van betekenisverschillen. Daaruit volgt dat KnitbITs niet, zeker niet volledig, met Metapatroon valt te modelleren. Maar ik vind dus dat je er met Metapatroon wel redelijk een algemene voorstelling van kan geven. Voor overzicht is dat relevant, want als hulpmiddel staat KnitbITs niet apart van de werkelijkheid, maar maakt er onderdeel van uit.

Kortom, met een gedeelte van het 'model' probeer ik geen ontwerp te schetsen om met KnitbITs te maken, maar te beschrijven zoals het resultaat wèrkt dankzij KnitbITs zoals jij gemaakt hebt als, zeg maar, operationaliseringsplatform. Klopt, toegespitst op KnitbITs als, vooruit, infrastructuur voor het andere modelgedeelte is de beschrijving van KnitbITs met het ene gedeelte selectief, ofwel allesbehalve volledig.

86.73

Iemand die de informatierotonde begint te gebruiken, is bekend met een AD-naam (AD: Active Directory).

Z/hij kan telkens uit een lijstje, eh, iets kiezen om te doen. Op de achtergrond zijn die 'doe-ietsen' geordend volgens homogene hiërarchie(ën).

Wat wordt getoond als een doe-iets betreft eventueel een voorziening die slechts gebruikt mag worden door wie expliciet bevoegd verklaard is tot gebruik ervan. Jij duidt slechts zulke voorzieningen aan als ... voorziening.

Ik blijf de term voorziening elders algemeen opvatten, dus ook voor doe-ietsen waar ongeautoriseerd gebruik van kan worden gemaakt. Maar hier volg ik de door jou toegelichte beperktere betekenis.

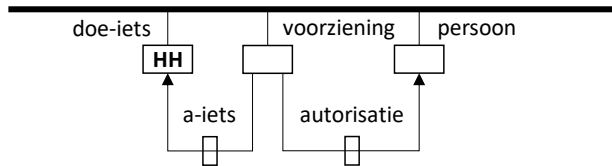
Een doe-iets dat onder regime van autorisatie staat, noem ik kortweg een a-iets.

Een voorziening kan meerdere doe-ietsen dienen. Want meerdere knooppunten in de homogene hiërarchieën van wat als doe-iets gepresenteerd worden, kunnen naar dezelfde voorziening leiden waarvoor dezelfde autorisatie-instellingen gelden.

Als een doe-iets als een a-iets naar een voorziening leidt, kan iemand die voorziening slechts daadwerkelijk gebruiken wanneer z/hij ervoor is geautoriseerd.

Een homogene hiërarchie van doe-ietsen legt een volgorde op. Iemand kan pas

lager in zo'n hiërarchie, dus later in termen van volgorde, stuiten op een doe-iets waar via een a- iets een voorziening bij hoort. Zijn/haar – dáárvor specifiek noodzakelijke, dwz aanvullend op Active Directory – autorisatie wordt dan als het ware “onderweg” nagegaan, en z/hij kan slechts dóór indien passende autorisatie kan worden vastgesteld.

Ik heb er toch maar weer een Metapatroon-plaatje van proberen te maken. :-) Kom ik met begrip inmiddels enigszins in de buurt?

86.74

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.70**.] Het bereik met autorisatiebeheer door een organisatie moet vanwege vernetwerkte digitalisering tot – vèr – buiten de organisatie zèlf kunnen reiken, zeg ook maar niet (!) langer beperkt blijven tot wie telt als medewerker ervan. Wie telt trouwens als medewerker? Hoe dan ook valt anders dan met open bereik o.a. wat een ... organisatie met zgn digitale toegankelijkheid nastreeft, nooit verantwoord e.d. door de ... organisatie te operationaliseren. Dat is ook voor de Rechtspraakorganisatie een herkenbare opgave.

Indien er per organisatie géén strikt afgebakend, aldus apart, domein voor autorisatiebeheer – meer – geldt, maar daarentegen ook en vooral voor autorisatie een stelsel – en dat is er één –aan de orde is, vergt besturing van autorisatie een samenwerkingsverband à la netwerk ipv hiërarchische inrichting. Elke stelselmatig gerichte verandering moet daar van meet af aan op mikken. Door autorisatiebeheer ‘landelijk’ te coördineren heeft de Rechtspraakorganisatie daar praktisch meteen mee te maken, omdat autorisatiebeheer van oudsher gebeurt per rechtbank e.d. Met de proef(opstelling) ligt de nadruk op verkenning van onderscheidend vermogen met situationele hoedanigheid. Voor aanduiding van zowel situatie als hoedanigheid is een zgn homogene hiërarchie beschikbaar; combinatie levert een situationele hoedanigheid op. Is die combinatie(mogelijkheid) enerzijds nodig (want met minder dan twee samenstellende delen lukt het niet), anderzijds voldoende (want meer dan die twee delen zijn overbodig) als stelselmatig bemeten opzet? Biedt situationele hoedanigheid de noemer om bevoegdheid tot gebruik van voorzieningen te ordenen?

Er blijkt inderdaad willekeurige ordening, dwz open voor variëteit, mee aangebracht en bijgehouden te kunnen worden. Het beheerbereik is feitelijk dienovereenkomstig open.

Wat mij betreft hebben we er meteen een praktische aanwijzing aan toegevoegd om de noodzakelijke continuïteit van interne autorisatie (oud) te verenigen met uitbreiding voor, zeg volgens dat traditionele perspectief maar, externe deelnemers aan digitaal gefaciliteerd informatieverkeer (nieuw). Met mijn excuus voor de theoretische beschrijving, :-) als deelgebieden van maatschappelijk verkeer moeten we verkeer in het publiek domein resp. intra-organisatorisch verkeer laten overlappen. Kenmerkend voor het overlappingsgedeelte is dat dezelfde persoon nota bene twee personages heeft. Dan is de ene situationele hoedanigheid van de persoon in kwestie passend bij het publiek domein; haar/zijn andere is intra-

organisatorisch passend. De samenhang bestaat er uit dat de intra-organisatorische situationele hoedanigheid (bekend als: organisatorische functie) voorwaardelijk is voor de situationele hoedanigheid (die geldt in het publiek domein, en vaak met de dezelfde hoedanigheidsaanduiding als de andere, intra-organisatorische). Tja, zonder die medewerkers in publiek-domeingerichte situationele hoedanigheden heeft een organisatie geen bestaansrecht. Dat maakt overlapping zelfs noodzakelijk. Als proef zijn we m.i. redelijk klaar met vertrouwd raken met wat er stelselmatig zoal komt kijken bij het opstellen van situationele hoedanigheden. In termen van een matrix omvat autorisatie echter tevens een voorzieningendimensie. Hoewel er althans in deze proefopstelling weinig tot niets mee gebeurt en dat voor een wizard met situationele hoedanigheid reeds genoeg gespecificeerd is en blijft, vind ik er in dit stadium alvast wèl meer over te zeggen. Dat heb ik eerder aangekondigd met vermelding van data (informatie) en proces als aspecten van digitale voorzieningen; figuur 25 toont een uiterst simplistisch model(letje).

Voor autorisatie van de informatierotonde heeft Martijn Houtman een ... voorziening opgezet. Wat de dimensie van situationele hoedanigheden betreft ontbreekt het daar nog aan ... situationele hoedanigheden. Bevoegdheid tot gebruik van voorzieningen krijgt een 'persoon' toegekend. Dat is stelselmatig dus véél te grofmazig.

De voorzieningendimensie is daar echter reeds verder ontwikkeld. De autorisatievoorziening voor de informatierotonde is immers niet bedoeld als, zeg maar, autorisatiewizard, maar ingesteld voor daadwerkelijke regeling van toegang tot voorzieningen. Zeg ook maar dat – de mogelijkheden van – een wizard daarbij inbegrepen moeten zijn.

Ik probeer hier, met op voorhand mijn dank aan Martijn voor zijn verbeteringen die stellig nodig zijn, de opzet van die autorisatievoorziening voor de informatierotonde ook voor mijzelf enigszins begrijpelijk te schetsen.

Wat 'doet' de informatierotonde? Informatie is en blijft nu eenmaal bijgehouden worden in verschillende registers. Ja, dankzij gebruik van de rotonde kan hun inhoud beter – eindelijk? – worden afgestemd. Dat biedt voordelen van – gewettigd vertrouwen in – informatiekwaliteit tot en met beheersmatig overzicht (waardoor beheerders zich vooral op informatiekwaliteit kunnen richten). Met aldus gestroomlijnde inhoud dankzij onderlinge afstemming zijn er nog steeds diverse registers. Zeker met relevante informatie 'buiten' de eigen organisatie, omvat het bereik hoe dan ook een meervoud aan registers, punt.

Als een register op de rotonde is aangesloten, kan er selectief informatie uit beschikbaar komen. Met aansluiting van meerdere registers – anders heeft een rotonde uiteraard geen zin – kan via de rotonde aldus een momentele (populair zou de aanduiding virtuele zijn) informatieverzameling zijn samengesteld met zulke selecties uit verschillende registers (Engels: providers).

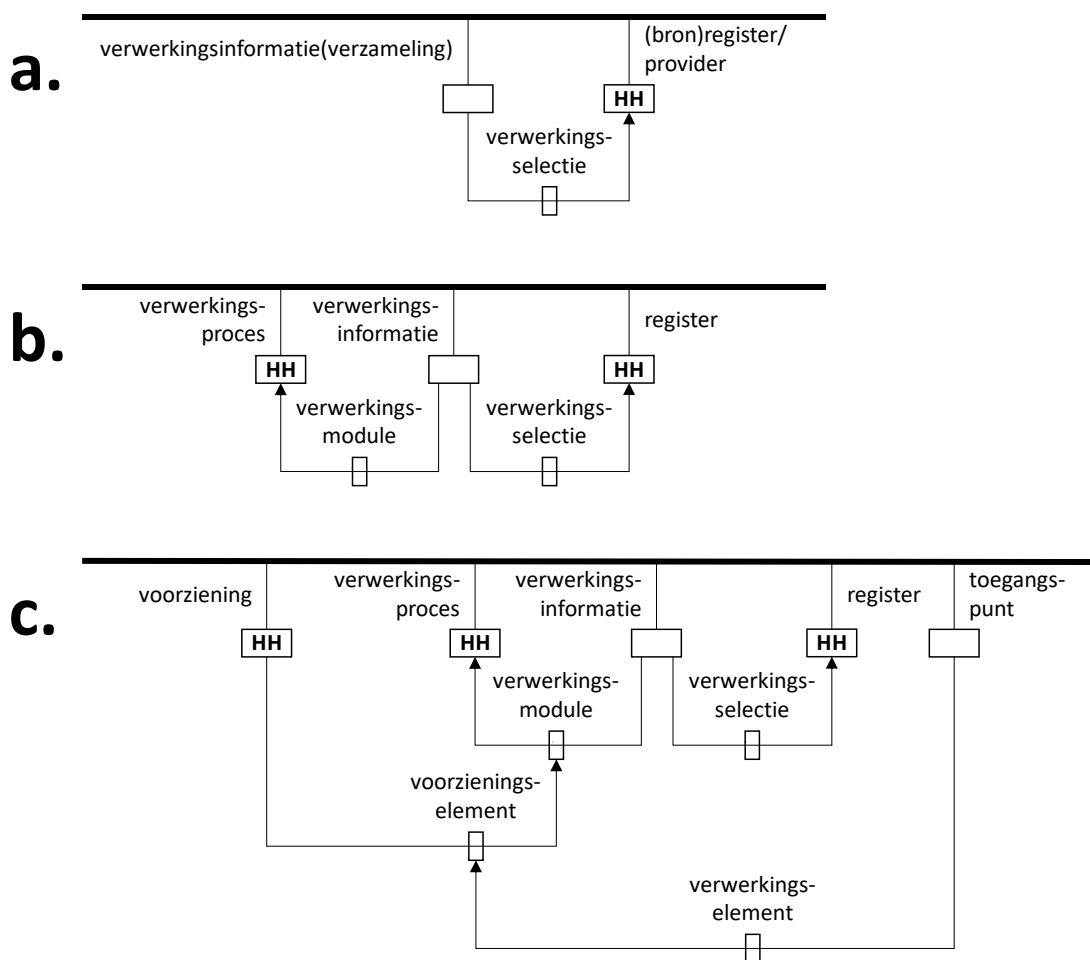
Goed, de informatierotonde stelt een momentele informatieverzameling samen. Waarom? Die dient ter verwerking. Figuur 39.a schetst allereerst dat (een) verwerkingsinformatie(verzameling) ont- resp. bestaat uit bepaalde selecties uit bepaalde (bron)registers.

Ja, klopt, op die manier verzorgt de informatierotonde tevens selectie uit een enkel register. Dat is er praktisch aan het stelselbeginsel. Ofwel, een stelselmatische opzet voorziet in een- resp. enkelvoudige gevallen als ondergrens van meervoud. Dus, één opzet voor alles, klaar.

Dezelfde informatie kan eventueel door verschillen processen worden verwerkt. In

figuur 39.b is aangegeven dat telkens een specifieke combinatie van – daarvoor uiteraard op elkaar afgestemd – verwerkingsinformatie(verzameling) en verwerkingsproces een verwerkingsmodule vormt.

Een voorziening, zo laat het model in figuur 39.c zien, kan dan verschillende verwerkingsmodulen omvatten. Volgens het perspectief van een voorziening zijn dat haar elementen. Intussen werkt een verwerkingsmodule via een toegangspunt, dus ermee rekening houdend dat zo'n module als element van allerlei voorzieningen kan gelden. Wat voor een personage een verwerkingsmodule als voorzieningselement is, is voor een toegangspunt (lees ook; digitale verwerking) verwerkingselement. Met traditionele toepassingen kan voor autorisatie vaak geen onderscheid naar verwerkingsinformatie worden gemaakt. Verwerkingsproces is dan het enig beschikbare criterium. Dat omvat het model van figuur 39.c als grensgeval door uitsluitend het volledige register in kwestie tot verwerkingsinformatie(verzameling) te bestempelen, enzovoort.

figuur 39

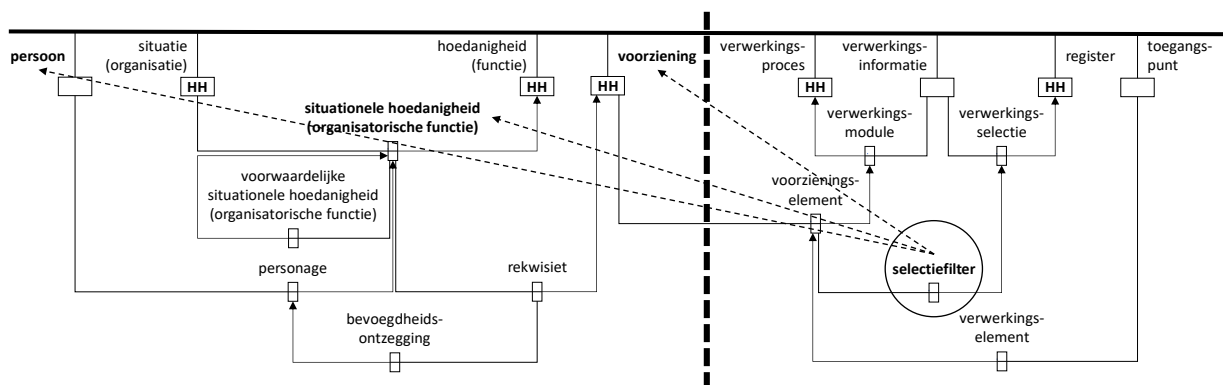
Ik heb de verwerkingsinformatie(verzameling) die met de informatieronde samengesteld wordt momenteel genoemd. Indien de benodigde (bron)registers direct (lees: on-line) beschikbaar zijn voor selectieve toegang, kan zulke informatie inderdaad per geval van gebruik selectief vergaard enz. worden. (Of anders lukt dat telkens met een voldoende volledig afschrift van daarvoor benodigde registers.) Het

ligt dan voor de hand om de verwerkingsselectie per register te – kunnen – laten afhangen van zowel voorziening als personage.

Personage en voorziening worden uiteraard opgenomen in het controlespoor (Engels: audit trail) van feitelijke verwerking. Ofwel, daarvoor **moeten** ze zelfs bekend zijn.

De voorziening in kwestie is bekend, omdat het gaat om verwerkingsinformatie voor een – verwerkingsmodule als – element ervan. Ook het personage is bekend als degene die de voorziening aangeroepen heeft. En met personage zijn persoon en situationele hoedanigheid gegeven.

Het nut resp. belang van persoon voor filtering moet meteen duidelijk zijn. Daarmee kan selectie bijvoorbeeld worden beperkt tot informatie over de persoon zelf, opdat z/hij met de voorziening tot gebruik waarvan z/hij bevoegd is géén andere persoonsinformatie te zien kan krijgen die óók allemaal wél in het desbetreffende register bijgehouden kan zijn. Zo kan een generiek voorziening(selement) volstaan. Dat leidt – pas – tot specifieke verwerking al naar gelang hoe dergelijke filters zijn ingesteld voor het samenstellen van bijbehorende verwerkingsinformatie. Met figuur 40 heb ik geprobeerd op hoofdlijn, ofwel zeer ruw geschetst, de begrippenverhoudingen aan te geven die variabelisering van – momentele – verwerkingsinformatie faciliteren. Voor de linker kant van het model heb ik daarvoor het model in figuur 38 overgenomen.

figuur 40

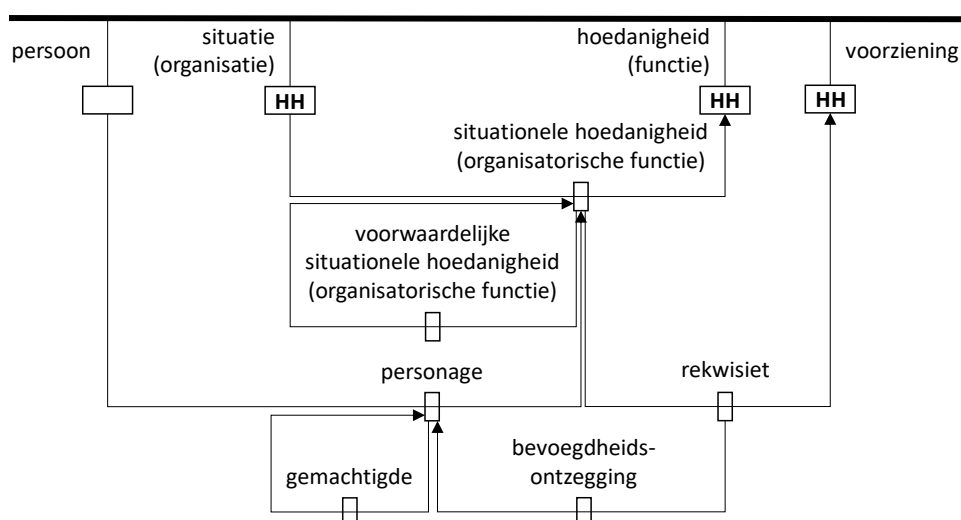
Oh ja, 'lezend' van links naar rechts kan het lijken alsof de verwerkingsinformatie, indien de selectie ervan dynamisch (lees dus ook: momenteel) gebeurt, voorafgaand aan passering van het toegangspunt opgesteld wordt. Dat is uiteraard slechts erná zinvol (en ook minder risicovol).

Met de verticale stippellijn iets rechts van het midden in figuur 40 staat aangegeven dat het gedeelte links ervan voorstelt wat de wizard dekt. (Zoiets als :-) wat rechts ervan is getekend, komt er noodzakelijkerwijs bij voor het regelen van tevens feitelijke toegang inclusief het met de informatierotonde voorzien in passende informatie ter verwerking. Overgeleverde toepassingen, thans stellig nog de meerderheid, zijn doorgaans niet op die stelselmatige manier toegankelijk te krijgen. Daarvoor blijft het vooralsnog bij de wizard.

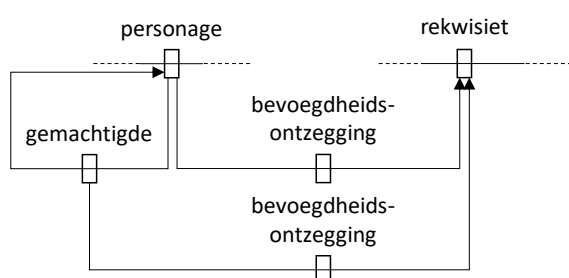
Voor de informatierotonde is feitelijke toegangsregeling in aanzet dus reeds stelselmatig operationeel (maar ontbreekt de procedurele ondersteuning van autorisatiebeheer die de huidige autorisatiewizard wél biedt; dat kan, en voor stelselmatigheid moet, dankzij overkoepelende opzet worden verenigd).

86.75

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.74.**] Omdat we opzettelijk nogal moeilijk doen over situationele hoedanigheden, dat is inderdaad wennen, blijken we het ons vèrder juist gemakkelijk te hebben gemaakt. Neem machtiging. Ik zou zeggen dat voor iemand àls personage ... iemand ànders eveneens àls personage kan/moet optreden als haar/zijn gemachtigde. Ingewikkelder dan zoals figuur 41 aangeeft als minimale uitbreiding van figuur 38 is het m.i. principieel niet. Zelf vind ik zo'n 'plaatje' pas zinvol tot verdere vragen resp. discussie erover leiden. Zo van, kan de gemachtigde eventueel over méér rekwisieten beschikken dan het personage dat z/hij vertegenwoordigt? In de gauwigheid komt het mij voor van niet. Ik kan mij eerder voorstellen dat de gemachtigde niet over àlle rekwisieten kan beschikken. Dat is hoe dan ook een – begripsmatig eenvoudige – kwestie van passende bevoegdheidsontzegging, zie figuur 42 voor het relevante uittreksel van het model; dat komt gewoon neer op méér van hetzelfde, maar wèl in een andere context.

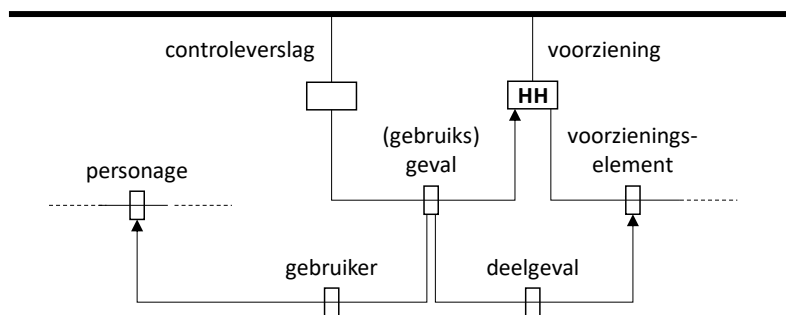

figuur 41

figuur 42

Ander onderwerp, controlespoor. Dat vergt het opstellen van een verslag (lees ook: proces verbaal :-) ... van een geval ... van het gebruik ... van een voorziening met haar voorzieningselementen.

figuur 43

Nota bene, controleverslagen worden op hun beurt bijgehouden in een register. Ook daaraan kan selectief informatie voor verwerking worden onttrokken. Inderdaad ... De stelselmatig bemeten opzet voor autorisatie tot en met controlespoor geldt in één moeite door, denk o.a. aan selectiefilters, inclusief controlespoor. Dat heet reflexief. Probeer vooral problemen te bedenken waarvoor tot dusver nog geen oplossingen voor zijn gevonden, althans geen samenhangende oplossingen. Dan helpt het om allereerst zulke problemen samenhangend te kunnen duiden. Dàt valt met een stelselmatige opzet te bereiken.

Zo begrijp ik dat een advocaat daarnaast (!) kan optreden als rechter-plaatsvervanger. Dat vraagt om beperking van haar/zijn, noem dat maar, digitale autorisatie. Het is immers niet de bedoeling dat z/hij over de voor rēchters bestemde informatie kan beschikken over gerechtelijke procedures waarin z/hij een partij vertegenwoordigt.

Maar hoe zit het met een, zeg maar, gewone rechter? Het lijkt mij evenmin de bedoeling dat z/hij over de voor rēchters bestemde informatie kan beschikken over gerechtelijke procedures waarin z/hijzelf partij is. Kortom, wat oppervlakkig beschouwd allemaal verschillende problemen lijken, kan algemener (lees hier ook: stelselmatig) opgevat als hetzelfde probleem gaan gelden. Want er is een algemenere, als zodanig enkele oplossing voor. En die staat reeds in figuur 40 opgenomen. Het selectiefilter moet zodanig 'reageren' op het personage dat de voorziening daadwerkelijk benut, dat door de verwerkingsselectie tot verwerkingsinformatie strijdigheid van belangen vermeden blijft. (Ook) daarmee moet dus met indeling volgens situationele hoedanigheden rekening worden gehouden. Dat behoort tot de nieuwe (!) opgaven van autorisatiebeheer. Nogmaals, stelselmatig autorisatiebeheer kan veel zowel kwaliteitsvoordelen opleveren als verspilling besparen. Dat lukt echter pas door er geschikte mensen voor op te leiden en ze bijbehorend nodige en voldoende ... autorisatie te verlenen. Anders heeft het geen zin, herstel, anders raakt autorisatie in hoog tempo onbeheersbaarder.

Ik wil het verkennend, proef en zo, ook nog – verder – even over de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) hebben. Artikel 4 van AVG vermeldt definities. Zo zijn er o.a. "de betrokkene" en "de verwerkingsverantwoordelijke."

Voorafgaand merk ik op dat ik de term verwerking gebruik, zoals in figuur 40, mede omdat die term in AVG zo prominent verschijnt.

Allereerst wijs ik op rēchten van de zgn betrokkene (zoals ze volgens AVG gelden). Daarvoor beperk ik mij hier tot het "recht van inzage van de betrokkene" (AVG, artikel 15). Dat gaat, uiteraard, gepaard met plicht(en) van de verwerkingsverantwoordelijke. Ik vind het model van figuur 40 helpen ter

verduidelijking.

De betrokkene heeft voor wat haar/zijn persoonsinformatie betreft allereerst recht op inzage in het (de) register(s) dat 'staat' onder verantwoordelijkheid van de verwerkingsverantwoordelijke (die ik wat die plicht betreft overigens registerverantwoordelijke genoemd zou hebben, maar goed). Vervolgens, ik ga verder met uitleg overeenkomstig figuur 40, heeft de betrokkene er recht op te weten wie onder verantwoordelijkheid van de verwerkingsverantwoordelijke in welke situationele hoedanigheid bevoegd verklaard is tot gebruik van welke voorziening (lees ook: voor welke "verwerkingsdoeleinden") die verwerking inhoudt van haar/zijn persoonsinformatie afkomstig uit eerder bedoeld(e) register(s), en welke persoonsinformatie daarmee precies gemoeid is. Tenslotte heeft de betrokkene het recht om te weten wie onder verantwoordelijkheid van de verwerkingsverantwoordelijke enz. welke van haar/zijn persoonsinformatie daadwerkelijk heeft verwerkt en wat daarvan de uitkomst is.

Tja, maatschappelijk verkeer als situatie en betrokkene als hoedanigheid, ik doe een ruwe suggestie, levert maatschappelijk-verkeer betrokkene op als situationele hoedanigheid. Een verwerkingsverantwoordelijke kan dan iederéén waarover registers onder haar/zijn ... verantwoordelijkheid informatie bevatten tot personage bestempelen, en wel als persoon in de situationele hoedanigheid van maatschappelijk-verkeer betrokkene. Nota bene, als persoon 'kent' de verwerkingsverantwoordelijke ze immers. Verklaar àlle personages met maatschappelijk-verkeer betrokkene als situationele hoedanigheid bevoegd tot gebruik van passende inzagevoorziening(en). Ook daarvoor schetst het model van figuur 40 op hoofdlijn de opzet, want zo algemener beschouwd gaat het gewoon om zoveelste autorisatie voor een zoveelste voorziening.

Er zijn stellig verwerkingsverantwoordelijken die de plicht tot het verschaffen van inzage zoveel mogelijk willen ontduiken. De Rechtspraakorganisatie heeft zelfs voordeel van – het faciliteren van – optimale inzagevoorziening(en) voor betrokkenen in de zin van AVG. Het blijkt aan digitaal instrumentarium weinig tot niets extra's te hoeven kosten dankzij stelselmatige opzet die – dus – ook dáárvoor geschikt is. Sterker nog, opheffing van fragmentatie, duplicatie e.d. bespaart tijd en geld, vermindert frustratie, enzovoort.

Als plicht van de verwerkingsverantwoordelijke ga ik hier slechts in op de "Gegevensbeschermingseffectbeoordeling" (AVG, artikel 35). De daarvoor gangbaar geraakte Engelstalige aanduiding is Data Protection Impact Assessment, nòg gangbaarder met weglating van Data en dan afgekort als PIA.

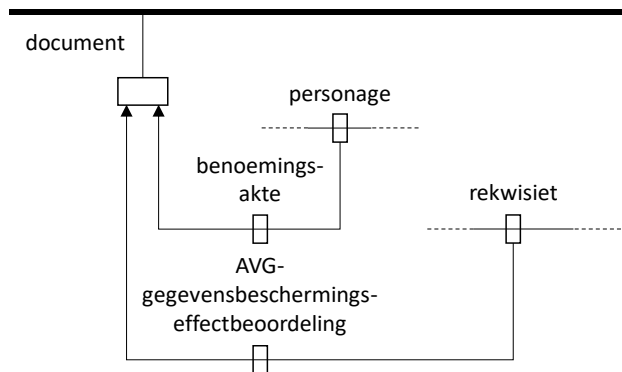
Ik haal er wederom het model van figuur 40 bij. Herstel, ik ga wat verder terug, naar figuur 34. Daar staat zoiets als een tweetrapsaanpak van autorisatie opgetekend. Dienovereenkomstig telt een PIA twee delen.

Het eerste deel kan om te beginnen 'beperkt' blijven tot voorzieningen met voorzieningselementen en zo door naar verwerkingsmodulen die persoonsinformatie als verwerkingsinformatie betreffen. Zonder verwerking van persoonsinformatie is een PIA niet aan de orde. Rechtspraak betreft echter mensen. Met allerlei – digitale – voorzieningen is stellig wèl persoonsinformatie gemoeid. Het ligt dan voor de hand om voor èlk van die voorzieningen een PIA op te stellen. Dat gaat inderdaad weer op een matrix lijken. Uitgaande van een voorziening is zij als rekvisiet beschikbaar verklaard voor een of meer situationele hoedanigheden (en aldus getrapt voor de personages waarmee personen er ... voorzien van zijn). In het eerste deel vergt èlke

combinatie van een voorziening en een situationele hoedanigheid waarvoor zij telt, beoordeling volgens gegevensbeschermingsrisico's. Toespitsing volgens steeds een situationele hoedanigheid helpt overzichtelijke, systematische opstelling.

Het tweede deel? De verwerkingsverantwoordelijke moet voorts aantonen dat verklaring tot personage, dwz het toekennen van een situationele hoedanigheid aan een persoon die op grond daarvan een voorziening voor verwerking van persoonsinformatie beschikbaar krijgt, met nodige en voldoende waarborgen voor het vermijden van risico's gebeurt.

Figuur 44 toont een modeluittreksel met toevoegingen die o.a. de verplichting tot het opstellen van een PIA dekken.

figuur 44

Ik acht het raadzaam om voor de volledige AVG na te gaan of het model van figuur 40 plus de aanvullingen volgens figuur 44 de eruit volgende informatiebehoeften dekt.

86.76

In de volgorde, opgezet met een homogene hiërarchie, wordt de gebruiker via een deur in een gang geleid voorzien van deuren, enzovoort. Helemaal aan het begin staat z/hij, althans met KnitbITs, in een gang met – niet meer en niet minder dan – één deur (zodat het verschil ertussen er daar – nog – niet toe doet).

[Zie ook **aantekening 86.73.**]

86.77

Juurd Eijssvoogel doet in **NRC** van 4 juli 2022 (katern **Cultuur**, pp. 4-5) verslag van zijn vraaggesprek met Susie Alegre, naar verluidt een Britse mensenrechtenadvocaat:

Ze pleit dringend voor wetgeving, die de greep van technologiebedrijven op ons leven en denken aan banden moet leggen.

Mee eens. Maar wat dan wèl? Daarover zegt ook Alegre niets, en Eijssvoogel komt kennelijk niet op het idee om haar ernaar te vragen.

Zoals er voor fysieke verplaatsingen de zgn openbare weg is, dus beschikbaar voor iederéén, vind ik allang dat de overheid tevens de zorg heeft voor infrastructuur voor digitaal informatieverkeer.

Alleen ergens tégen zijn schiet niet op. Ergens vóór trouwens evenmin, zoals ik ervaar.

86.78

Hmm, bedankt, :-) maar ik waan me nog steeds niet ècht in de buurt van begrip. Want hoe geldt er dan structuur voor de doe-ietsen? Als gebruiker krijg je toch steeds een opsomming van slechts bepaalde doe-ietsen voorgeschoteld, alsof je een gang betreedt met een aantal deuren, enzovoort?

[Zie ook **aantekening 86.76.**]

86.79

Wat we doen heet weliswaar een proef, maar eigenlijk proberen we juist niets nieuws te – hoeven – verzinnen. Dat zou Forum Standaardisatie toch moeten aanspreken. Wat blijkbaar reeds bestaat, blijkt immers alweer algemener bruikbaar en kan daarom met alweer méér recht als een standaard aanbevolen e.d. worden. Denk aan twee manden die allebei met peren gevuld zijn. Stel dat je wèl weet hoeveel peren er in elke mand zitten, maar nog niet hoeveel dat er bijelkaar zijn. Je herinnert je gelukkig dat je die vraag ooit met appels had en voor het antwoord met succes een methode voor appel-optellen gebruikt had. Je beseft nu dat het niet mag uitmaken wàt je optelt, nee, niet wat optellen betreft. De optelmethode is, kortom, algeméén bruikbaar. Het is onzin om eraan te blijven vasthouden dat appel-optellen een aparte methode vergt. Dankzij erkenning van een algeméén geldige resp. bruikbare methode kan je bijvoorbeeld ook appels en peren optellen, enzovoort. Toegegeven, je moet beschikken over enig abstractievermogen om het nut van dergelijke standaardisatie te waarderen. Daartoe blijkt niet iedereen in staat, althans niet onmiddellijk. Maar het valt zeker te leren. Wie het eenmaal doorheeft, wil ook niet meer anders. :-)

Voordelen zijn groot. Het belangrijkste voordeel is dat daarmee véél meer verschijnselen binnen het bereik van je begrip raken. De kans is bijgevolg véél kleiner dat je verschillen inclusief hun samenhang veronachtzaamt. Dat bevordert uiteraard de kwaliteit van beheer. Voorts heb je aan één en hetzelfde beheermiddel genoeg voor feitelijk open bereik van beheer.

Nogmaals, dat zou Forum Standaardisatie toch moeten aanspreken.

Zo zijn we de proef ingegaan met het idee dat het onzin moet zijn om voor autorisatie voor digitale voorzieningen een aparte grondslag te laten gelden, dwz afwijkend van de grondslag voor willekeurige gedragsregeling.

Inmiddels loopt de proef ten einde. Daarom zet ik onze overwegingen nog eens op een rijtje. Klopt, de redenering die volgt is nogal ... abstract, zeg ook maar theoretisch. Maar dat kàn dus niet anders, wil je uitkomen op wat infrastructureel pràktisch als standaard, maw zo algemeen mogelijk bruikbaar, moet kunnen gelden. Interoperabiliteit veronderstelt verkeer, met verkeer op z'n algemeenst opgevat als onderlinge omgang. Verkeer veronderstelt dus deelnemers èn hun betrekking(en) in de zin van relatie(s).

Verkeersdeelnemers moeten, omdàt ze tot elkaar in betrekking staan, hun respectievelijke gedragingen – op elkaar – kunnen afstemmen. Daarvoor wisselen ze tijdig informatie uit: informatieverkeer.

Wat passend (verkeers)gedrag is, hangt af van de (verkeers)situatie. Voor afstemming passende informatie moet daarom nodig en voldoende duidelijke aanduiding van de situatie in kwestie omvatten: context. Anders faalt afstemming. Zolang deelnemers van elkaar al dan niet bewust 'weten' dat zij in een bepaalde situatie verkeren (lees dus ook: met elkaar omgaan), hebben zij geen behoefte aan

explicitering met context (en kan toevoeging ervan achterwege blijven). Voor zulke, eh, intieme interoperabiliteit volstaat enkelvoudig gestructureerde informatie. Zo van, 'we' verkeren in een woonkamer, zodat bank wel dat zitmeubel zal betekenen. Of 'we' spelen Monopoly, dwz met betekenis van bank van dien. Enzovoort.

Dat verandert principieel zodra het verkeersbereik verschillende situaties betreft. Ofwel, iemand kan zonder dat ene bereik te verlaten wisselen van deelnemer in de ene naar deelnemer in een andere situatie.

Dat begint meteen met méér dan één situatie, maw al vanaf twee situaties; waarborging van interoperabiliteit vergt uitbreiding van informatie met context, punt. De ene deelnemer geeft daarmee voor optimale afstemming aan in welke situatie z/hij overige deelnemers aanspreekt.

Verkeersdeelnemers zijn ongeacht, zeg ook met open, verkeersbereik eenduidig te typeren volgens samenstelling van situatie en hoedanigheid. Iemand – maar overigens ook iets, zij het dan passief ipv met een actief aandeel – wisselt met de situatie van hoedanigheid er 'in,' enzovoort.

Iedereen 'weet' van zichzelf dat z/hij zich naar omstandigheden anders gedraagt. En wie dat vergeet, mag hopen dat z/hij er prompt genoeg op gewezen wordt.

Zo wordt altijd en alom (!) het – verloop van het – maatschappelijk verkeer geregeld. Een bepaalde regeling veronderstelt 1. een maatschappelijk-verkeerssituatie, 2. daar 'binnen' respectievelijke hoedanigheden en 3. per situationele hoedanigheid gedragsbepalingen die afstemming dienen van gedrag door deelnemers volgens zulke situationele hoedanigheden.

Het regelingspectrum loopt van formele wet- en regelgeving via normen en waarden onder de noemer van (sub)cultuur tot en met wat deelnemers eventueel afwijkend voor een unieke ontmoeting afspreken (en de deelnemer met de verhoudingsgewijs overheersende machtspositie door overtreding van wet- en regelgeving resp. normen vaak misbruik maakt van de intimiteit van de gelegenheid). Waarop hebben wij met de proef aangesloten om toch vooral niets nieuws te bedenken? De grondslag voor differentiële gedragsregeling geldt volgens ons tevens voor zgn digitalisering van informatieverkeer.

Gedragsregeling wat betreft zowel – het bijhouden van – verklaringen van (on)bevoegdheden tot gebruik van digitale voorzieningen als, mits bevoegd verklaard, het regelen van feitelijke toegang ertoe, staat bekend als autorisatie(beheer).

Het bereik van autorisatie neemt sterk toe. Een beknopte historische schets van digitale ontwikkelingen kan verduidelijken dat een apart bedachte, zeer beperkt geldige grondslag destijds prima voldeed ... onder de voorwaarde, inderdaad, van die – overigens stellig eenzijdig, dwz digitaal-technisch en vergaand impliciet, veronderstelde – beperking. Die voorwaarde is daarentegen allang volstrekt ongeldig, maar met alsmaar onbeheersbaardere autorisatie tot voorspelbaar gevolg. Er is dringend behoefte aan stelselmatig passende grondslag. En dat is dus niets nieuws ...

In organisaties beschikten sommige medewerkers elk over een terminal (ook genoemd: beeldscherm- resp. werkstation). Zo'n terminal was dan op één computer aangesloten; daarmee kon de desbetreffende medewerker één informatiesysteem (lees ook: toepassing) gebruiken. Ofwel, vrijwel volledig impliciete context. Hoogstens waren er verschillende zgn rollen voorzien en kreeg elke medewerker zo'n rol toegekend. Daarmee kon z/hij dan bepaalde mogelijkheden van de

toepassing wèl en andere dus juist niet gebruiken.

Voor de inventarisatie van relevante rollen werd slechts – het gedeelte van – de organisatie beschouwd waarvan de medewerker de toepassing in kwestie gebruikten. Aan een maatschappelijk beginsel voor regulering van gedragsafstemming dacht daarbij niemand, al helemaal niet omdat autorisatie destijds als aanhangsel gold zonder digitaal-technisch aanzien (maar wel volledig aan, zoals ze tegenwoordig heten, ict-ers overgelaten werd).

Organisaties gingen interne netwerken aanleggen. Daarop werden enerzijds, zeg maar even, alle terminals, anderzijds alle computers aangesloten. Autorisatie vergde – dus – navenant méér uitdrukkelijke context. Slechts aanduiding van rol volstond niet meer. Als contextuele toevoeging kwam er aanduiding van de toepassing bij. Intussen veranderde echter de opzet onder invloed van zo'n netwerk. Voorheen stonden computers gescheiden opgesteld. Daardoor bleven alsmaar uitdijende toepassingen inclusief register(s) noodzakelijkerwijs eveneens strikt van elkaar gescheiden met verspillende herhalingen van zowel informatie – wat dan weer noodzaakt tot afstemming – als programmatuur van dien. Via een netwerk kunnen modulen, dwz veel kleinschaliger bouwstenen, echter in meerdere configuraties opgenomen zijn. Dergelijk hergebruik laat de traditioneel monolithische informatiesystemen annex toepassingen verdwijnen. Daarmee is toepassing echter geen passend criterium meer, in combinatie met rol, voor autorisatie. Daarvoor kwam configuratie resp. enig onderdeel ervan in de plaats. Maar bedoelde modularisering kent vooral een digitaal-technische insteek. Ofwel, een configuratie(gedeelte) is wat regulering van situationele verkeersverhouding niet of nauwelijks geschikt als onderscheidend kenmerk (lees dus ook: voor passende contextualisering) van autorisatie.

Toen kwam óók nog het Internet. Dat is inderdaad eveneens een netwerk, maar met alweer véél omvattender bereik (en nòg omvattender kunnen we ons eigenlijk – nog? – niet voorstellen). De digitaal-technische modulariseringstrend zet zich dóór. Autorisatie is echter alom nog geënt op wat oorspronkelijk per toepassing-in-afzondering volstond: rollen. Dat wringt dus navenant sterker.

Er valt domweg geen greep op te krijgen, zolang een aparte, zeer beperkt geldige grondslag gehandhaafd blijft. Tja, voor ict-ers kan het nieuw zijn om hùn beperkt digitaal-technische opvatting te verlaten en te vervangen door wat als grondslag voor gedragsregeling juist helemaal ... niets nieuws is. Zodra bestuurders dat begrijpen, en vooral wie rechten, bestuurskunde e.d. heeft gestudeerd zou er toch geen moeite mee mogen hebben, kunnen ze ict-ers de rijkere, op stelselmatig verkeer gerichte grondslag voorhouden als ... standaard om te volgen.

Wie beseft dat situationele hoedanigheid de grondslag is voor differentiële gedragsregeling van – het verloop van – willekeurig wèlk maatschappelijk verkeer, zal – moeten – erkennen dat autorisatie voor digitaal informatieverkeer die opzet moet volgen. Daar zijn 'we' door het Internet natuurlijk ook allang aan toe. Als grondslag vooral niet iets apàrts, en dus ook niets nieuws.

Er is tot dusver voor autorisatie, dwz gericht op gebruik van digitale voorzieningen, echter weinig tot niets op die manier zelfs maar geprobeerd. Ook daarvoor blijkt de digitaal-technisch zeer beperkt gebleven oriëntatie overheersen die autorisatie op netwerkschaal blijft zien als autorisatie voor een aparte toepassing, maar dan steeds groter. Maar met netwerk tussen enerzijds deelnemers, anderzijds digitale voorzieningen vergt autorisatie een kwalitatief andere grondslag, te weten geschikt

voor open bereik met informatieverkeer.

Voor de zoveelste keer, er is niets nieuws voor nodig, integendeel. We moeten 'gewoon' begrijpen dat digitale autorisatie 'ook maar' regulering van verkeer, in dit geval dus informatieverkeer, betreft.

De Rechtspraakorganisatie heeft met een proef dus onderzocht, of – onderscheid volgens – situationele hoedanigheid inderdaad de geschikte grondslag biedt óók voor (lees ook: inclusief) digitale autorisatie.

Het relevante verkeersbereik is radicaal open verondersteld, zeg ook maar stelselmatig. De Rechtspraak wil immers zgn digitale toegankelijkheid faciliteren: ook rechtzoekenden en hun vertegenwoordigers – en wie weet wie verder – worden bevoegd verklaard tot gebruik van bepaalde digitale voorzieningen met de Rechtspraak als – in termen van AVG – verwerkingsverantwoordelijke.

Om zo praktisch mogelijk ervaring te verkrijgen met stelselmatig bemeten benoemen van situationele hoedanigheden hebben enkele medewerkers van de Rechtspraak, zgn functionele beheerders, een wèrkende digitale voorziening, de proefopstelling, gebruikt.

De proef levert bevestiging dat situationele hoedanigheid (traditioneel intra-organisatorisch: organisatorische functies) de passende grondslag is voor stelselmatige autorisatie.

Zoals aangegeven, ligt er wel een drempel. De vanzelfsprekendheid van beperking tot 'eigen' toepassing resp. organisatie(onderdeel) met alles concreet herkenbaar moeten medewerkers verantwoordelijk voor autorisatiebeheer àfleren, terwijl ze expliciete contextualisering volgens abstracte(re) variabelen ter borging van eenduidigheid op stelselschaal moeten áánleren. Die schaal blijkt voor rechtsprakelijk informatieverkeer overigens prompt zelfs internationaal (wat bijbehorende uitbreiding van contextualisering vergt).

Er waren geen voorbeelden, het was allemaal nieuw. Hoewel het een overgeleverde grondslag is dat telkens een regeling een maatschappelijk-verkeerssituatie betreft, enzovoort, zijn onderscheidende criteria voor verschillende (!) regelingen nooit op deze manier samenhangend (!) weergegeven. Kortom, door het slagen van de proef kan er tevens als het ware òmgekeerd veel ruimer gevolg aan worden gegeven dan uitsluitend voor digitale autorisatie, te weten voor stelselmatig overzichtelijke inventarisatie enzovoort van regelingen.

Daarom helpt die grondslag als standaard.

We hebben dankzij de proef m.i. nog veel meer geleerd. Daarom heb ik hier 'apart' zo'n stelselmatig punt van die grondslag gemaakt. Wordt vervolgd (lees: uitgewerkt).

86.80

[X] vertelde me terloops dat [Y] jou terecht wees toen je mij als architect bestempelde. :-) Mag ik je mijn uitleg geven?

Ik vind dat wie zich voor digitalisering als architect uitgeven, vrijwel allemaal eenzijdig uitgaan van digitale technologieën. Daarbij ben ik meestal overigens ook niet zo onder de indruk van wat zij ervan begrijpen. Hoe dan ook veronachtzamen zij daardoor vergaand voor wie de resulterende hulpmiddelen bestemd zijn en waarvóór. De beroepsaanduiding architect vind ik dan op z'n minst nogal misleidend. Voor een bouwkundige opgave wordt een bouwkundig architect immers niet ingeschakeld omdat z/hij expert in bouwmaterialen is. Z/hij moet er uiteraard van alles en nog wat van weten, en zulke experts zonodig inschakelen, maar die kennis moet in dienst staan van haar/zijn opgave van het ontwerpen van een bouwsel

waarmee gebruikers en overige belanghebbenden, nadat het volgens ontwerp gerealiseerd is, optimaal gediend zijn.

Omdat ik de aanduiding architect gekaapt vind, overigens bijna dertig jaar geleden, door wie zich vergeleken met bijvoorbeeld verhoudingen onder de noemer van bouwkunde nota bene juist niet zo gedragen, nog ervan afgezien dat de architectentitel wettelijk beschermd is en ict-ers niet ‘onder’ die bepalingen vallen, kies ik ervoor wat ik vakmatig doe anders te noemen: informatiekundig ontwerpen. Dat past volgens het onderscheid dat – ooit? – gold tussen informatiekunde en informatica.

Zgn ict-architecten beoefenen m.i. hoogstens informatica en zouden dus naar een informatiekundig ontwerp moeten handelen. In de praktijk zijn zgn ict-architecten er echter in geslaagd, klopt, dankzij kaping van die titel, dat het lijkt dat de behoefte aan c.q. noodzaak tot informatiekundig ontwerp(en) überhaupt niet bestaat. Intussen trekken programmeurs zich op hun beurt doorgaans volstrekt niets aan van wat die architecten beweren. Misschien is dat nog een geluk bij een ongeluk, maar deskundige aandacht voor informatiekundig ontwerp(en) – wat voor wat ingewikkelder en zeker voor stelselmatig bemeten voorzieningen toch ècht een ander vak is – mag je dat natuurlijk niet noemen, integendeel.

Als je de proefteksten leest die ik in het kader van de autorisatieproef opstel, herken je hopelijk wat ik zoal onder informatiekundig ontwerpen versta. Daarbij moet de nadruk m.i. liggen op leren begrijpen van wèrkelijke mensen in hun wèrkelijke situaties enzovoort, opdat ze onder meer (!) over passende digitale voorzieningen kunnen beschikken. Hoe beter dàt begrip, en je herkent hopelijk ook – want wat weet ik als buitenstaander om te beginnen eigenlijk? – dat ik dat o.a. met die proefteksten voortdurend toets, des te passender ook die voorzieningen – pas – ontworpen en zo door naar ontwikkeld, ingevoerd, beheerd e.d. kunnen zijn. Dat lukt nooit door, de wereld als het ware op z’n kop stellend, van digitale technologie uit te gaan, laat staan door het perspectief daartoe feitelijk te – willen – beperken. Zulke kortzichtigheid verklaart herhaalde mislukking met/door digitalisering.

Maar wie ben ik?

86.81

Wellicht houd ik mijzelf voor de gek, maar ik ... houd het er maar op dat ik begripsmatig dicht genoeg in de buurt ben gekomen. :-)

[Zie ook **aantekening 86.78.**]

86.82

Voor zover je er nog aansporing toe nodig hebt, wil ik maar zeggen dat je het met “disclaimers” ook weer niet moet overdrijven. Zeg ook maar dat je kennelijk “een goede dag” hebt. :-)

Ik dram over relativiteit nog even door, noem het maar de leeftijd, en vind, inderdaad, als ingenieur, dus praktisch gericht, dat “abstracties” altijd slechts middel mogen zijn. Ze kunnen hèlpen om allerlei concrete verschijnselen op dezelfde manier te begrijpen, ermee om te gaan, enzovoort. Altijd handig, nietwaar? Als iemand ze voortdurend in/voor het werk benut, ben ik het wel. Maar, nogmaals, ze zijn géén doel op zichzelf. En van wie er desondanks in blijft ‘hangen,’ vraag ik mij of z/hij zèlf begrijpt wat z/hij ermee aan het doen is. Terwijl jij denkt dat zulke “abstracties” jou je “pet ver te boven gaan[n],” zou er zonder enige poging tot concretisering weleens weinig tot niets onder die pet kunnen zitten dat überhaupt

begrijpelijk is. Ik meen aan het slot van zijn scriptie subtiel geformuleerd protest van je broer te kunnen aanwijzen tegen dergelijk l0sgezongen sofisme (in de zin van Socrates' kritiek, zoals door Plato doorgegeven). Als ik hem goed begrepen heb, juich ik zijn kritiek graag toe.

Wat mij betreft sla je formules, vergelijkingen en logische uitdrukkingen zelfs helemaal over. Je wordt er toch niets wijzer door, zolang je niet eens weet welke concrete verschijnselen daarmee als het ware verzameld opgevat zijn ter beoordeling enzovoort. Tja, zgn ingewijden slaan vaak juist die concrete oriëntatieslagen voor aan- resp. uitloop over. Wellicht doen ze dat niet eens – meer – opzettelijk, maar intussen blijft het voor niet-ingewijden een raadsel of 'we' er iets aan hebben. Hoeveel onderzoek is er niet triviaal?! Je doet aannames, zoekt er logische uitdrukkingen voor, manipuleert die uitdrukkingen op een manier die toch niemand natrekt en, voilà, je krijgt je aannames ... bevestigt. Tjonge.

En verder wat mij betreft moet je ditmaal de speciale relativiteitstheorie niet willen begrijpen, over ... relativiteit gesproken althans niet in afzondering, op zichzelf. Je moet je vooral zèlf een verzameling verschijnselen kunnen voorstellen, dus concreet herkenbaar voor jezelf, die zo'n theorie dan in één moeite helpt verklaren.

Mijn idee van Einsteins beide relativiteitstheorieën is dan toch overwegend van een waarnemer die moet beseffen dat, op z'n Engels gezegd, what you see is not what you get. Ja, wat er 'van' een verschijnsel waarneembaar is, hangt 'natuurlijk' zowel van het – soort – verschijnsel als van het, zeg maar, waarnemingsvermogen van de waarnemer af. De waarnemingsvertekening kan dus variëren, met dan voor elke tekensoort daarop bemeten vertekeningsformules. Ik maak mij daar verder niet druk om. Dat laat ik graag aan specialisten over. Wat ik echter graag van hen zou willen horen, is uiteraard of ik de clou van die theorieën door heb. Maar het kan ook zijn, dat ze niet – meer – kunnen begrijpen wat ik wil – kunnen – begrijpen, omdat ze met hun theoretische bemoeienis inmiddels contact met concretisering hebben verloren. Het lijkt mij dat jij daar nieuwsgierig naar bent. Wat ziet je broer als relevant? Als het goed is, blijft dat voor iedereen haar/zijn leven lang steeds de vraag. Ook hij is zeker ... op zoek. Het helpt volgens mij als je die vraag gesteld krijgt, af en toe, :-) door iemand die je vertrouwt.

Ik benadruk dat volhouden volgens "abstracties" èxtra kan lonen. Zo heb ik nogal abstract een semiotisch schema opgesteld om pas achteraf te kunnen vaststellen hoe omvangrijk de verzameling wel niet is van daadwerkelijke tekenverschijnselen die er allemaal alweer begrijpelijk(er), nou ja, dat vind ik dan, mee kunnen worden geduid. Ik bedoel óók maar, dat tòch praktijk vroeg of laat wèrkelijk telt.

Natuurkundigen moeten het niet omdraaien. Het is niet zo, nota bene 'natuurlijk' niet, dat 'we' oorspronkelijk allemaal het idee van een zgn absolute klok hadden. Dat is een laat verzinzel van mensen die zich als natuurkundigen gingen beschouwen. Nu zij we nòg weer iets later, over tijdsverloop gesproken, en stappen zij van dat idee af. Prima. Op hun, eh, tijdelijke manier begreep eigenlijk toch al niemand het, niet ècht (wat ook niet kan, als het dat inderdaad niet is). Intussen doen 'we' voor onze zgn dagelijkse gedragingen wel degelijk alsòf we hetzelfde tijdsverloop delen. Dat helpt, ook weer heel praktisch, om onze gedragingen op elkaar af te stemmen en met vertekeningen gaan we zó routinematig om dat we ons er doorgaans niet van bewust raken. Dat gebeurt pas als afstemming mislukt, weer een probleem in zien en op zoek naar oplossing gaan. Voordat er elektromagnetische straling kon worden opgewekt, kònden er domweg geen problemen door komen, laat staan worden

herkend. Als er een apparaat wordt gemaakt om nòg weer kleinere deeltjes te máken, mag je niet raar opkijken dat ze na enige tijd worden ... ontdekt. En daarvoor wordt dan weer een “theorie [...] ontworpen,” die er feitelijk al was om dat apparaat te – kunnen – maken.

Over onweer, de vertekeningformules voor lichtwaarneming verschillen van die voor geluidswaarneming. Je hoeft ze pas te kennen als je redelijk precies wil kunnen nagaan wáár de onweersbui inmiddels ‘verblijft’ op het eerdere moment dat je de flits ziet resp. het latere moment dat je de donder hoort. Ik geloof dat verder wel.

Volgens mij stel jij met zoveel woorden de vraag of licht zich altijd, zeg ook maar principieel resp. objectief, sneller dan geluid verplaatst. Ach, waarom zouden we dat ook niet van omstandigheden laten afhangen? We krijgen inderdaad geleerd dat het altijd zo is, omdat wij altijd in omstandigheden verkeren dàt het een praktische veronderstelling is voor concreet gedrag. Die relativiteitstheorieën geven aanleiding tot allerlei zgn gedachtenexperimenten. Rara, waarom heten ze zo? Niemand heeft in werkelijkheid een raket voorbij zien knallen en de passagier in ‘onze’ vijf minuten van een baby in een grijsaard zien veranderen. Leuk bedacht, dat wel.

Een vertekeningssklassieker is de rechte stok met een gedeelte ervan boven en een gedeelte ervan in het water. Je ziet ‘m gebroken op het wateroppervlak.

Dat klinkt als een uitvlucht, te weten om concretisering te kunnen blijven ontwijken.

In een raamwerk moet iets – gaan – passen. Wat heb je er anders aan? Vooruit, stel dat er allerlei gedachtenexperimenten door worden geïnspireerd. Maar wat levert zo’n experiment dan op? Een raamwerk, soms? Die discussie begrijpen de deelnemers eraan zèlf evenmin.

Op zijn beurt moet je broer ook met jou willen discussiëren. Je helpt hem m.i. daarbij door dichtbij je dagelijkse ervaringen te blijven. Die zie je graag van zijn algemenere verklaringen voorzien, prima, altijd praktisch. Een raamwerk dat onbereikbaar hoog en daardoor onbegrijpelijk over zweeft, daar heb je niets aan. Je wil best “over zaken na [...] denken,” maar welke dan?

[Zie ook **aantekening 86.60.**]

86.83

Verdiend of niet, graag lees ik een compliment in jouw bericht, :-) dus daarvoor zeer bedankt. Geef me ajb even tijd voor een nadere reactie. (Want) je geeft m.i. een aanzet voor een belangwekkende, zelfs noodzakelijke discussie. Wat mij voor mijn a.s. bijdrage zou helpen, is om te weten of jij die functiebeschrijving voor een zgn enterprise architect algemeen bedoelt. Of is ‘ie opgesteld specifiek(er) voor jullie organisatie?

[Zie ook **aantekening 86.80.**]

86.84

Dank je zeer voor inzage in die kenschets van “de enterprise architect.” Ik geef je graag toch maar zsm mijn opvatting. Aarzel ajb niet mij te laten weten als je er anders over denkt. Wie weet vind je het allemaal maar geneuzel.

Ja, dat klinkt verstandig, “een technologiestrategie,” zij het dat er met het relevante bereik één strategie voor digitale informatietechnologieën moet zijn. Ofwel, dè technologiestrategie. Daaruit volgt echter niet dat daarvoor de keuze op één technologie moet uitvallen. Hoe ruimer het bereik, des te groter is uiteraard de kans dat ook voor techniek variëteit onontkoombaar resp. gewenst is.

Het klinkt echter alsof de technologiestrategie, zeg maar, leidend geldt. Zo ja, dat is

onzin. We hebben het kennelijk over strategische keuzes voor informatietechnologieën. Zo'n strategie staat niet op zichzelf, maar moet ergens van zijn afgeleid. Noem dat eens de (!) informatieverkeersstrategie.

Rara, wie ontwerpt de informatieverkeersstrategie? En wat is dat dan, die strategie? Dat is het verkeersplan. Dus, wie tellen volgens het relevante bereik allemaal als deelnemer aan informatieverkeer? Hoe dat verkeer valt te faciliteren, met een of andere digitale technologie, of juist niet, doet er principieel niet toe. Dergelijke overwegingen zijn van later zorg. Dankzij de verkeersoriëntatie ligt de nadruk op verhoudingen tussen deelnemers. Waarom onderhouden zij 'hun' verkeer? Dat moet de opsteller van de informatieverkeersstrategie grondig willen begrijpen om vervolgens te kunnen plannen welke informatie zij daarvoor uitwisselen, eventueel elk zelf verder verwerken, enzovoort. Nogmaals, voor dat ontwerp c.q. die planning ligt in elk geval de nadruk nog lang niet op digitale uitwisselings- en verwerkingstechnologieën.

Het is niet verstandig om een technicus de informatieverkeersstrategie te laten opstellen. Dat vind ik dus een opgave voor een – zoals ik zo iemand noem – informatiekundig ontwerper. Laat dat zeker niet over aan iemand die zich voorstelt als een architect, althans niet als z/hij abusievelijk, erger nog, volstrekt averechts meent dat het echte werk met technologiestrategie begint.

Je herkent hopelijk eveneens dat het bereik met relevante verkeersverhoudingen de grens van de 'eigen' organisatie ver overstijgt. Laat het opstellen van de informatieverkeersstrategie daarom al helemaal niet over aan iemand die zich voorstelt als enterprise architect, althans niet als z/hij nog denkt dat informatieverkeer prompt ophoudt aan de organisatiegrens. Het bestaansrecht van nota bene elke organisatie zit 'm in verhoudingen met deelnemers erbuiten. Een zakelijk bedrijf kan zonder klanten niet verder, een overheidsorganisatie heeft zorg voor burgers, ga maar door.

Kortom, informatieverkeersstrategie vergt stelselmatige oriëntatie.

De functie-aanduiding architect hebben ict-ers ontleend aan de gebouwde omgeving. Wat zgn ict-architecten doen is echter niet zozeer vergelijkbaar met de opgaven van bouwkundig architecten, maar veeleer met wat raadgevend ingenieurs 'daar' doen. Nog ervan afgezien dat zulke ingenieurs doorgaans wel een degelijke opleiding afgesloten hebben, terwijl het lijkt alsof iedereen zich maar ict-architect noemt, geven zij advies over constructietechniek. Omdat constructief verschillende gespecialiseerde aspecten kunnen gelden, zijn er dienovereenkomstig gespecialiseerde raadgevende ingenieurs. De bouwkundig architect schakelt zulke specialisten in en/of zulke specialisten stellen resp. detailontwerpen op uitgaande van het algemene (plan)ontwerp van de bouwkundig architect.

Waren zgn ict-architecten maar specialist op het gebied van programmatuurconstructie (Engels: software engineering).

Er gaapt een kloof. Zowel bestuurders als ict-ers beseffen niet dat informatieverkeersstrategie met stelselmatigheid van dien ontbreekt. Ze vergissen zich collectief dat zowel succesvolle als beheersbare digitalisering slechts "een technologiestrategie" behoeft. De groeiende verlamming is moeilijk te doorbreken zolang ict-ers feitelijk geen informatiekundig benul hebben en bestuurders zich door hen laten gijzelen doordat zij abusievelijk menen afhankelijk van ze te zijn.

Ja, ict-ers zijn en blijven onmisbaar. Maar zij zijn beslist géén informatiekundig ontwerper.

Wat wij met de proef inderdaad ... proberen, dankzij [X] en [Y] die er ruimte voor geven, is vooral voorrang geven aan wat ik hier als informatieverkeersstrategie opper, dus van meet af aan stelselmatig bemeten, dwz op willekeurige verkeersverhoudingen met willekeurige deelnemers. Je merkt dat we daarvoor “andere architecten, productmanagers en business owners” vooralsnog, wat oneerbiedig gezegd, zelfs mijden. Die hebben toch geen verstand van werkelijke deelnemers in relevante verhoudingen. Daarvoor is er maar één plek waar je als informatiekundig ontwerper zijn moet, de zgn werkvloer. De kleine proefgroep telt mensen met precies die ervaring. Nee, geen toeval.

Ik zou “productkeuzes” niet exclusief over de noemer van technologiestrategie plaatsen, laat staan dat “de enterprise architect” er de doorslaggevende stem voor kan hebben. Die kan de informatiekundig ontwerper als, vooruit, informatieverkeersstrategie overigens evenmin hebben. Bestuurders beslissen, adviseurs ... adviseren.

Oh ja, in termen van – de vergelijking met – de gebouwde omgeving kan je de informatieverkeersstrategie een planoloog noemen. Zijn we daarvoor helemaal òf van de term architect. :-)

Het is prima dat “de enterprise architect stimuleert,” maar dat heeft pas zin in het kader van een stelselmatige informatieverkeersstrategie. Anders wordt de kloof steeds sneller steeds breder, nog afgezien van ontwerpeloze verspilling die agile heet.

En wat is dat nu weer, “enabler epics”? Hoe dan ook betreft gebruik van – digitale – technologieën altijd maar een aspect van oplossingen, opnieuw precies zoals we in de proef erkennen. Deelnemers aan informatieverkeer zijn over en weer mensen. We hebben het dus principieel over niets meer dan hulpmiddelen voor hen. Dat dreigen – willen? – eigenzinnige ict-ers en onkritische bestuurders met louter een technologiestrategie gauw te vergeten.

Zullen we, voordat we naar “een gedeelde technische visie” zelfs maar proberen te streven, allereerst maar eens alweer wat duidelijker proberen te krijgen wat informatie zoal betekent, met variëteit van dien? Dat geeft samenhangende richting aan allerlei inrichtingsaspecten, te weten personeel, organisatie, inderdaad, tevens aan het aspect van digitale technologieën. Draai het niet om. Uitgaande van zo’n enkel aspect als algemeen geldig – wat het pertinent niet is – blijft integraal ontwerp(en) een illusie.

Genoeg knorrig commentaar. Ik herken wel aanknopingspunten voor discussie. :-)

[Zie ook **aantekening 86.83.**]

86.85

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.75.**] Met de proef hebben we met de combinatie van persoon en situationele hoedanigheid, wat ik bijelkaar maar even personage genoemd heb, niet alleen een voorwaarde verkend voor stelselmatige autorisatie. Want die voorwaarde werkt dóór. Zo laat zich een alweer samenhangender opzet duiden.

Neem een – digitale – voorziening voor ondersteuning bij een, zeg maar, informatietaak. Noem die kortweg taakvoorziening (figuur 45.a). Via wat zich als één netwerk laat benutten zijn allerlei taakvoorzieningen beschikbaar.

Aansluitend op woordgebruik in de Algemene Verordening Gegevensbescherming stel ik de aanduiding, met excuus voor de woordlengte, :-)

taakvoorzieningsverantwoordelijke voor. De taakvoorzieningsverantwoordelijke kan toegang tot resp. gebruik van 'haar' taakvoorziening willen – kunnen – beperken. Ofwel, niet iedereen met toegang tot het netwerk heeft vervolgens toegang enz. tot de desbetreffende taakvoorziening. Dat vergt een autorisatievoorziening (figuur 45.b).

Voor een bepaald bereik met informatieverkeer, maw voor een informatieverkeersstelsel, is er dan één autorisatievoorziening.

Klopt, de autorisatievoorziening is op haar beurt een ... taakvoorziening (reflexiviteit). Dat blijft hier verder echter in het midden.

Omdat de stelselmatige autorisatievoorziening meerdere taakvoorzieningen op- c.q. ontsluit, is er zoiets als een coöperatie mee aan de orde, dwz een samenwerkingsverband zo niet van dan toch minstens vóór aangesloten taakvoorzieningsverantwoordelijken. Zonder bereidheid tot zulke samenwerking, heeft een gezamenlijke autorisatievoorziening uiteraard ook geen zin. Wel beschouwd betreft digitalisering in technische zin daarom slechts een aspect van een véél en véél omvattender veranderingsproces. Veronachtzaming van – samenhang met – aspecten die zelfs voorrang verdienen, loopt voorspelbaar uit op – herhaalde – mislukking.

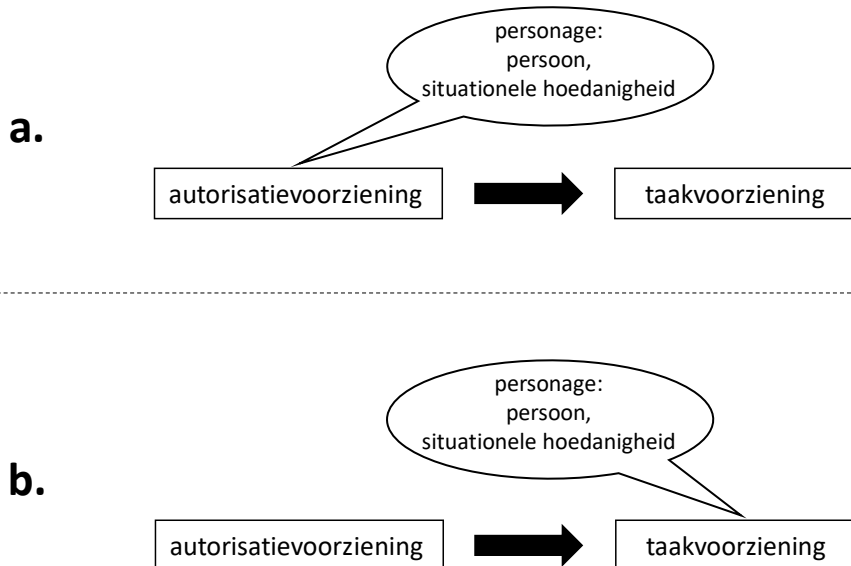

figuur 45

Tussendoor merk ik op dat met een taakvoorzieningsverantwoordelijke precies duidelijk gemaakt is wie ... verantwoordelijk is voor het opstellen tot en met aanvaard krijgen van, opnieuw AVG en, pfff, over lange woorden gesproken, gegevensbeschermingseffectbeoordelingen. Zoals eerder staat aangegeven in figuur 44, moet er zo'n beoordeling zijn per situationele hoedanigheid, daarvoor heb ik dat maar even een rekvisiet genoemd, volgens welke iemand bevoegd verklaard kan zijn tot toegang tot en gebruik van die taakvoorziening. Vooruit, dat kan dan ook maar meteen goed geregeld worden.

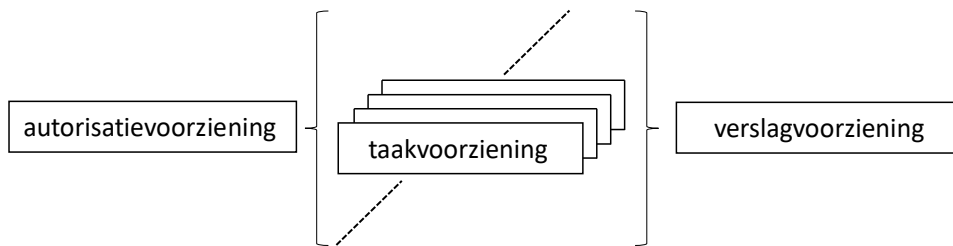
Waarop ik hier de nadruk leg is zoiets als verband tussen autorisatie- en taakvoorziening, zie daarvoor eerder figuur 40. Onder de noemer van personage zijn met de autorisatievoorziening zowel persoon als situationele hoedanigheid bekend. Voor allerlei taakvoorzieningen kunnen ze als parameters dienen om verwerking ermee te differentiëren, maw 'op maat' te laten verlopen voor, let op, ;-) het personage in kwestie. Vooral overheidsinformatieverwerking moet op maat van telkens de gebruikers zijn toegesneden. Dat geldt veelal zelfs principieel voor zgn digitale toegankelijkheid en zo mogelijk nog eens extra voor rechtsprakelijk informatieverkeer. Voorts bevordert parameterisering generieke modulariteit. Wat?! Eén en dezelfde module is véél ruimer bruikbaar, indien verwerking ermee als het

ware instelbaar (lees ook: variabel) is, maw afhankelijk van gekozen instellingen verloopt. Waar die instellingen vandaan komen? Vaak de belangrijkste betreffen persoon en situationele hoedanigheid. Voilà, die levert de autorisatievoorziening zoals figuur 46 ruwweg toont.

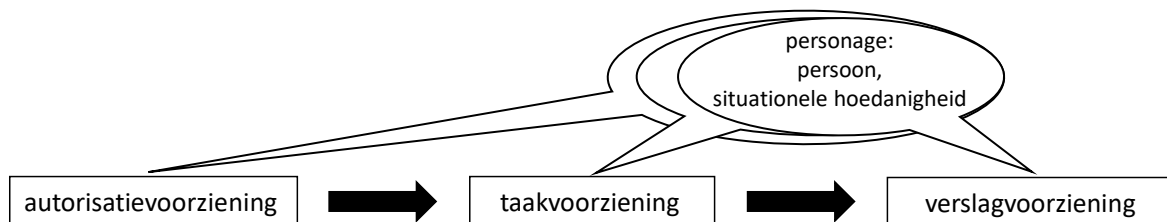

figuur 46

Nogmaals, de autorisatievoorziening kan betekenisvol (!) samenhangen met taakvoorzieningen. Want met autorisatie ‘ontstaat’ informatie die ook – vaak zelfs onmisbaar – relevant is verwerking door de ermee beschikbaar gekomen taakvoorziening. Daaruit volgt, zeg maar òmgekeerd bekeken, dat de modulaire opzet van taakvoorzieningen rekening kan worden gehouden met wat de opzet van de autorisatievoorziening biedt qua parameters voor differentiële verwerking(smogelijkheden). Het aantal modules voor taakvoorzieningen kan daardoor zelfs zéér sterk beperkt blijven, met allerlei voordelen van dien. Dat staat dus in sterk contrast met vrijwel alom nog gangbare aanpak voor opzet. Taakvoorzieningen blijven grootschalig bemeten als toepassingen met voor autorisatie telkens nog een aparte voorziening. Stelselmatige opzet blijft uit en o.a. de gelegenheid voor bijbehorend alweer veel generieke(re) modulariteit onbenut. De dóórwerking geldt echter nog vèrder. Van elk gevàl van verwerking met een taakvoorziening moet voor allerlei van die voorzieningen een verslag opgesteld zijn. Met zo’n verslag is dan o.a. een – gedeelte van een – controlespoor (bekend met de Engelse aanduiding: audit trail) gelegd. Figuur 47 toont daarvoor een derde – soort – voorziening. In die (controle)verslagen moet o.a. informatie over de uitvoerder van de informatietaak met de taakvoorziening zijn opgenomen. Zo hangt de autorisatievoorziening betekenisvol (!) samen met zowel taakvoorzieningen als de verslagvoorziening. Volgens figuur 48 zijn de instellingsparameters – ook – aangekomen bij de verslagvoorziening. Klopt wederom, ook de verslagvoorziening is op haar beurt een ... taakvoorziening, enzovoort.

figuur 47

figuur 48

Voor stelselmatig optimaal modulaire opzet loont het om wat op hoofdlijn een drieledig verband is, volledig te benutten. Dat lukt geleidelijk en blijft op die manier tevens optimaal beheersbaar.

Wordt vervolgd met een aanpaksuggestie, uitgaande van wat de proef ons leert.

86.86

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.85.**] Ik vat allereerst de gròndige redenering samen. Die lijkt helemaal niets met digitalisering te maken te hebben. Dat houd ik dus voor een ernstige vergissing. Want zonder zo'n grondslag van inderdaad nogal, zeg maar, filosofische aard is juist heel pràktisch o.a. deugdelijke digitalisering voor stelselmatige opgaven onmogelijk. Nou ja, dat vind ik.

Ik kan me overigens wederom goed voorstellen dat niet iedereen op zulke principiële verhandeling zit te wachten. Maar doe dan ajb niet moeilijk over de conclusies die eruit getrokken en aanbevelingen die eraan verbonden – moeten – worden. :-)

Als subject vertoont iedereen gedrag. Dat doet z/hij afhankelijk van omstandigheden. Een ander woord voor omstandigheden is situatie, vandaar: subjectief situationisme.

Verschillende subjecten kunnen met elkaar van doen hebben: verkeer. Dat is dus véél ruimer dan verplaatsingen op de openbare weg waaraan voertuigen te pas komen. Als verkeersdeelnemers beïnvloeden 'wij' elkaar met onze resp.

gedragingen, maw over en weer.

Voor als evenwichtig veronderstelde verdeling van gevòlgen van wederzijdse beïnvloeding kunnen voor betrokken deelnemers regels gelden. Dat zijn dus gedragsregels, variërend van onuitgesproken informeel tot en met formeel gecodificeerd.

Regels betreffen aanwijzingen aan deelnemers voor afstemming van hun resp. gedragingen. Daarom zijn regels altijd betrekkelijk.

Ze zijn in de eerste plaats betrekkelijk in de zin dat het bereik van veronderstelde werking beperkt is: situatie.

Ten tweede zijn regels betrekkelijk, omdat ze de verhoudingen in zo'n situatie ...

regelen. Daarvoor telt onderscheid tussen hoedanigheden, en met de beperking tot een bepaalde situatie zijn dat dus: situationele hoedanigheden. Met gedragsregels per situationele hoedanigheid wordt een subject dat daarin ... verkeert, geacht ze te volgen, waarbij z/hij ervan uit mag of zelfs moet gaan dat andere deelnemers in hun resp. situationele hoedanigheden zich eveneens houden aan dáárvor geldende regels: afstemming.

De indeling volgens situaties en dan per situatie volgens hoedanigheden kan natuurlijk slechts een ruwe ordening voor gedragsafstemming bieden (als de ermee gevestigde indeling al verhoudingen ... bev-orde-rt die door alle daardoor – eventueel – betrokkenen als evenwichtig worden gewaardeerd; hmm, zachtjes uitgedrukt pakken regels weleens verkeerd uit).

Tja, dat maakt geschillen helaas onvermijdelijk. En rechters noodzakelijk.

Een rechter beoordeelt zowel het unieke geval in het licht van geldige regels als geldige regels in het licht van het uniek geval. Door afweging spreekt z/hij aan beide 'kanten' recht.

De rechtspraak als ... voorziening om zowel ondanks als dankzij heersende regels, nee, dat is geen paradox, alsnog ... recht te kunnen doen aan unieke gevallen doet echter niets af aan praktisch nut en noodzaak ervan (mits regels door de competente wetgevende macht passend onderhouden blijven, uiteraard; hmm, dat blijkt gemakkelijker gezegd dan gedaan).

Hoe dan ook gebeurt verbijzondering van gedragsregels volgens situaties en per situaties volgens hoedanigheden. Lès van – gebrek aan – kwaliteit van daadwerkelijk geldige regels verdient die verbijzonderingsstructuur daarom erkenning als beginsel.

Over digitalisering gesproken, gebruik van zulke hulpmiddelen is ook 'gewoon' maar gedrag. Daarom is er geen enkele reden om daarvoor af te wijken van het algemeen geldige beginsel voor gedragsregeling: situaties met hoedanigheden.

Een digitale autorisatievoorziening die volgens dat beginsel werkt, is qua opzet dus geschikt voor toegangs- en gebruiksregeling van welke – verdere – digitale voorzieningen dan ook. Met dat beginsel is, kortom, stelselmatigheid op voorhand geborgd.

De werking van dat beginsel houdt echter niet op bij aanwijzing van een relevante situationele hoedanigheid voor verkeersdeelname. Sterker nog, die aanwijzing betreft vooral kwalificering van het gedrag door de deelnemer(s) volgens die situationele hoedanigheid.

Voor optimaal stelselmatige digitalisering volgt hier ook verder praktisch uit, dat een autorisatievoorziening niet alleen qua opzet van meet af aan op stelselmatig verkeersbereik bemeten kan zijn, maar dat daarmee tevens meteen is voorzien in – facilitering van parameterisering ter – kwalificering van informatieverwerking door taakgerichte voorzieningen (en vervolgens ook een zgn verslagvoorziening). Die parameterische dóórwerking vanaf de autorisatievoorziening staat in figuur 48 aangeduid.

Wat nu?

Voor wie bovenstaande redenering kan volgen en ermee instemt, ligt het gelet op de noodzaak van stelselmatig passende digitale voorzieningen voor de hand om zelfs met voorrang een stelselmatige autorisatievoorziening op te tuigen.

Er zijn thans drie ... voorzieningen om te laten opvolgen door één voorziening als stelselmatige autorisatievoorziening:

- autorisatiewizard
- autorisatievoorziening informatierotonde
- proefopstelling stelselmatige autorisatie.

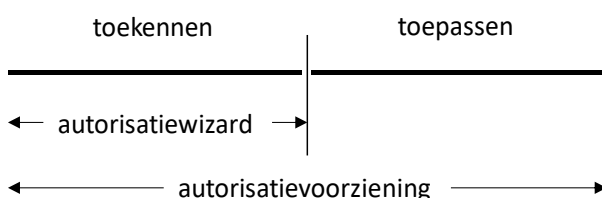
Zoals ik 'm meen te begrijpen, dient de wizard als intermediair, en wel om het toekennen van bevoegdheden te helpen coördineren. Aan de ene kant is er een leidinggevende functionaris met een aangestelde medewerker, aan de andere kant een veelvoud van beschikbare digitale (taak)voorzieningen (wizard: configuratie-items) die onder verschillend(e) beheer(ders) kunnen vallen. De leidinggevende functionaris vraagt voor de medewerker bevoegdheden aan. Welke voorzieningen voor haar/hem in aanmerking komen is – volgens de opzet van de wizard – afhankelijk van de functie(s) waarvoor de medewerker aangesteld is. Per functie geldt een profiel dat daarvoor relevante voorzieningen omvat. Een medewerker geldt als persoon en uitgaande van een (functie)profiel kunnen daarin opgenomen voorzieningen worden uitgezonderd; de desbetreffende persoon kan – meestal tijdelijk, voor de duur van een inwerkperiode – onbevoegd verklaard zijn. Vervolgens worden met de wizard berichten opgesteld aan de resp. beheerders van de voorzieningen tot gebruik waarvan de medewerker in kwestie wel bevoegd verklaard is. Elke beheerder verzorgt de daadwerkelijke autorisatie voor de voorziening(en) die z/hij in beheer heeft.

Met de autorisatievoorziening voor de informatierotonde staan bevoegdheden van personen ingesteld en krijgt elke persoon eveneens toegang tot – gebruik van – digitale voorzieningen die voor haar/hem zijn aangemerkt.

Voor de voorzieningen die de autorisatievoorziening informatierotonde wat toegang ertoe 'bewaakt,' kan zij als wizard worden opgevat in de zin van de zgn autorisatiewizard. Vergeleken met de autorisatiewizard ontbreekt het de autorisatievoorziening informatierotonde echter aan functie als structuurbegrip. Voorts ondersteunt de wizard expliciet de procedures van aanvraag en toekenning van autorisatie.

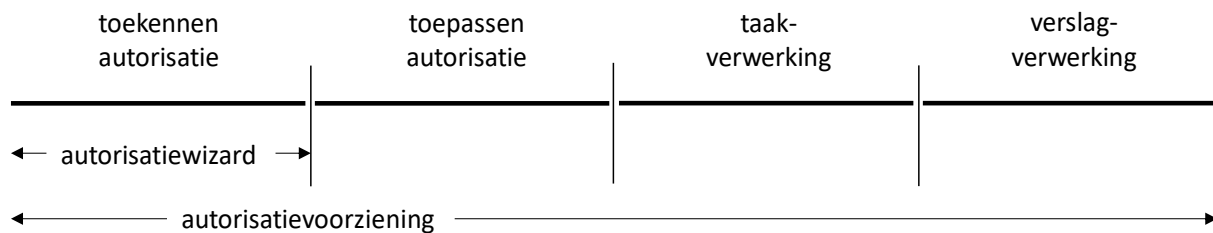
Daarentegen kent de autorisatievoorziening informatierotonde mogelijkheden om voorzieningen als structuur te beschouwen. In de zin van een wizard kunnen inderdaad alle relevante digitale voorzieningen met de autorisatievoorziening informatierotonde geregistreerd staan, en desgewenst volgens een – hiërarchische – structuur, terwijl zij slechts als toegangsvoorziening werkt voor (taak)voorzieningen die onder de noemer van de informatierotonde vallen.

Voor figuur 49 is voor autorisatie onderscheid gemaakt tussen toekennen en toepassen. De autorisatiewizard dekt het bereik van toekennen, de autorisatievoorziening informatierotonde het bereik van zowel toekennen als toepassen.

figuur 49

Wat een stelselmatige autorisatievoorziening dekt, zie figuur 50, is eveneens zowel toekennen als toepassen en het doorgeven van – de waarden – van persoon en situationele hoedanigheid als verwerkingsparameters aan taakvoorzieningen resp. verslagvoorziening.

figuur 50

Dan is er de proefopstelling. Daarmee is bevestigd dat autorisatie óók voor digitalisering draait om het algemeen geldige beginsel van regeling. Dat vergt stelselmatig combinatie van twee factoren, situatie en hoedanigheid. De autorisatiewizard telt één factor, daarin bekend als functie. En de autorisatievoorziening informatieronde kent zo'n factor voor regelstructuur helemaal niet.

De stelselmatige autorisatievoorziening laat zich realiseren als uitbreiding van de autorisatievoorziening informatieronde. Daarvoor kan het regelingsbeginsel, dwz met situatie en hoedanigheid in combinatie als structuurfactoren, reeds praktisch bruikbaar worden ontleend aan de proefopstelling. Voor ondersteuning van administratieve procedures voor het toekennen van autorisatie kan de autorisatiewizard model staan (waarbij stelselmatig bemeten structuur wellicht tot enige wijziging van bedoelde procedures noodzaakt en bijgevolg van passende ondersteuning ervan). Daaraan kan o.a. ondersteuning van zgn PIA's aan toegevoegd worden (figuur 44). Dat geldt ook voor voorwaardelijke situationele hoedanigheden (figuur 41) en machtigingen (figuur 42), waarbij met machtigen uiteraard tijdens het toepassen van autorisatie ook daadwerkelijk rekening gehouden moet worden.

Voorts biedt de a.s. versie van de stelselmatige autorisatievoorziening bij voorkeur reeds de mogelijkheid van dóórgeven van parameters 'uit' de fase van het toepassen van autorisatie 'aan' de fase van taak- resp. verslagverwerking (figuur 48). Dat maakt zsm proeven enz. mogelijk met ook weer stelselmatig toe te voegen digitale taakvoorzieningen en verslagvoorziening.

Met uitbreiding van de autorisatievoorziening informatieronde tot – eerste aanzet voor – de stelselmatige autorisatievoorziening komt wederom slechts een hulpmiddel beschikbaar. Ook dat moet verantwoord worden gebruikt en vergt dus allereerst deskundige medewerkers met organisatorisch ook de nodige ruimte voor vernieuwing van autorisatiebeheer dankzij stelselmatige oriëntatie.

Dus, als er verder geen opmerkingen, vragen e.d. zijn, zou dit weleens de laatste aflevering in de reeks proefteksten kunnen zijn. :-)

86.87

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.86.**] Eigenlijk stelt digitalisering erg weinig voor. Het zijn vooral voorwaarden mbt andere aspecten waaraan moet zijn voldaan. Die vergen dus met voorrang veranderaandacht. Heb je ajb nog even? :-)
Kenmerkend voor stelselmatige voorzieningen is dat ze verkeer, zeg ook maar

verhoudingen, evenwichtig (!) dienen. Digitalisering betreft dan informatieverkeer waarmee verkeersdeelnemers hun resp. gedragingen coördineren.

En omdat ook elke organisatie zo iets als een omgeving heeft waarvan zij afhankelijk is, moet een organisatie voorzieningen die zij treft dus allereerst mikken op facilitering van 'haar' externe verhoudingen. Strikt genomen bestaan interne verhoudingen zelfs niet; wat zo lijkt, is feitelijk van externe verhoudingen afgeleid. Er hoort erkenning bij dat een organisatie haar omgeving weliswaar beïnvloedt, maar dat ook en vooral de invloed telt van de omgeving op de organisatie. (Stel dat de omgeving volledig onder invloed van de organisatie zou staan, dan zou er géén ... omgeving zijn, maar alles gelden als 'eigen' organisatie, ofwel 'intern'). Vanwege onzekerheid over omgevingsinvloed moet een organisatie stelselmatige voorzieningen zgn open houden, maw voor zover valt te ... voorzien bemeten op wijzigende verhoudingen.

Waarom zijn wèrkelijk stelselmatige voorzieningen, in elk geval onder de noemer van digitalisering, nog zo zeldzaam? Dat verklaren Wim van Dinten en Imelda Schouten zelfs algemener in **Zijn zij gek of ben ik het?** (Eburon, 2008). Zij schetsen aanvullend, zoals de ondertitel luidt, **Hoe je oriëntaties gebruikt bij organiseren.**

Van Dinten & Schouten onderscheiden vier "oriëntaties." Zij verstaan er, zeg ook maar, psychologische typen onder. Een overheersende oriëntatie gaat dan gepaard met een bepaald "gedragspatroon." Zo schetsen zij ... ideaaltypisch

het gedragspatroon van de zelfreferentiële[, ...] van de sociale[, ...] van de rationele [en ...] van de open oriëntatie.

Volgens Van Dinten & Schouten helpt een organisatie haar omgeving noch haarzèlf, zolang

[h]et bestuur denkt van binnen naar buiten[. ...] Verbonden zijn met mensen, ruimte hebben voor wat in de wereld kan gebeuren, wordt uitgedrukt in wat mensen aan de binnenkant van de organisatie vinden. Anders gezegd: de sociale en de open oriëntatie – de **externe oriëntaties** – worden uitgedrukt in betekenis die je kunt bedenken en die jij vanuit jezelf als belangrijk herkent, dus in de rationele en zelfreferentiële oriëntatie, de **interne oriëntaties**. [p. 37]

Zo zien Van Dinten & Schouten vier oriëntaties verdicht tot twee

grondslag[en] voor inrichting van organisaties: [...] context- en systeemgedreven organiseren[. p. 183] In de praktijk zie je dat organisaties die ooit contextgedreven bedoeld en ingericht zijn, steeds vaker systeemgedreven worden aangestuurd.[p. 174]

Zij leggen uit, hoe

interne oriëntaties [...] door allerlei ontwikkelingen dominant geworden [zijn. p. 37 D]e definitie van de situatie aan de binnenkant [wordt] in een evolutionair proces steviger en duidelijker en [...] het verschil met de definitie in de buitenwereld [groeit] verder.[p. 35 B]etekenisgeving die er niet in past, krijgt geen aandacht.[p. 248]

Met de proef kunnen wij aantonen dat contextgedreven inrichting met digitalisering wel degelijk mogelijk is. Metapatroon voorziet zelfs samenhangend (!) in contextuele variëteit. Vergeleken met wat Van Dinten & Schouten impliciet als contextgedreven van de eerste orde veronderstellen, kan dat mbv Metapatroon contextgedreven van, vooruit, de tweede orde zijn. Het resultaat kan dienovereenkomstig stelselmatig inclusief open zijn.

Rara, wie herkent dat, sterker nog, wie wil dat herkennen? Wie heil verwacht van systeemgedreven inrichting, beschouwt slechts dat systeem als ... context. Ja, voorzieningen zoals waarop de proef voor stelselmatigheid wijst, kunnen zó beperkt worden ingesteld, strikt intern bepaald, dus, dat ze onverminderd slechts als het 'eigen' systeem worden gebruikt. Daarmee blijft facilitering en aldus zo mogelijk bevordering van verkeersverhoudingen met noodzakelijkerwijs open bereik belemmerd: inkapseling. Over regels gesproken, systeemgedreven beperking en aldus ontkenning van contextgedreven verruiming staat vaak met zoveel woorden uitgedrukt onder de noemer van, met een Engels woord, governance. Van Dinten & Schouten

[noemen d]eze vorm van organiseren [...] construeren & macht[. p. 67] Als je inrichtingsvragen vanuit een interne oriëntatie stuurt, zie je die vooral als een beheersingsvraagstuk.[p. 181] Dit geeft een ingewikkelde planning en kost veel geld[. p. 68 D]e experts die dit systeem beheren [hebben] in feite de leiding van de organisatie [...] overgenomen.[p. 195] Zo kent iedereen wel organisaties waar ze nauwelijks meer iets voor elkaar krijgen en doorlooptijden zelfs voor eenvoudige beslissingen extreem lang zijn.[p. 73] Opgesloten zijn in de eigen organisatie is inmiddels een fenomeen op zich.[p. 97 W]at als extern georiënteerde vraag herkend kan worden, wordt vanuit een interne oriëntatie aangepakt.[p. 103] De betekenisgeving van de binnenkant van de organisatie n[ee]m[t] de dominante positie over.[p. 110]

Resultaten? Zolang systeemgedreven opvatting volgens zgn interne oriëntaties – zelfs nog alsmaar sterker – overheerst, is erkenning van aanpak volgens contextgedreven opvatting kansloos. Het is dan ook niet voor niets dat de proef vergaand, eh, informeel verlopen is:

Wie in een open oriëntatie staat, zal alles in evolutie doen, ook waar het vanuit een interne oriëntatie buitengewoon praktisch is om te plannen en doelgericht te handelen.[p. 247]

Maar

[h]oe voer je in een organisatie contextgedreven eenheden in, als systeemgedrevenheid er domineert? Je moet op zoek naar een persoon van wie je denkt dat hij of zij contextgedreven werken kan en anderen daarin zal (bege)leiden.[p. 220]

Een zgn (veranderings)kampioen, dus. Vind die maar eens in het geweld van systeemgedreven governance met nog méér regels als reactie op mislukking. En (Bureau) Forum Standaardisatie dan? Dat heeft toch ... niet voor niets financieel aan de proef bijgedragen? Nee. Voor zover ik begrijp, wil (B)FS – kunnen – zien wat er gemodelleerd met Metapatroon voor zgn semantische interoperabiliteit wèl lukt. (B)FS verdient alle lof voor zijn ... open oriëntatie in de zin dat het verder géén inrichtingsvoorwaarden, dus ook niet van systeemgedreven aard, heeft laten gelden. We moeten echter afwachten of (B)FS het contextgedreven potentieel van het proefresultaat inderdaad herkent. (Want) reeds daarvoor zou (B)FS moeten breken met, nou ja, dat op z'n minst tijdelijk moeten relativeren, zijn verleden van ... oriëntatie op heersende bestuur(der)scultuur met, zoals Van Dinten & Schouten verduidelijken, als hardnekkig nadelig gevolg de systeemgedreven

rationaliteitswig: je kunt rationeel wel praten over externe oriëntaties maar daarmee **gedraag** je je nog niet extern georiënteerd. [...] Helaas wordt de rationaliteitswig in heel weinig organisaties serieus genomen[. p. 37]

De vraag is hoe serieus (B)FS dat neemt of zelfs maar kàn nemen. Exemplarisch is de overheidsretoriek van burger centraal. De kritiek van Van Dinten & Schouten is trefzeker:

Het klinkt wellicht als een extern georiënteerde houding maar je vervangt dat wat er voor een individu in zijn situatie toe doet door iets wat algemeen geldig is. Je generaliseert, alsof het voor alle burgers belangrijk is. Die generalisering is heel functioneel in een intern georiënteerde organisatie[. p. 126]

Het kàn contextgedreven überhaupt geen kwestie zijn van òf zèlf zgn centraal staan, òf de ànder die centraal staat. Er zijn verschillende deelnemers. Het enige dat voor evenwichtige verdeling van belangen enz. ‘centraal’ kàn staan, is daarom hun ... verhouding:

[H]et naderende crisisschema is vanuit die ontwikkellijn feilloos te herkennen[; ...] organisaties [...] concentreren zich op het realiseren van zelf bedachte doelen die met intern georiënteerde vormen van organiseren nagestreefd worden. Ze denken effecten, die alleen met extern georiënteerde vormen van organiseren te bereiken zijn, cadeau te krijgen. Dat is onmogelijk.[p. 150]

Wat (B)FS betreft geldt ook daar als voorwaarde een nogal principiële wijziging van grondslag. Ja,

[d]ie overgang is erg lastig.[p. 39]

Maar wat dān? Zolang systeemgedreven criteria praktisch exclusief voor beoordeling gelden, blijft elke contextgedreven aanzet zelfs heftig bestreden. Kortom, wie eraan vasthoudt dat bestuurders ‘het’ prompt moeten kunnen begrijpen, bestendigt, en doet dat al dan niet bewust, “dominant geworden [...] interne oriëntaties.” Alsof bestuurders daar nog hulp bij nodig hebben ...

Hopelijk kan de proef ertoe bijdragen, dat (B)FS zgn standaarden laat stroken met het idee dat

[d]e basis van de overheid [...] immers in een externe oriëntatie [ligt]. Ze [i]s er om de samenleving te helpen. En dat wr[i]ng[t] met de toegenomen interne oriëntatie[. p. 125]

Metapatroon helpt helemaal niets onder een systeemgedreven regime. Contextgedreven heroriëntatie kan onmogelijk ‘in’ een (modelleer)methode zitten. Wij moeten zèlf, zo benadrukken Van Dinten & Schouten overtuigend, betekenissen volgens wederzijdse verhoudingen erkennen. Zulke verschillen voorzien van verhoudingsrelevante samenhang laten zich met Metapatroon eenduidig uitdrukken. Maar er moet veranderkundig aan veel méér voorwaarden voldaan zijn voor stelselmatige opzet voor zgn semantische interoperabiliteit. Inderdaad, zònder zo’n methode lukt het ook weer niet.

86.88

Zo is het hopelijk ook wel weer genoeg ...

86.89

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.87.**] Graag doe ik verslag van zoals wij gisteren enkele, zeg maar, aspecten van digitale autorisatie bespraken.

Documentatie helpt immers om er voor een eventueel vervolg rekening mee te houden resp. ook daarin te voorzien. Wanneer ik jullie opvattingen onverhoopt verkeerd weergeef, reken ik op aanwijzingen voor verbetering.

[C], jij wees er op dat het vaak beter werkt, indien iemand juist vergaande vrijheid

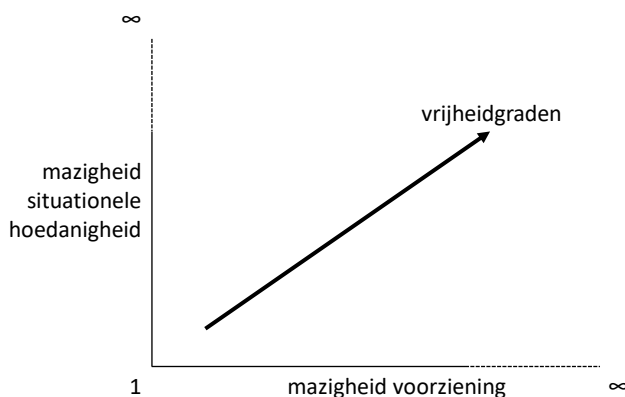
van gebruik heeft. Daarvoor moet dan wel een – digitale – voorziening beschikbaar zijn met dienovereenkomstig ruime mogelijkheden. Mocht iemand daarmee de grens overschrijden zoals die ‘buiten’ de desbetreffende voorziening kennelijk geregeld is, dan volstaat het doorgaans haar/hem daar op te wijzen en komt dat verder nooit meer voor.

Daarvoor moet uiteraard ook en vooral aan de gebruiker in kwestie op voorhand bekend – kunnen – zijn wát telt als die grens. En, over documentatie gesproken, :-) er moeten controleverslagen (Engels: audit trail) opgesteld zijn om – door een ànder – te kunnen – laten – beoordelen of het daadwerkelijke gebruik al dan niet passend – volgens de gestelde grens – was

Het hangt er maar van af, welke aanpak voorkeur verdient. Wat jij aangeeft, noem ik maar even reactief. We moeten er inderdaad voor waken dat proactieve autorisatie strikt ... de regel is.

Als het tot een vervolgproef komt, stel ik voor voorzieningen gelden voor situationele hoedanigheden (ipv voor personages). Dan kan een persoon volgens evenzovele personages verkeren in situationele hoedanigheden; z/hij is àls een bepaald personage bevoegd tot gebruik van de voorzieningen die geldig verklaard zijn voor de desbetreffende situationele hoedanigheid.

Zowel situationele hoedanigheden als voorzieningen kunnen willekeurig ‘mazig’ worden opgevat. Voor een situationele hoedanigheid kan bedoelde, vooruit, mazigheid variëren van beperking tot een enkele, zeer specifieke gedragingen tot ruimte voor allerlei, willekeurige gedragingen. De mazigheid van een voorziening kent als het ene uiterste een enkel, vóór gebruik reeds volledig bepaald resultaat dóór gebruik en als het andere ... open ‘uiterste’ allerlei resultaten afhankelijk van daadwerkelijk gebruik. Figuur 51 toont hoe daarmee een tweedimensionaal referentiekader opgespannen is; met ∞ als het symbool voor oneindigheid is een vergaand open bereik bedoeld, maw grofmazige instelling.

figuur 51

Dit kader verduidelijkt dat het geen kwestie is van pro- of reactief beheer, maar altijd van een verhouding ertussen. Neem het punt van oorsprong. Als de autorisatie voor een situationele hoedanigheid ingesteld is, dus vooraf, op een voorziening met een enkel(e) resultaat(mogelijkheid), is het controleverslag, dus achteraf opgesteld, meteen volledig met weergave van die (autorisatie-)instelling. Naarmate de mazigheid van situationele hoedanigheid en/of voorziening onder de noemer van autorisatie grover ingesteld is, moet aan het controleverslag voor nodige en

voldoende mogelijkheid van reconstructie over het daadwerkelijk verloop van het geval van voorzieningengebruik – kunnen – worden toegevoegd. Daarvoor zijn uiteraard nadere overwegingen relevant. Is er überhaupt een geregelde gedragsgrens aan de orde? Wat is het belang van handhaving, ofwel welke mate van toezicht achteraf – nota bene, in verhouding tot vooraf – moet kunnen worden ... gehandhaafd? Welke praktische maatregelen zijn er om vastgestelde grensoverschrijding toekomstig te vermijden?

Het is, nog zachtjes uitgedrukt, natuurlijk niet zo vreemd dat digitalisering voor stelselmatige ... verhoudingen mislukt zolang dat ruimere verband met wisselwerkingen van dien veronachtzaamd blijft.

Over erkenning van stelselmatig verband gesproken, jij bracht voorts de behoefte aan, ik zeg hier maar even, flexibiliteit ter sprake. Zoals ik jouw opmerkingen erover begrijp, kunnen omstandigheden noodzaken tot het ‘passeren’ van apàrt aangestelde resp. verantwoordelijke functionarissen voor autorisatiebeheer.

Voorbeeld, een rechter met een aanstelling bij de ene rechtbank moet op stel en sprong een zaak bij een andere rechtbank behandelen. Daarvoor zou z/hij over een extra voorziening moeten kunnen beschikken inclusief de mogelijkheid van, precies, de vrijheid voor, eh, zèlfautorisatie (met bijbehorend uitgebreider controleverslag). Zoiets als zèlfautorisatie is alweer algemener opgevat ... wijd verspreid. Zo is er altijd een beginvoorwaarde. Rara, wie is tot activering ervan bevoegd? Getalsmatig tellen deelnemers die zich van ‘buiten’ aandienen.

Zo bepaalt de Rechtspraakorganisatie niet dat iemand zich als rechtzoekende in rechtsprakelijk (informatie)verkeer mengt. Die situationele hoedanigheid moet willekeurig wie voor zichzelf kunnen kiezen (wat met de laatste herziening van de Grondwet nog eens benadrukt staat).

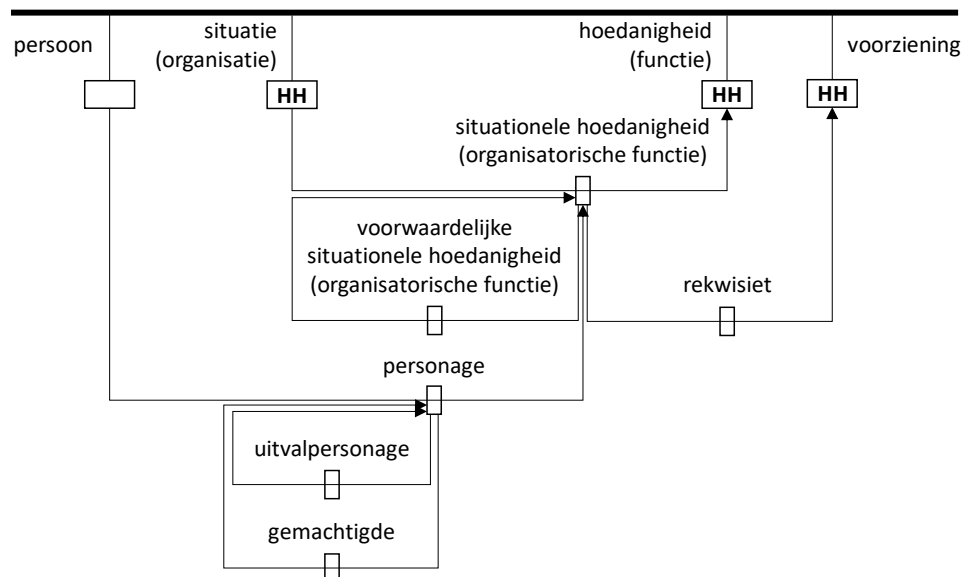
Facilitering van het inzagerecht van een zgn betrokkene volgens AVG zou een vervolgprouf zo mogelijk extra op noodzakelijkerwijs stelselmatig verband richten. Dat kan bij uitstek als lakmoesproef gelden. En beter vroeg dan laat moet uiteraard de Rechtspraakorganisatie als verwerkingsverantwoordelijke ook aan die wetsbepalingen uitvoering geven, punt. Dankzij de informatierotonde aangevuld met wat de – eerdere – prouf oplevert, zijn de digitaal-technische voorwaarden vervuld. Met steun van Forum Standaardisatie kan de Rechtspraakorganisatie maatschappelijk voortouw nemen.

Die externe oriëntatie op AVG-betrokkene helpt voorts in de loop der tijd eventueel intern ontstane drempels voor maatschappelijk relevante samenhang allereerst te herkennen en, voor zover ze met ongetwijfeld de beste bedoelingen maar dus averechts nog steeds opgeworpen blijven worden, vervolgens te verwijderen. [B], voor de gevallen die jij vermeldde ter duiding als situationele hoedanigheden, zit je naar mijn idee goed door de ene, zoals jij zei, “naast” de andere te positioneren (ipv de ene onder de andere). Ik begrijp dat iemand een, zeg maar, reguliere functie kan hebben. Meestal tijdelijk kan z/hij “bijspringen,” dwz een andere functie vervullen. Prima, dat is dan inderdaad een andere ... functie, maw situationele hoedanigheid. Die hoeft zelfs helemaal niets met haar/zijn reguliere situationele hoedanigheid te maken hebben. In de praktijk is juist voldoende verband relevant, maar dat moet er zijn in de zin van houding, kennis en vaardigheden waarover iemand bij voorkeur reeds beschikt om als inval- resp. uitzendkracht vlot daadwerkelijk te helpen. Wat bevoegdheid tot gebruik van voorzieningen betreft, moet er juist onderscheid gemaakt – kunnen – worden tussen zgn reguliere en

‘tijdelijke’ situationele hoedanigheid. Het kan en zal gebeuren dat minstens deels dezelfde voorzieningen voor beide situationele hoedanigheden als rekwisiet tellen, maar vooral wanneer in resp. controleverslagen duidelijk moet zijn in welke situationele hoedanigheid iemand de voorziening in kwestie benutte, kom je niet om “naast” heen.

Ik kan me voorstellen dat je tòch wil kunnen nagaan dat iemand niet zomaar “bijspringt.” Waar werkt z/hij ... regulier? Als je naar het model in figuur 38 kijkt zie je hoe de ene situationele hoedanigheid tot voorwaardelijk voor een andere situationele hoedanigheid bestempeld kan zijn. Enigszins vergelijkbaar kan je voor een, vooruit, bijspringpersonage aangeven wat dáárvoor geldt als regulier personage; dat heb ik uitvalpersonage genoemd (wat m.i. aardig klopt, want als iemand ergens invalt, valt z/hij elders uit :-). Dat is nota bene iets ànders dan machtiging. In figuur 52 heb ik het daarom allemaal maar opgenomen.

Dat “bijspringen” is voor beperkte duur bedoeld. Ja, je kunt de duur aangeven. Of we ook zoiets als uitvalpersonage moet bijhouden, is overigens nog maar de vraag. Maar om de vraag niet te vergeten, heb ik ‘m dankzij jouw aanzet gedocumenteerd.

figuur 52

Oh ja, we hebben er ook over gesproken dat de eisen van functiescheiding in de gaten gehouden moeten kunnen worden. Daarvoor zou explicitering van uitvalpersonage van pas kunnen komen.

Ben ik van iets belangrijks vergeten verslag te doen?

86.90

Bedankt voor je verdere uitleg. Je bent me daarmee vóór. Ik was een vraag erover aan het opstellen. Zo van, kunnen volgende metadata dankzij selectie volgens eerdere metadata in combinatie met intussen beschikbare data – zoiets van – contextueel-getrapt variabel zijn?

86.91

[Dit is een vervolg op **aantekening 86.89.**] Dank je wel voor je verduidelijking. Je benadrukt terecht voorwaarden (!) voor vertrouwen door de één met bijgevolg –

meer – handelingsvrijheid voor de ànder. En wanneer (!) zulke voorwaarden inderdaad gelden, moet autorisatie vooral niet (!) volgens wantrouwen zijn ingesteld (om ondermijning van verhoudingen te vermijden).

Jouw opmerkingen vind ik helpen alweer bewuster te begrijpen dat ook digitale autorisatievoorziening over een breed spectrum variabel instelbaar moet zijn, zeg dus maar van blind vertrouwen tot en met streng wantrouwen. En met een hulpmiddel dat daarvoor geschikt is, nota bene voor dat volledige spectrum, komt de nadruk m.i. te liggen op het vermogen om telkens de optimaal passende autorisatie te bepalen. Dat is toch ècht mensenwerk en vergt – zoals ervaring met de proef bevestigt – o.a. beheersing van indelingen voor situationele hoedanigheden en voor voorzieningen. De keuzes daarvoor worden doorgaans echter nog achteraf èn elders gemaakt, dwz vaak overgelaten aan zgn ict-ers die er pas aan – willen – toekomen nadat zij klaar – menen te – zijn met wat zij als verwerkingsprogrammatuur beschouwen (en met die programmatuur abusievelijk als waarom het allemáál draait).

Mijn idee is dat voor stelselmatig passende voorzieningen, laat ik me diplomatiek uitdrukken, wisselwerking geboden is. Ofwel, optimale autorisatie-instelling, ja, ook ben ik het met je eens dat dergelijke instellingen met voorrang data- ipv procesgericht moeten zijn, bepaalt mede de – modulariteit van – verwerkingsprogrammatuur. Om dat samenhangend te overwegen is zelfs zeer interessant mensenwerk, zou ik zeggen. Daarvoor acht ik zeker voor stelselmatig bemeten autorisatie(voorziening), als ik er tenminste verder nog iets over kwijt mag, functiescheiding met ict-werkzaamheden noodzakelijk.

86.92

Met die proefteksten was ik dus nog niet klaar ...

Het is terecht dat/wanneer ‘mensen’ een geval of, vooruit, meerdere gevallen van evident dezelfde soort, als uniek opvatten. Daaruit volgt echter niet dat tevens een eventueel hulpmiddel ervoor uniek moet zijn.

Een ontwerper, nou ja, een vakbekwame ontwerper, probeert juist een hulpmiddel zo algemeen mogelijk geschikt te maken. Dan volstaat één zo’n middel ipv netzoveel middelen als ‘mensen’ verschillende – soorten – gevallen onderscheiden.

Digitalisering leent zich bij uitstek voor zulke verdichting; verwerkingsinstructies worden immers in termen van variabelen opgegeven met telkens de uitkomst van een daadwerkelijk ... geval van verwerking afhankelijk van de beschikbare/geldige wáárden van de resp. variabelen). Tja, van wie zich tegenwoordig allemaal ict-er noemen, met zgn ict-architecten zelfs voorop, begrijpt vrijwel niemand dat.

Toegegeven, onbegrip is hun verdienmodel.

Met zo’n flexibel(er) middel moeten ‘mensen’ uiteraard wèl weten wat ze doen. Dat zie ik zelfs als het grootste voordeel. Hoe kan iemand anders weten waarvoor z/hij verantwoordelijk is?

Het enige waarmee ‘ze’ onder de noemer van de proef ... enigszins serieus mee geoefend hebben, en in die opzettelijke beperking ben ik gelukkig geslaagd, :-)) is het combineren van situaties en hoedanigheden tot situationele hoedanigheden. Daar draait de – verdere – samenhang immers om. Hopelijk komt er een vervolg om aan begrip daarvan te werken.

86.93

De proef kent veronderstellingen. Voor zover ze nogal verborgen zijn gebleven,

probeer ik ze hier te schetsen en alweer wat nader duiden. Hopelijk stel ik je geduld er niet overmatig mee op de, haha, ook weer, proef. De conclusie lijkt mij dan weer bondig genoeg.

Wat stelselmatige oriëntatie heet, betreft maatschappelijk verkeer. Verkeer telt deelnemers volgens verhoudingen. Verhoudingen gelden situationeel, met zonodig dienovereenkomstig geregeld deelnemers in situationele hoedanigheden ter afstemming van hun resp. aandelen aan verkeersverloop.

‘Schriftelijk’ informatieverkeer ontbeert ‘persoonlijk contact’ met impliciet beschikbare aanwijzingen van dien over relevante situatie plus resp. situationele hoedanigheden van deelnemers. Als voorwaarde voor eenduidige interpretatie ‘ondanks’ zulke afstandelijke uitwisseling moet informatie over de passende situatie enz. als context zijn toegevoegd. Dat geldt dus óók voor digitalisering, indien daarmee ‘schriftelijk’ informatieverkeer wordt gefaciliteerd. Nee, in dat opzicht is digitalisering niets nieuws.

Overheid is belast met zorg voor pro- tot en met reactieve verkeersvoorzieningen, infrastructuur. Bijvoorbeeld wet- en regelgeving zijn proactief, rechtspraak is – vooral – reactief.

Voor uitvoering van hun zorgtaken zijn – medewerkers van – overheidsorganisaties óók deelnemers aan maatschappelijk verkeer en gebruiken daarvoor dezelfde verkeersvoorzieningen. Althans, stelselmatig gezien is dat volstrekt logisch. Daarom moeten verkeersvoorzieningen met voorrang (!) op willekeurige deelnemers in willekeurige situaties bemeten zijn. Niet alleen zijn ze dan eveneens geschikt voor gebruik door willekeurige – medewerkers van – overheidsorganisaties, maar nota bene voor willekeurige verhoudingen waaraan zij voor hun zorgaandeel deelnemer zijn.

Een stelselmatige sleutelvoorziening :-) betreft autorisatie. Dat geldt maatschappelijk zelfs principieel, omdat autorisatie zoiets als een verschijningsvorm van regelgeving is (en daarom de opzet van regelgeving volgt resp. onmisbare voorwaarde biedt voor uitvoeringstoets van regelgeving).

Voorts vergt autorisatie veel en veel ruimere overwegingen. Inderdaad, stelselmatige overwegingen, want ook en vooral maatregelen onder die noemer reiken van pro- tot en met reactief. Er is o.a. proactief aan, dat toegang tot en vervolgens gebruik van, zeg maar, alle overige voorzieningen beperkt blijft tot wie daartoe uitdrukkelijk bevoegd verklaard is. En o.a. reactief, omdat de mogelijkheid om een relevant controleverslag (Engels: audit trail) op te stellen grotendeels afhangt van – informatie over – welke persoon in welke situationele hoedanigheid de voorziening in kwestie daadwerkelijk gebruikt heeft.

Kortom, er zit juist nogal wat aan autorisatie vast resp. is ervan afhankelijk. Dat maakt autorisatie bij uitstek een ‘onderwerp’ om door-en-door stelselmatig in te voorzien. Met de proef is een aanzet verkend.

Oefeningen met het aanduidingen van situationele hoedanigheden voor deelnemers van ‘buiten’ helpen te beseffen dat ook digitalisering primair extern ipv intern moet zijn georiënteerd. Bedoelde heroriëntatie vergt een enorme omslag.

Dankzij een stelselmatig bemeten autorisatievoorziening kan die omslag geleidelijk gebeuren: stapsgewijs beheersbare overgang. Hoe langer wordt gewacht daarmee een begin te maken, des breder raakt echter de kloof tussen enerzijds voortgezet intern-georiënteerde digitalisering, anderzijds maatschappelijke behoeften aan samenhang-bevorderend informatieverkeer (waarvan zgn affaires getuigen).

Nogmaals, een van meet af aan stelselmatig opgezette autorisatievoorziening – en de proef bevestigt dat variëteit volgens situationele hoedanigheden daarvoor geschikt is – kan bij uitstek als katalysator voor beheersbare overgang van interne op externe oriëntatie dienen. Dat hebben bestuurders alom tot dusver wellicht niet aangedurfd, omdat zij geen extern (lees steeds ook: maatschappelijk, stelselmatig) vatbaar perspectief voor digitalisering konden herkennen. Dat is er dus wèl. Voor een maatschappelijk belangwekkende vervolgproef, die ook op ruime aandacht mag rekenen, dient zich bijvoorbeeld digitale facilitering van het inzagerecht aan dat de zgn betrokkene volgens de AVG heeft in haar/zijn persoonsinformatie. Dat recht van willekeurig wie dwingt als het ware tot – erkenning van – externe oriëntatie. Zo'n inzagevoorziening vergt uiteraard een 'veilige' autorisatievoorziening, enzovoort. En over standaarden gesproken, dat moet voor elke 'betrokkene' om te beginnen dezelfde autorisatievoorziening zijn. Voor – verdere – voorzieningen die daarop stelselmatig, zeg maar, geënt worden, kunnen eventueel dáárvor passende standaarden gaan gelden. Dankzij samenhang onder de noemer van infrastructuur voor maatschappelijk informatieverkeer moet dergelijke standaardisatie voor iedereen, met nota bene bestuurders voorop, ;-) begrijpelijk kunnen zijn. Als zij inclusief digitalisering niet kiezen voor maatschappelijkheid, wie dan wèl? Je zou het in eerste aanleg misschien niet zeggen, maar m.i. is autorisatie bij uitstek voor (Bureau) Forum standaardisatie een strategisch onderwerp (omdat er, nogmaals, van alles en nog wat mee verband houdt resp. zelfs van àfhangt en daardoor in- en overzichtelijk ontvankelijk raakt voor – verdere – standaardisatie).

ps

Zoals ik je tijdens ons gesprek enkele weken geleden zei, heb ik gaandeweg een reeks zgn proefteksten opgesteld, bijelkaar pakweg tachtig pagina's. Je treft er nadere overwegingen over aspecten van stelselmatigheid aan. Als je erin geïnteresseerd bent en ook de tijd hebt ze te bestuderen, kan ik die teksten bundelen – ik zou er toch mee klaar moeten zijn – en [X] vragen om jou die verzameling te sturen (vertrouwelijk voor zover personen vermeld staan).

86.94

Ik vraag hem met zoveel woorden om iets te gaan doén. Dat zal wel weer te veel gevraagd zijn, maar wie weet.

Er is in die zin een restje zgn socratisch aan, dat ik probeer hem te wijzen op zijn eigen belang erbij. Nou ja, op wat ik redelijk acht dat zijn belang is. Dat klinkt inderdaad gauw als mijn opdracht. Of wordt gretig als zodanig opgevat. Bij gebrek aan – kinderachtige – gezagsverhouding gaat dat altijd en met iedereen verkeerd, zodat er averechts zelfs niets socratisch overblijft (en er nog steeds niets gebeurt, want zèlf verkeer ik niet in de daarvoor passende positie).

86.95

Mocht jij in de gelegenheid worden gesteld aan overleg van Forum Standaardisatie deel te nemen, dan draag ik hierbij graag zo beknopt mogelijk suggesties aan voor wat je daar wellicht kunt vermelden als strategische tips voor stelselmatig standaardisatiebeleid. Hopelijk heb je er ook al iets aan 'binnen' je 'eigen' organisatie.

Dus, mikken op een autorisatievoorziening met maatschappelijk, ofwel stelselmatig, bereik helpt standaardisatie dubbel.

1. Standaardisatie van autorisatie is praktisch zelfs onmisbaar voor stelselmatige dekking. Dat vergt nota bene voorrang voor begripsmatige opzet. Klopt, situationele

hoedanigheden en zo. (Want) dankzij een ‘gedeeld’ begrippenkader kan techniek gerust variëren met behoud van zgn semantische interoperabiliteit.

2. Mèt zulke standaardisatie vàn autorisatie, zeg maar autorisatie zèlf, laten zich allerlei aspecten van overige voorzieningen standaardiseren.

Er valt weerstand van vooral gevestigde zgn ict-ers tegen bedoelde standaardisatie te verwachten. Zij kunnen de door-en-door stelselmatig bemeten opzet niet begrijpen, omdat zij – overigens vaak onbewust – volgens veronderstellingen van apartheid werken. En zij willen het ook niet begrijpen, omdat zij er onveranderd vanuit dergelijke apartheid gedacht ondermijning van hun status, verdienmodel e.d. in herkennen. Inderdaad, zij zullen stelselmatige beginselen moeten leren, enzovoort.

Het lijkt mij niet de opgave, en zeker niet de maatschappelijke opgave, van opdrachtgevende bestuurders om ict-ers hun allang achterhaalde manier van werken te laten koesteren met maatschappelijk vaak zelfs averechtse uitkomsten (daarvoor verspilde tijd, geld en moeite nog daargelaten). Daarentegen acht ik het alleszins redelijk dat bestuurders hun opdrachtgevende invloed benutten om ict-ers zsm alsnog op stelselmatige gedachten te brengen (en dat er zodoende ruimte ontstaat voor inschakeling van een zgn informatiekundige ontwerper, zoals er voor een wat ingewikkelder gebouw ook niet meteen een aannemer aan de slag gaat, maar een architect in samenspraak met de opdrachtgever een ontwerp ervoor maakt dat de aannemer uitvoert).

Maar hoe komen bestuurders op die ... gedachten? En, zoals [de BFS-medewerker die de proef beoordeelt] ook benadrukt, waarvan moeten ze overtuigd zijn om er daadwerkelijk naar te handelen? Mee eens, we moeten voor hèn aanschouwelijk maken wat, vooruit, voor hèn de voordelen zijn van op z'n stelselmatigs bedoelde dubbele standaardisatie (en hoe daarmee de nadelen, nogmaals, voor hèn van de tot dusver gangbare apartheidsaanpak worden opgeheven).

Met de begripsmatig noodzakelijke standaardisatie ad 1 zijn we mede dankzij de proef behoorlijk gevorderd. Oh ja, dat lukt pas dankzij – dus met grondige dank vooral dáárvoor – ruimte voor informatiekundig ontwerp. :-)

86.96

Dank je wel voor inzage. Ik heb enkele vragen (en opmerkingen) mbt stelselmatige autorisatievoorziening. Er is een paragraaf opgenomen met

een overzicht van de voortgang van de meest relevante projecten in verbindingen met de uitvoeringsagenda.

Dat overzicht begint met korte toelichting op het project **Verbeteren digitale toegankelijkheid**:

Het doel van Digitale Toegankelijkheid is papierloos werken met externen.

Ik vrees dat daarvoor onverminderd zgn interne oriëntatie overheerst. Als ik dat maar even laat zitten, is naar verluidt

[d]e eerste DT-zaakstroom [...] succesvol uitgerold. Bij alle rechtbanken in Nederland kan digitaal geprocedeerd worden in [dergelijke] zaken. [...] V]oorbereidingen voor de pilot van een [andere] zaakstroom [zijn] in volle gang.

En

[s]imultaan [...] worden diverse voor de landelijke uitrol voorwaardelijke functionaliteiten gerealiseerd.

Het lijkt mij dat een voorziening om autorisatie óók van “externen” te beheren beslist tot zulke “voorwaardelijke functionaliteiten” behoort. Kan jij ajb – laten – nagaan of daarvoor inderdaad een autorisatievoorziening opgezet is en, zo ja, hoe die werkt? Dezelfde vraag heb ik over het volgende project dat in bedoelde paragraaf vermeld staat. Er is blijkbaar een

systeem voor de volledige, digitale communicatie met ketenpartners [... die] verloopt [...] via de [...] digitale Postkamer.

Ik krijg daardoor de indruk dat informatie met, vooruit, externe “partners” nog per email uitgewisseld wordt. Zo ja, dan zou dat nog zonder autorisatievoorziening – zoals wij die stelselmatig opvatten – kunnen werken.

(Maar) gaat dat “werken met externen [voor] digitaal [...] procede[ren]” wellicht ook “via” zoiets als een “digitale Postkamer”?

Voor nog weer een ander project is er sprake van een

beveiligd webportaal [voor] digitale toegang voor burgers.

Interessant! Hoe werkt dat? Met DigiD?

En dan is er een project voor advocaten. Werkt dat dan met de advocatenpas?

Voor nog weer een ander project is er sprake van een

ondertekenvoorziening.

Dat heeft toch ook alles met autorisatie te maken?

En zo zijn er meer projecten ...

Ik kan me vergissen, maar het heeft er alles van weg dat autorisatie nog niet opgevat wordt als onderwerp waarvoor een algemene voorziening geboden is. Er is ook geen spoor te bekennen van een opzet van buiten-naar-binnen (ipv vooral van binnen-naar-binnen).

Stelselmatig bemeten autorisatievoorziening heeft als misschien wel grootste voordeel dat er de stimulans van uit kan gaan om ook verder samenhang na te streven. Daarentegen wijst de opsomming van (digitaliserings)projecten op aanhoudende versnippering.

Het is inderdaad de moeilijkste opgave om allereerst ruimte te verkrijgen om autorisatie van een stelselmatige opzet te voorzien, dwz voor digitaal informatieverkeer met maatschappelijk bereik (terwijl er juist in rechtsprakelijk verkeer feitelijk van alles en nog wat aan maatschappelijks en nota bene onmaatschappelijks voorbij komt :-).

86.97

Ook bedankt voor inzage in een presentatie over **Data & Registers** zoals opgevat als

een nieuw generiek thema [resp.] portefeuille.

Het klinkt wederom bijna aandoenlijk om ergens iets aan te willen doen, zeg ook maar een probleem te willen verhelpen, in dit geval

de huidige versnippering van data.

Maar dat lukt uiteraard nooit, sterker nog, pakt geheid verder averechts uit door wat grotendeels zelfs onterecht wordt aangewezen als een, eh, versnipperingsfactor te vervangen door zulke valse institutionalisering. Dat gebeurt onvermijdelijk zodra het

[d]oel daarbij is om een dienstverlening rond data op te zetten.

Onzin. Daar is o.a. de abusievelijke associatie weer verondersteld van informatie – dat ik als synoniem van data beschouw – met grondstof. Informatie ligt echter niet als het ware te wachten op wie eindelijk mogelijkheden voor exploitatie ziet (en door de moeite van ontginning eigendomsrecht verkrijgt). Op dergelijke misvattingen hebben wij overigens uitvoerig gewezen in het rapport **Stelselmatig op orde, data governance by design** (december 2019, publieksversie [Wen er maar aan! Over noodzaak en opzet van stelselmatig informatiebeheer](#)). Maar ja, als niemand dat zelfs maar leest ...

Volgens mij dreigt het gevaar – of is het al zo ver? – dat de portefeuille(houder) Data & Registers zich inderdaad als eigenaar van informatie opstelt. Typering als “dienstverlening” gaat voor overheidsbemoeienis überhaupt niet op. De informatie die eiser resp. gedaagde verschaft ter beoordeling door de rechter is daarmee uiteraard géén eigendom van de rechter geworden, laat staan van een of andere portefeuillehouder om bedrijfje mee te gaan spelen. Dat lijkt echter het plan, waarbij met zoveel woorden van een markt sprake is met

[d]e focus [...] in eerste instantie op IVO, maar waar het kan wordt de samenwerking met de andere organisatieonderdelen wel gezocht.

Dat is natuurlijk het op z'n kop zetten van reële verhoudingen. Rara, waar komt die informatie vandaan? Precies, van die verschillende “onderdelen.” En waar hebben zij verreweg (!) de meeste informatie vandaan? Precies, van verschillende rechtzoekenden.

Zorg er ajb ‘gewoon’ voor dat digitalisering het rechtsprakelijk verkeer faciliteert, te weten als ... onderdeel – en aspect – van maatschappelijk verkeer. Dat vergt juist integrale benadering ipv de schijnbeheersing volgens verabsolutering van – het belang van – informatie (data). Daarvoor moet informatie met voorrang relevant zijn, en dan uiteraard ook betrouwbaar, nauwkeurig e.d. In **Stelselmatig op orde** noemen wij dat gebruikskwaliteit.

De portefeuillehouder Data & Registers lijkt ook “datakwaliteit” op z'n apartheids te duiden, alsof er na aanvankelijke registratie elders nog een kwaliteitsslag over informatie door de portefeuillehouder heen moet

voor een efficiënter en minder foutgevoelig primair proces.

De noodzakelijke kwaliteitsborging moet echter direct ‘aan de bron’ van informatie gebeuren, en dat zijn de zgn rechtzoekenden (en vaak vooral hun vertegenwoordigers). Het kwaliteitscriterium, nogmaals, is de gebruikswaarde. Dùs, wie zijn de gebruikers?

Oriëntatie volgens

grote maatschappelijke waarde

is daarom voor operationalisering onbruikbaar. En met oriëntatie op vermeende

business vraagstukken rond data [inclusief] een bekostigingsmodel [waarmee] deze diensten [...] kostendekkend [zijn]

bevordert de portefeuillehouder juist vervreemding van de maatschappelijke zorg waarvoor de organisatie waartoe hij behoort opgesteld staat.

Ja, voor allerlei rechtsprakelijke opgaven

ontbreekt samenhang

tussen informatie. Die blijkt vaak verspreid wel degelijk beschikbaar (en voor zulke verspreide registratie zijn er vaak ook onverminderd geldige redenen). Als het probleem gebrekkige samenhang is, los dat dan op. Zucht, dat doet jullie al sinds jaren met de informatieronde. Dat lukt, omdat daarmee allerlei verhoudingen verder opzettelijk (!) òngewijzigd kunnen blijven (en er dus ook géén weerstand tegen opkomt).

Nee, de presentatie **Data & Registers** maakt geen enkele melding van de informatieronde (en evenmin van het rapport **Stelselmatig op orde**). Indien wij die koers echter willen – kunnen – blijven volgen, waarvoor inmiddels resultaten uiteraard zeer sterk pleiten, lijkt het mij allereerst de vraag of samenwerking wordt geëist met de portefeuillehouder Data & Registers. Zo ja, is stelselmatige opbouwende samenwerking dan ook haalbaar? Dat zit er m.i. helaas niet in met wie – blijkbaar de ruimte krijgt dat hij – data/informatie verabsoluteert, zichzelf dienovereenkomstig institutionaliseert en aldus de dienst(verlening) wil uitmaken volgens eigen, zoals het meerjarige activiteitenplan vol “data-ambitie” luidt,

data als grondstof[,] data-experimenten[,] dataorganisatie[,] dataplatform[,] data analytics platform[,] datadashboards[,] datastrategie[,] data roadmap[,] datalab[,] datakoppelingen[,] datakwaliteit[,] generieke data-oplossingen[,] datalevering[,] datadiensten[,] bekostigingsmodel [en] dataloket.

Diplomatiek uitgedrukt is dat allemaal van hoogstens instrumenteel, zeg ook maar àfgeleid belang.

Stelselmatigheid vergt daarentegen – erkenning van – evenwichtige verhoudingen volgens nota bene maatschappelijk perspectief. Mag het daarover daarom eens met voorrang gaan? Als dat onder de noemer van rechtspraak niet lukt, waar dan wèl? Wie geeft dáárvoor ruimte?!

Oh ja, er is ook in de presentatie **Data & Registers** geen spoor te bekennen van zelfs maar aandacht voor regeling van differentiële toegang tot resp. gebruik van informatie (zoals wij autorisatie opvatten).

86.98

Voor wat hij ermee schetst, blijf ik het toch een verwarrende aanduiding vinden, **Socratisch motiveren** (Boom, 2011, oorspronkelijk 2007). Martin Appelo doet in zijn boek met die titel voorstellen voor werkzame betrekking tussen zgn cliënt en therapeut. Het motief van de therapeut, door Appelo ook wel gespreksleider resp. hulpverlener genoemd, is dan slechts, als ik het enigszins begrijp, om de cliënt te helpen aan verduidelijking van diens motief, want

mensen [veranderen] doorgaans alleen maar wanneer ze dat echt zelf willen en de omstandigheden het toelaten.[p. 12]

Daarom

[heeft] de gespreksleider [...] geen ander doel dan het verhelderen van de situatie van de cliënt en de consequenties voor alle betrokken partijen. [...] D]e cliënt [komt] hierdoor toch vaak op een ander spoor terecht [...], verandert voordat hij er erg in heeft en zonder dat iemand er moeilijk over deed.[p. 13]

Als vooral ikzelf iets wil – helpen – veranderen, probeer ik dat inderdaad weleens ‘op’ een ander. Ik moet dan de schijn van desinteresse ophouden. Blijkbaar slaag ik daar niet in.

Dat begint er immers mee, dat ik ergens een probleem in zie. Tja, mis! Daardoor krijgt wie ik er op aanspreek de hoedanigheid van therapeut zelfs in de schoot

geworpen, met het voorrecht van vertoon van desinteresse van dien. Nee, stelt Appelo,

[b]ij socratisch motiveren is het niet de bedoeling dat de therapeut aan het werk gaat met het probleem van de cliënt.[p. 76]

Daar sta ik dan als burger, met het idee dat er toch iets niet klopt aan hoe een bestuurder mij bejagent. Toegegeven, ik poeier ook mensen af. Ik ben er niet van gediend dat iemand ongevraagd aan- of opbelt om mij iets te verkopen. Maar wetenschappers beweren op kennis uit te zijn, politici en bestuurders op zgn algemeen belang. Bijdragen dáárvoor zouden zij toch op prijs moeten stellen. Op zo'n bijdrage krijg ik als regel geen enkele reactie. Vervolgens wil ik nog wel eens proberen om andere "betrokken partijen" te mobiliseren met de bedoeling om wie ik aanvankelijk aangesproken heb te wijzen op wat ik beschouw als "consequenties." Zij hebben echter geen probleem met wie ik tot het bevorderen van verandering probeer te bewegen, maar vinden dat zij dat nu wèl met mij hebben omdat ik ze ergens toe wil aanzetten waarvan zij de noodzaak niet inzien, integendeel. Aan enige aandacht voor mijn duiding van "consequenties" komen ze – nog steeds – niet eens toe.

Zo acht ik overigens de kloof tussen burger en overheid verklaarbaar. De overheid handhaaft haar positie door erkenning van voor haar geldige "betrokken partijen." Zij sluit daarmee tevens allerlei "partijen" van betrokkenheid uit, en zich daardoor af van kennelijk door haar ongewenste verduidelijking van "consequenties." De schijn heerst dat ze er niet zijn ... Dat wakkert populisme, fascisme e.d. aan met de valse belofte van het dichten van de spreekwoordelijke kloof. Maar het is geen goed idee om een dictator te kiezen.

Volgens Appelo is motiveren iets anders dan bekeren. Wanneer ik een probleem, of een kans, meen te herkennen voor oplossing waarvan m.i. de inzet van iemand anders volgens zijn, zeg maar, functieomschrijving zelfs geboden is èn, nota bene, ik vakkundige argumenten meen te hebben dat mijn voorstel principieel aan oplossing bijdraagt, klopt, heb ik de

neiging anderen te bekeren.[p. 34]

Terecht merkt Appelo op dat

we er zelfs een hekel aan hebben als iemand dat met ons wil doen.[p. 34]

Maar moet ik daarom

die neiging [...] weerstaan[? p. 34]

Dat lukt natuurlijk niet wanneer ik feitelijk cliënt mèt ipv therapeut zònder bekeringsopgave ben (en de therapeut wil verder van niets weten). Ja, ik weet dat een subject zich gedraagt naar eigen motief. Ik heb bedacht dat een teken onlosmakelijk onderdeel uitmaakt van [enneadische dynamiek](#). De semiotische hoofd(veronder)stelling luidt m.i. dat elk teken een verzoek tot inschikkelijkheid is, dwz door het ene subject bedoeld om een ander subject – vaak is dat overigens weer het ene subject zèlf – allereerst tot een motief te bewegen, enzovoort. Een verzoek heeft dus de grootste kans op inwilliging door iemand ermee aan te spreken op een motief dat hij feitelijk al heeft. Maar ja, als ik meen dat er beter iets kan veranderen, heeft hij dàt motief, te weten om er iets aan te doen, blijkbaar nog niet. Want anders ... Nee, hij heeft in elk geval geen probleem, of ziet geen kans, zoals ik probeer dat hij zichzèlf ervan bewust maakt. En ik kan voor onze betrekking dan wel

willen dat hij zich als cliënt beschouwt en daardoor mij als therapeut, maar meteen mijn verzoek tot inschikkelijkheid met die strekking stuit op onbegrip gevoed, over motief gesproken, door onwil.

Wat niet helpt, is dat ik het contact alléén opneem met iemand die zich verzekerd weet van institutionalisering. Maar ben ik dan niet juist als individuele burger voorzien van allerlei waarborgen serieus te worden genomen? Hmm, als opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) geldt thans de Wet open overheid (Woo) die naar verluidt leidt tot ... èxtra geslotenheid. Nou ja, kijk maar waartoe Socrates als Atheens burger veroordeeld is.

Niet iedereen kan zich ook de luxe veroorloven van het weerstaan van bekeringsneiging. Ja, het is verstandig om zoiets als een infrastructuur voor socratisch motiveren te onderhouden, dus inclusief therapeuten die van een financieel inkomen verzekerd zijn. Zij lopen dan in elk geval financieel géén risico door het probleem van de cliënt toch vooral zijn probleem te laten zijn en blijven. Voor allerlei, eh, persoonlijke(r) problemen leidt dat zelfs tot optimale resultaten en ... kan dat inderdaad nooit goedkoper slagen.

Ik wil maar zeggen dat ik helemaal vóór socratisch motiveren ben, maar voor een redelijke kans van slagen gelden ook dáárvoor voorwaarden. Als ik een verandervoorstel kwijt wil, probeer ik dat uiteraard opbouwend te schetsen. Ik kom er echter niet omheen, ook al laat ik dat onuitgesproken, dat er volgens mij iets beter kan of zelfs moet veranderen. Het is onvermijdelijk, retorisch complimenteuzer verpakking ten spijt, daarmee kritiek te hebben op hoe het tot dusver gaat. Dan blijkt bureaucratie c.q. institutionalisering tegenstrijdig in de zin dat een functionaris erdoor zowel beschermd als aangemoedigd wordt een dergelijk opbouwend bedoeld voorstel te reduceren tot persoonlijke kritiek op hem. Als hij het voorstel – niet langer – domweg kan veronachtzamen, kan hij zich met een [fopvatting](#) ervan afdoen in de wetenschap dat voor hem relevante “betrokken partijen” allemaal hetzelfde doen, ofwel géén serieuze discussie aangaan met wie zij institutioneel als buitenstaanders, vreemdelingen beschouwen. Ik kan dan wel willen

geïnteresseerd zijn in de ander, belangstelling tonen en iemand z'n verhaal laten doen,[p. 35]

maar het probleem is m.i. steeds meer dat beleidsmatig een deugdelijk “verhaal” ontbreekt. Dat leidt tot angst voor discussie enzovoort. De verhulling van zulke angst door prompte afwijzing maakt het allemaal erger. Ben ik in de betrekking met een, diplomatiek uitgedrukt, onkundige therapeut ongewild niet alleen als cliënt tot zijn orde beperkt, maar daarin ook nog eens met een dilemma opgezadeld? Moet ik me van welk voorstel dan ook onthouden, als ik problemen niet nóg erger wil maken? Laat ik aannemen dat die ‘therapeut’ van goede wil is. Hoe dan ook is zo'n dilemma èxtra pervers.

Van de illusie dat ik van buiten instituties iets kan helpen veranderen, probeer ik me te verlossen. Dat mag me echter niet lukken, vind ik tegelijk. Waarop ik gericht mik, in besef van gebrek aan invloed, is het voor mijzelf bevestigd krijgen van bestuurlijke schijnheiligheid. Dat kan ik met enige spot gepaard laten gaan, waaraan ik ook weer zelf tenminste plezier beleef. En is dat niet, meer nog en anders dan wat Appelo in zijn naam doet voorkomen, kenmerkend voor Socrates' motief en zoals hij zich ernaar gedragen heeft?

Wat probeer – en hoop – ik bestuurders trouwens te laten begrijpen? Wat de meeste mensen als elementaire informatie beschouwen, zeg een apart woord, kan praktisch

allerlei betekenissen hebben. De daadwerkelijke betekenis hangt af van de situatie inclusief tijd(verschil). Als voorwaarde voor eenduidigheid van betekenis(geving) moet daarom een schets van de relevante situatie opgenomen zijn als onlosmakelijk onderdeel van informatie. Ofwel, er bestaat zelfs geen elementaire informatie; altijd behoort context ertoe. (Pas) dankzij explicitering van context kunnen betekenisverschillen samenhangend worden geordend. Allereerst erkenning van – dynamiek van – verschillen-in-samenhang en vervolgens methodische aanpak zijn m.i. onmisbaar voor digitalisering ter facilitering van informatieverkeer. Verkeer houdt immers ... verschillende deelnemers in allerlei situationele hoedanigheden in. Onder de verkeersnoemer is afstemming van hun respectievelijke gedragingen aan de orde, omdat die gedragingen nu eenmaal ... verschillen. Dat moet dus met informatie tot uitdrukking – kunnen – komen. Daarvoor doe ik een methodisch voorstel, [Metapatroon](#).

Wat ik dan beschouw als een redelijk, verantwoord e.d. motief van een bestuurder, is bevordering van ruimte voor ontplooiing van opbouwende verschillen. Maar daarin zou ik mij weleens domweg kunnen vergissen.

Bestuurders lijken orde te verwarren met enkelvoudige betekenis (en dat moet dan zijn waarop zij als inschikkelijkheid door anderen mikken). Ik blijf er bij dat ook en vooral zij als hun maatschappelijke opgave (!) onloochenbaar te maken hebben met de werkelijkheid volgens (betekenis)verschillen. Digitalisering die daarentegen als grondslag feitelijk ontkenning van die variëteit heeft, kan volgens mij dus nooit slagen. Ik doe een voorstel voor hoe het wel kan lukken.

Institutionalisering met afscherming van dien is nogal, eh, verfijnd geraakt vergeleken met het klassieke Athene. Wie geweldloos voorstellen doet, hoeft in een zgn democratische rechtsstaat geen doodstraf te vrezen om die zoals Socrates ook te ondergaan. Maar zelfs daarmee heeft ook Socrates – en voor wie het zo wil zien, later o.a. Jezus evenmin – institutionalisering dus niet kunnen remmen, laat staan kwalitatief veranderen.

Intussen doet hoop leven. Je weet maar nooit ... Ik probeer verzoeken te voorzien van zelfspot. Daarmee bedoel ik te benadrukken dat ik voor kritiek open sta. Met zoveel woorden is dat, zoals Appelo stelt,

een vriendelijke uitnodiging tot doelgerichte en gedisciplineerde introspectie[. p. 35]

Om dat te erin herkennen vergt echter gevoel voor humor. Wie daarover beschikt, kan het in bureaucratie blijkbaar niet ver (lees: hoog) schoppen. We zitten tragisch opgescheept met een inrichting die nota bene van binnenuit gesloten gehouden wordt, waarin de posities waar over kwalitatieve veranderingen besloten moet worden voortdurend vrijwel volledig bezet lijken te raken door mensen die juist tot zulke besluiten niet – meer – in staat zijn. Een oplossing voor dat probleem weet ook ik overigens zo gauw niet ...

Bestuurders geloven blijkbaar dat ze moeten uitstralen dat dankzij hun bewind orde heerst. Zo iemand geeft nooit toe, dat hij weleens cliënt kan zijn. Ik zie niet hoe Appelo's aanbevelingen daar een reële kans maken, want

[v]oor socratisch motiveren is het nodig dat de cliënt ergens last van heeft. [...] Wanneer de cliënt [...] aangeeft dat hij eigenlijk geen probleem heeft, stopt het socratisch motiveren.[p. 36]

Uiteraard laat Appelo het daar niet bij zitten:

Wanneer blijkt dat vooral anderen een probleem met de cliënt hebben, richt het proces zich op die anderen en wordt onderzocht welke consequenties zij er voor de cliënt aan verbinden.[p. 36] Ervaart de omgeving wel een probleem dan gaat het proces daarmee verder.[p. 64]

Aan de ene kant, de institutionele, van de kloof stuit de therapeut daarvoor op, zeg maar, bondgenoten van de cliënt. Probleem? Nee, niet dat ik weet, niet ècht. Aan de andere kloofkant treft de therapeut wellicht mensen bereid tot opstand. Zelf geloof ik niet dat opstand helpt. Vroeg of laat moet nota bene een bestuurder zich als cliënt voor socratisch motiveren durven openstellen:

De motieven van de cliënt zijn namelijk bijna altijd aan die van anderen verbonden en wanneer daar geen duidelijkheid over bestaat, moet die gecreëerd worden![p. 53]

Hoewel ik dat nog niet heb meegemaakt (en er zelf natuurlijk niet eindeloos mee kan doorgaan om het zover te krijgen), zie ik opbouwend géén alternatief voor bestuurlijke openheid resp. erkenning van kwetsbaarheid:

Er moet [...] een hulpvraag zijn. De cliënt of zijn omgeving moet geholpen willen worden.[p. 36]

De belemmering als onderliggend probleem is dat de feitelijk relevante “omgeving” door institutionalisering zich bevindt aan de andere kant van de mede erdoor gemaakte kloof. Terwijl die “omgeving” zeker geholpen wil worden, bereikt de werkelijke “hulpvraag” de ene, geïnstitutionaliseerde kant van de kloof niet (als gevolg van die onderhouden afstand enzovoort).

Ik kan mij voorstellen dat elke bestuurder ervan overtuigd is dat hijzelf principieel géén “hulpvraag” heeft, zelfs niet mag hebben, maar dat het zijn opgave is om hulpvragen van anderen te beantwoorden,

gewend [als hij is] aan [...] relaties waarin [hij] actief en zelfstandig en de [burger] passief en afhankelijk is.[p. 39]

Als een bestuurder ipv een “hulpvraag” een hulpaanbod krijgt, heeft hij ineens geen idee wat hij ermee aan moet. Het spoor met zo’n aanbod loopt onmiddellijk dood als de bestuurder er niet eens nieuwsgierig naar is. Institutionalisering biedt kennelijk weinig ruimte voor nieuwsgierigheid en zo door voor kwalitatieve veranderingen. Zo beschouwd kan zgn socratisch motiveren een bestuurder juist ... helpen om niets aan veranderingen te doen. De bestuurder als cliënt bepaalt het vervolg. Immers, althans volgens Appelo,

[T]ijdens socratisch motiveren wordt de therapeut niet geplaagd door enige kennis van zaken, laat staan dat hij problemen oplost.[p. 39]

Zolang de bestuurder alles wil laten zoals het is, maakt de therapeut geen bezwaar. Dat maken bondgenoten van de cliënt doorgaans evenmin (tenzij de cliënt een gevaar voor hen aan de institutionele kant is gaan vormen). En voor bezwaar ‘van buiten’ is het institutionele bestuur allang vergaand immuun. Maatschappelijk hoeft het daarom, zachtjes uitgedrukt, niet (!) te kloppen wat Appelo stelt:

[D]oet niemand iets, dan is dat kennelijk het beste **for the time being**. [p. 39]

Nalatigheid, maw weigering om tijdig te handelen, kan strafbaar zijn. Het is altijd maar

de vraag of betrokken partijen bereid zijn inzet te tonen.[p. 39]

Als partij is een bestuurder vaak onmisbaar. Zolang hij om welke redenen dan ook niets wil doen, kunnen overige “betrokken partijen” niet opbouwend aan de slag. Kortom, vooral (de) betrokken bestuurder(s) moet(en) “bereid” zijn. Aan de voorwaarde van bereikbaarheid voldoen ze niet. Daar zit wel iets in. Zijn daar politici als volksvertegenwoordigers niet voor? Over kloof gesproken ... Wat voor

socratisch motiveren [telt, is] de subjectieve werkelijkheid van de cliënt die wordt geconstrueerd door interacties met anderen en de omgeving.[p. 42]

Wat iemand niet kènt als “omgeving,” kan voor hem als zodanig niet toe doen. Maar terugtrekking in politiek-bestuurlijk isolement leidt natuurlijk niet tot een nog zo verantwoord mogelijke, inderdaad onvermijdelijk subjectieve, werkelijkheidsconstructie. Vooruit,

[d]e aandacht wordt tijdens socratisch motiveren gedecideerd gericht op de wereld van de cliënt.[p. 42]

Van politici en bestuurders mag, nou ja, dat vind ik, worden verwacht dat juist zij in hun wereld hun aandacht naar ‘buiten’ richten op maatschappelijk verkeer met burgers als deelnemers eraan (ipv naar ‘binnen’ gericht houden op wat verhoudingsgewijs slechts zoiets, ja, noodzakelijk maar principieel afgeleid, als het beheersysteem voor maatschappelijk-verkeersvoorzieningen is). Mee eens,

[a]ls er al bekeerd wordt, gaat het om het bekeren van de cliënt tot zichzelf![pp. 42-43
Hij] moet ook echt voelen dat de in het vooruitzicht gestelde consequenties werkelijk gebeuren.[p. 100]

Wat mij betreft is òmkering van perspectief nodig. Kijk naar ‘buiten.’ Wie zichzelf desondanks als ‘binnen’ beschouwt, moet daarvoor ‘van buiten naar binnen’ redeneren (ipv andersom, laat staan ‘buiten’ veronachtzamen).

Terecht benadrukt Appelo

dat een hulpverlener die het gedrag van zijn cliënt veroordeelt niet tot een gezonde werkelatie met die persoon zal komen en dat een goede werkelatie een absoluut noodzakelijke voorwaarde is om tot een positieve therapeutische uitkomst te komen. Wanneer de therapeut het gedrag van de client veroordeelt, voelt deze zich aangevallen en zal defensief reageren.[p. 45]

Tja, een bestuurder kan zich wel gekrenkt voelen, maar hij krijgt betaald om een functie van maatschappelijk belang te vervullen. En het is met een verandervoorstel ook helemaal niet de bedoeling hem te veroordelen. Er is een aanbod voor hùlp mee bedoeld, opbouwend. Uiteraard kan hij redenen hebben om iets anders te – blijven – doen, maar ik vind het ònredelijk om allereerst discussie te ontwijken. Zo’n voorstel krijgt zelfs geen enkele aandacht. Nee, ik kan me niet voorstellen dat een bestuurder òngevraagd zoveel suggesties krijgt dat hij ze allemaal meteen in de prullenbak moet gooien om nog èrgens aan toe te komen.

Appelo voegt eraan toe:

Bovendien geldt dat het veroordelen van iemands gedrag door de veroordeelde ook vaak impliciet wordt ervaren als het veroordelen van zijn doelen.[p. 45]

Als een bestuurder dàt ervan maakt, heeft hij inderdaad niet eens gekeken naar wat o.a. ik voorstel. Ik probeer altijd duidelijk aan te geven in welke hoedanigheid ik iemand aanspreek en welke “doelen” hij voor zover ik dat kan nagaan in die hoedanigheid heeft. Over schijnheiligheid gesproken, zulke formeel bepaalde

“doelen” gelden blijkbaar niet ... Dat weet ik dan ook maar weer. Ik probeer mij dus te houden aan

het onderscheiden van communicatie op inhouds- en betrekkingniveau.
Inhoudsniveau betreft het onderwerp van gesprek, betrekkingniveau slaat op de manier waarop de sprekers met elkaar omgaan.[p. 46]

Appelo vermeldt

dat het betrekkingniveau bepalend is voor de manier waarop het inhoudsniveau verloopt.[p. 46]

De poging om van ‘buiten’ voor iets aandacht ‘binnen’ instituties te verkrijgen, wordt onmiddellijk afgedaan op “het betrekkingniveau.” En omdat de betrekking ongeldig verklaard is, hoeft de aangesproken bestuurder, nou ja, zijn medewerkers pleiten zich aldus vrij, zich niets eens om “het inhoudsniveau” te bekommeren, ook weer klaar mee. Als

[s]ocratisch motiveren [...] de blik [richt] naar het referentiekader van de cliënt[, p. 51]

is het ook wel weer begrijpelijk dat het gezagsorgaan dat Socrates ter dood veroordeelde haar “referentiekader” verhulde. Zulke politiek-bestuurlijke verkramping lijkt onvermijdelijk. Op z’n minst onduidelijkheid over “referentiekader” belemmert dat

de verandertrajecten die ogenschijnlijk voor de hand liggen in een heel ander licht [komen] te staan.[p. 51]

Voor maatschappelijke opgaven moeten ze, met de bestuurder als cliënt, juist niet in het licht

van de cliënt zelf,[p. 51]

maar in het licht staan van het maatschappelijk verkeer met “de cliënt zelf” uiteraard als een verkeersdeelnemer. Een bestuurder moet zichzelf, kortom, extra kunnen relativeren. Ik waag te betwijfelen of politici en bestuurders in de vereiste mate over dat vermogen beschikken.

Onbedoeld wijst Appelo op een verdere belemmering met zijn bewering

dat socratisch motiveren tot verandering op inhoudsniveau **kan** leiden en **altijd** tot verandering op betrekkingniveau leidt.[p. 52]

Wat doe je eraan, als de betrekking eenzijdig meteen definitief tot ongeldig is verklaard? Soms teken ik daartegen verzet aan, voorspelbaar eveneens ongelezen door de – oorspronkelijk – geadresseerde, maar waarvan in elk geval afschrift een voortgezet machteloze aantekening vormt.

Appelo vindt

[s]ocratisch motiveren [...] vooral geïndiceerd bij cliënten die [...] niet willen veranderen, of twijfelen.[p. 98]

Brengt hij hetzelfde advies in praktijk door het te geven? :-)

De hulpverlener gaat achterover leunen en geeft aan dat verandering kan wachten. Hij remt initiatieven van de cliënt af zonder de regie over te nemen en betreft eventueel anderen bij het proces, zodat zij de duimschroeven verder kunnen aandraaien.[p. 98]

Als “duimschroeven” geldt voor de overheid blijkbaar slechts een heuse maatschappelijke crisis, herstel, aanhoudende publiciteit erover. En dan nog, zoals zgn affaires tonen met falende herstpogingen die op hun beurt alles van affaires

krijgen ... Kwalitatief noodzakelijke veranderingen voor maatschappelijk evenwichtiger verhoudingen blijven onbereikbaar. Appelo's analyse lijkt mij toepasselijk voor politici en bestuurders in crisis:

In feite is hij gebaat bij mislukkende hulpverlening. Hij wekt daarmee immers de indruk echt aan de situatie te werken. Hierdoor neemt hij de omgeving die hem dwong tot het nemen van maatregelen de wind uit de zeilen en de mislukking geeft nieuwe argumenten om toch nog maar even af te wachten.[p. 99]

Daarover mag ik me als burger toch wel druk maken? En proberen om er naar mijn vermogen al is het maar iets aan te doen?!

De hulpverlener is meestal wel doordrongen van de ernst van de situatie. Hij realiseert zich de problemen die zich aan de horizon van de cliënt opdoemen.[p. 99]

Zolang iemand louter zichzelf problemen bezorgt, heb ik er geen moeite mee geduldig te zijn. Ik begrijp dat de cliënt in kwestie daarmee optimaal geholpen is. Met "betrokken partijen" in de "omgeving" die mbt "consequenties" allemaal aan het woord kunnen komen en tot voldoende assertieve uitdrukking in staat zijn, ga ik me evenmin bemoeien. Prima,

[d]e behoefte hebben om zaken te verhelderen en om middelen en doelen tegen elkaar af te wegen, daar gaat het om.[p. 130]

Maar ik herken óók problemen c.q. kansen waarover ik met enig inhoudelijk gezag, zeg maar, omgevingsmatig, stelselmatig e.d. meen te kunnen oordelen op een manier waaraan m.i. dringend behoefte is voor en door het openbaar bestuur (en wat academische wetenschappers ook zou moeten interesseren). Daarover, hoe kansloos ook, wil ik soms wel iets kwijt aan het zgn bevoegd gezag. Appelo erkent dat

[h]et [...] gecompliceerd [wordt] wanneer de therapeut op basis van ernstige, principiële, emotionele of [...] ethische bezwaren vindt dat er echt iets moet gebeuren en die overtuiging sterker lijkt dan de wens zich aan de regels van socratisch motiveren te houden.[p. 109]

Hij somt relevante toetsvragen op voor

het geval [dat] de therapeut goed met zichzelf [moet] overleggen. Waarom vindt hij het zo belangrijk dat de cliënt iets gaat doen? Wat is zijn belang daarbij? Weegt het belang van het inhoudsniveau echt op tegen het gevaar dat het betrekkningsniveau hierdoor verstoord zal raken? Wat heeft het voor zin dat risico te nemen? Hoe groot is de kans dat de cliënt zich laat bekeren?[p. 109]

Wat strookt met socratisch motiveren zijn slechts antwoorden, immers over motief gesproken, die allemaal draaien om mijn "belang daarbij." Dergelijke afwegingen maak ook ik inderdaad. Naar omstandigheden kies ik dosering, overigens niet dat het zelfs maar iets uitmaakt. :-) Ik begrijp wat Appelo bedoelt als hij aangeeft dat,

[w]anneer de therapeut echt wil dat de cliënt iets gaat doen terwijl de cliënt dat niet wil, [...] de therapeut dus bakzeil [zal] moeten halen om de werkrelatie te behouden.[p. 109]

Hij veronderstelt echter een "werkrelatie" om te beginnen. Dàt maakt zgn socratisch motiveren nog ... betrekkelijk eenvoudig. De therapeut kan

uit de strijd blijven, zodat de cliënt geen negatieve of aversieve associaties met hem krijgt.[p. 129]

Daarentegen een burger die zich opbouwend met een afwijkend idee meldt, ziet zich geheel tegen zijn bedoeling onmiddellijk in een hopeloze strijd verwickeld. De overheid zet haar (over)macht in om die strijd meteen op het punt van de aandacht te beslechten. Het zowel eerste als tegelijk laatste wapen is onthouding van ... aandacht. Als de burger daar verliest, volledig voorspelbaar, en hij wil ook niet 'winnen,' maar gewoon verantwoordelijk een bruikbare bijdrage leveren, hoeft de overheid ook verder niets te doen (en kan, verzekerd van belastinginkomsten, bestuurlijk isolement handhaven).

86.99

Als èlk teken een verzoek tot inschikkelijkheid is, wil zelfs iedereen met een teken altijd iets van een ander – en overigens vaak van zichzelf – gedaan krijgen. Eva Rovers meent met **Practivisme** (Prometheus, 2018) “een handboek voor heimelijke rebellen,” zoals haar ondertitel luidt, te bieden. Haar suggesties zouden echter algemeen geldig moeten zijn iemand om met – kans op – succes aan te spreken op verandering door haar/hem. Met hoofdstuktitels geeft zij richtlijnen aan:

Durf te denken, Word boos (en heb lol), Maak een plan, Doe moeite, Doe het samen,
Val op, Ga voor gewelddoos en Durf te doen.

Haar argumenten en toelichtingen vind ik – ook – evenwichtig. Ik vrees dat daardoor weliswaar weinig ... verandert, zo weet ik uit ervaring, maar averechtse uitkomsten blijven zodoende tenminste zoveel mogelijk vermeden. Inderdaad,

[w]il je [...] iets veranderen, dan moet je [...] structuren aanpakken en niet je energie verspillen aan individuen die daar het product van zijn.[p. 124]

Voor zowel vreedzame als bestendige verandering kom “je” echter niet om juist die “individuen” heen. Daarom is zelfs maar de kans op verandering ook zo gering. Rovers bedoelt dat

[je g]edrag [...] niet [verandert] door een individu of groep aan te vallen, [...] maar door mensen zich ervan bewust te maken dat ze onderdeel zijn van een structuur en dat die structuur veranderd kan worden.[p. 124]

Dat veel “energie.” Omdat èlders de kans van slagen minimaal is, moet “je” er daarom in elk geval zèlf wat van kunnen opsteken, plezier aan beleven e.d. Rovers’ zinvolle semiotisch advies, waarbij ik vooral situatie lees voor “structuur,” luidt:

Als je naar de structuur kijkt, ga je inzien wat iemands achtergrond is en begrijp je waarom mensen zich gedragen zoals ze doen. Zodoende leer je ook hoe je met ze kunt communiceren, zodat ze sneller bereid zijn om naar je te luisteren.[p. 125]

Dat is de allereerste èn -grootste opgave. Maar, eh, waartoe ben ik zèlf eigenlijk – al resp. nog – “bereid om naar [...] te luisteren”?